

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΟΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΗΡ. ΜΑΛΛΩΣΗΣ

ΕΤΟΣ Β' ΤΕΥΧΟΣ 62ον

29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1925



Ο Α. ΓΟΥΝΑΡΙΣ φοιτητής

ΑΘΗΝΑΙ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΤΑΔΙΟΥ 24

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ	Δραχ.	150
ΕΞΑΜΗΝΟΣ	Λ	75
ΕΤΗΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ (γενικώς)	£	1
ΑΜΕΡΙΚΗΣ	Δολάρια	5

* Εξάμηνοι συνδρομαὶ ἐξωτερικοῦ καὶ τρίμηνοι ἐσωτερικοῦ δὲν γίνονται δεκταί.

— Διὰ δημοσιεύσεις ἀγγελιῶν ἰδιαίτεραι συμφωνίαι.

— Τὰ ἐμβόσματα ἀπευθύνονται δι' ἐπιταγῆς πρὸς τὴν διεύθυνσιν.

— Διὰ πᾶσαν ἀνωμαλίαν περὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ παρακαλοῦνται ν' ἀπευθύνονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν.

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΑΣ ΤΡΕΙΣ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΣΙΜΕΝΤΩΝ "Ο ΤΙΤΑΝ",



ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ 3.000.000 ΔΡΧ.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ-ΤΗΛ. ΑΡΙΘ. 5.77
Γραφεία Φορτώσεων ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ
Τηλ. αρ. 2.73

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ

ΤΗΛΕΦ. ΑΡΙΘ. 6.54
Τηλεγραφική Διεύθυνσις
"ΣΙΜΕΝΤΟΤΙΤΑΝ" ΑΘΗΝΑΣ

Τσιμέντα «Τιτάν» τύπου Πορτλαν (Giment artificiel Portland) ανταποκρινόμενα εις τοις αυστηροτέροις επίσημους κανονισμούς των πεπολιτισμένων Κρατών δι' έργα εκ Μπετόν πάσης φύσεως.

Βέτον αμνέ λιμενικά, πλακοποιία, επιστρώσεις, υποστρώσεις οδών, κατασκευή πλίνθων (τούβλων) και ογκολίθων (άγκωνάρια), πρέκια κτλ.

Τσιμέντο «Κύκλωψ». Ειδική κονία, κατάλληλος δια την παρασκευήν υδραυλικών αμμοκονιαμάτων δια συνήθεις λιθοδομάς ή πλινθοδομάς, αντικαθιστά με πλείστα όσα προτερήματα τα αμμοκονιάματα εξ ασβέστου.

Πολύ ταχύτερα πήξις. Άσυγκρίτως μεγαλειότερα άντοχή, όθεν: Ταχύτης έκτελέσεως. Σημαντική ελάττωσις του πάχους των τοίχων, ήτοι: Κέρδος εις χρήσιμον χώρον και οικονομία εις εργατικά και όγκον λιθοδομής.

Συνιστάται ιδιαιτέρως δι' έργα λιμενικά.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τηλεγραφική Διεύθυνσις: "ΟΙΝΟΒΟΤΡΥΣ",

ΕΤΑΙΡΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡΧ. 10.000.000,—
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΜΕΧΡΙ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1922 11.616.111.—

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙΝΑΠΟΘΗΚΑΙ

Έν Μύλοις (Αθηνών), Έλευσίνι, Καλάμαις, Θεσσαλονίκη, Άχαΐα, Πάρω, Κύμη, Βελίκα, Γαστούνη, Βραχάτιω, Λευκάδι, Σάμω, Άλιβερίω, Μαρκοπούλω (Αττικής).

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Οίνοι: Λευκοί, Έρυθροί, Γλυκοί, Μοσχάτοι.

Οινόπνευμα Καθαρόν δια ποσοποιία και μετουσιωμένον φωτισμόν και θερμανσιν.

Οίνοι εις Φιάλας: Έπιτραπέζιοι, τονωτικοί, θρεπτικοί.

Βερμυούτ (εκ φυσικού Μοσχάτου).

Άποστάγμα Οίνου: Μεγάλη παρακαταθήκη παλαιών αποσταγμάτων οίνου, παραγωγής του έν Μύλοις Άποσταγματοποιείου.

Κονιάκ άρίστης ποιότητος εκ παλαιού αποστάγματος.

ΕΤΟΣ Β'

29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1925

ΤΕΥΧΟΣ 62ον

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝ. ΜΑΛΛΟΣΗΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗΝ ΤΩΝ



Μίαν ξοφεράν και αγωνιώδη ήμέραν του Νοεμβρίου 1922, ή Αττική γή έδέχετο εις τα μαύρα σπλάγχνα της, διασπαργμένα εκ σφαιρών, τα σώματα των πολιτικών εκείνων άνδρων της χώρας, το παρελθόν των οποίων υπήρξε παραδειγματική έμμونه, —μέχρι προκλήσεως παντός προσωπικού κινδύνου εναντίον

των—εις την αρχήν της πολιτικής ανεξαρτησίας και της Εθνικής ανεκραιότητος, της χώρας, εις την παράδοσιν των εντίμων και των ήθικων μεθόδων εν τη πολιτική. Έκρίθησαν ούτοι ως οι δημιουργοί της Μικρασιατικής συμφοράς... Η Ιστορία επιφυλάσσει βεβαίως την κρίσιν της. Αλλ' όσοι εγνώρισαν τους άνδρας τούτους, όσοι παρηκολούθησαν εκ του σύνεργους την πολιτικήν αυτών σταδιοδρομίαν, οι φίλοι και οι θαυμασταί των, ή έντιμότερα και άγνοτέρα μερίς του Έλληνικού Λαού, διερωτώνται, αναπολούντες την τραγωδίαν αυτήν, μήπως δ βαρύς και πικρός εκείνος λόγος του στυγνού και άμειλίκτου Κάτωνος της Ρώμης, «ώ τλήμων άρετή λόγος άρ ήσθα», δ συνοδεύσας την αυτοκτονίαν του, εις την όποιαν προσέφυγε χάριν των εντίμων άρχων του, μήπως δ λόγος ούτος έγκλείει άπαισίαν αλήθειαν. Αλλά τοιαύτη άπορία δέν άρμόζει εις εκείνους, ούτινες μελετώντες τας συνθήκας, υπό τας όποίας τελεσιουργείται τό Άγαθόν εν τη Ιστορία γνωρίζουσιν ότι ή επικράτησις και ή θεμελίωσις αυτού είχε άπόρροια της θυσίας όλίγων εκλεκτών, χάριν των πολλών. Οί άείμνηστοι εκείνοι άνδρες δέν έθεώρουν τό πολιτεύεσθαι ως μέσον προσωπικής αναδείξεως, αλλά ως έδαφος γενικωτέρας και βαθυτέραςπραγματοποιήσεως των Έθικων εκείνων Νόμων, ή πιστή θεράπεια και έξυπηρέτησις των όποιων δημιουργεί διαρκή κίνδυνον και διαρκή περιπέτειαν διά τους αναδεχομένους αυτόν.

Διά τοῦτο κυρίως έθρήνησεν αυτούς τό Πανελλήνιον, και ή μνήμη αυτών θ' άπομένη Ιερά και τιμία εις γενεάς γενεών Έλληνικών. Η ύπέροχος πνευματικότης δ άπροσπέλαστος έπιστημονικός καταρτισμός και ή εκπλήσσοσα ρητορική και κοινοβουλευτική δεινότης του Δημητρίου Γούναρη δέν εύρισκε παρά τῷ Έλληνικῷ Λαῷ άπήχησιν μεγαλειτέραν της άσκηάστου αυτού άγαθότητος, της ψυχικής του ιπποτικότητας και της ήθικής του λαμπρότητος. Πολύ περισσότερον ήθελε νά αισθάνεται δ Έλληνικός Λαός τας δευτέρας ταύτας άρετάς του, γνωρίζων ότι αύται πρό παντός έκπροσωποῦσι την γνησίαν Έλληνικήν πολιτικήν παράδοσιν, και λόγω αυτών έκαυχάτο κυρίως διά τόν έπλέκτον και άπογον αυτόν πολιτικόν του.



Ο Δ. Γούναρης φοιτητής

Τό μνημόσυνον, τό όποιον τελείται εν ταίς καρδίαις των γνησίων και παρθένων Έλλήνων κατά την ήμέραν ταύτην ήμέραν άπορφανίσεώς των από τους έντιμότερους και ιπποτικότερους πολιτικούς των, είχε σπονδή πένθους διάτην άδικον άπώλειαν άνδρων, ούτινες, ως δ Γούναρης, δ Στράτος, δ Πρωτοπαπαδάκης, δέν ήσαν μόνον προνομιούχοι πολιτικής σοφίας και πολιτικού ταλάντου, αλλά και φορείς πολιτικής άρετής εκδηλωθείσης διά πάσης διακινδυνεύσεώς των υπέρ της τιμής και των Έθνικων παραδόσεων της Χώρας.

Των τοιούτων άνδρων αναμνησκομένη σήμερον και ή «Ν. Έποχή» επί τη έπετείῳ του τραγικού θανάτου των, σπένδει επί των τάφων αυτών δάκρυ πικρόν βαθυτάτης συγκινήσεως διά την εκλειψιν αυτών και πόνου διά την χώραν, άπορφανισθείσαν από τοιούτους πολιτικούς ήγέτας και παράγοντας εις έπαχην μεγάλων δοκιμασιών και κρίσεων, όσον και πολιτικού περιβάλλοντος άνεπαρκεστάτου ν' άντιμετωπίσῃ αὐτάς.

Η «Νέα Έποχή»

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Α. ΣΤΡΑΤΟΣ

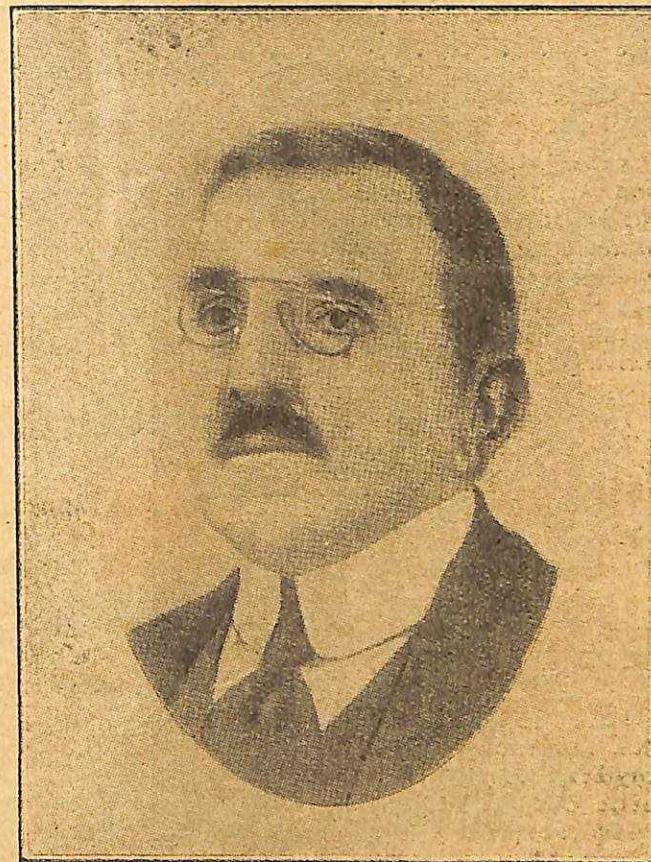
Από τόν επίλογον
της άπολογίας του

«Δέν ζητώ έγώ έπιείκειαν. Οί πολιτικοί άνδρες δέν άνήκουσιν εις τους έαυτούς των, ούτε εις τας οικογενείας των, άλλ' εις τό Έθνος τό όποιον έξυπηρέτησαν. Αί πράξεις των άνήκουσιν εις την Ιστορίαν και δι' αυτό δέν άπομένει εις τό τέλος του θίου των παρά μία έντιμος ή άτιμος ύστεροφημία. Αν άπελογήθην διά μακρών ήτο διά τή ύποστηρίξω ένώπιον της εύσυνειδησίας ύμών ότι ή ύστεροφήμισις και έμοῦ και λοιπών συγκαταμενων μετ' έμοῦ δέν είχε δικαίον νά κηκοποιηθῇ εκ μιας άποφάσεως καταδικαστικής. Αλλ' οί πολιτικοί άνδρες δέν άξιούσιν έπιείκειαν, διότι δέν διαπράττουν κοινόν έγκλημα, δταν ένοχοποιούνται δι' έγκλημα έσχάτης προδοσίας. Πολιτικοί άνδρες δικάζονται μεθ' όλης της άυστηρότητος, άλλ' επί τη βάσει της αληθείας των γεγονότων. Και τοῦτο

μόνον τό όποιον δύνανται νά ζητήσωσιν από του δικαστηρίου σας, είχε νά καταβληθῇ υπό αυτού, όχι πνεύμα έπιείκειας, άλλ' ει δυνατόν νά επιβάλῃ τό δικαστήριον έφ' έαυτῷ πνεύμα πολιτικής εκτιμήσεως των γεγονότων διότι δέν είχε δυνατόν μία πολιτική υπόθεσις νά κριθῇ, χωρίς νά εισέλθῃ τό δικαστήριον εις την ψυχολογίαν της πολιτικής: εκτιμήσεως, την όποιαν οί πολιτικοί άνδρες και εκ της μορφώσεώς των και εκ της έμπειρίας των έχουσιν εν τη διανοίᾳ αυτών.

Η έξωθεν ένισχυομένη όργή, ή έπιζητούμένη Νέμεσις οὔδεμίαν θέσιν έχει εν τῷ Δικαστηρίῳ τούτῳ, του όποιου την ατμόσφαιραν προσπαθοῦν νά θολώσωσιν. Τό Δικαστήριον κρίνον περί ύποδίκων περί κατηγορουμένων τοιούτου είδους, δέν έννοῶ την περιωπήν των πολιτικών, άλλά με την σημασίαν

την όποιαν δύναται νά έχῃ μία ατμόσφαιρα και προς τά πολιτικά πράγματα της χώρας οί κύριοι δικασταί κρίνοντας τοιούτους κατηγορουμένους, τοιαύτην έχοντας πολιτικήν Ιστορίαν εν τῇ παρελθόντι και τοιαύτην επήρειαν εις τά πολιτικά πράγματα της χώρας διά τό μέλλον, οί δικασταί είμαι βέβαιος θά έχωσιν εν έαυτοίς τό θεῖον πνεύμα, του όποιου αντιπρόσωπος δ Ιησούς Χριστός κρέμαται άνωθεν του τοίχου παντός δικάζοντος Δικαστηρίου. Διότι ή άνθρωπίνη δικαιοσύνη είχε υπόλογος άπέναντι της θείας δικαιοσύνης. Αλλ' ή Νέμεσις, ή όποία έξωθεν του Δικαστηρίου θέλει νά εισέλθῃ υπό τους θόλους αυτού, ή Νέμεσις αύτη εισάγει μόνον εις τόν έφαρμόζοντα ταύτην τας Έρινύας εις τό Δικαστήριον.

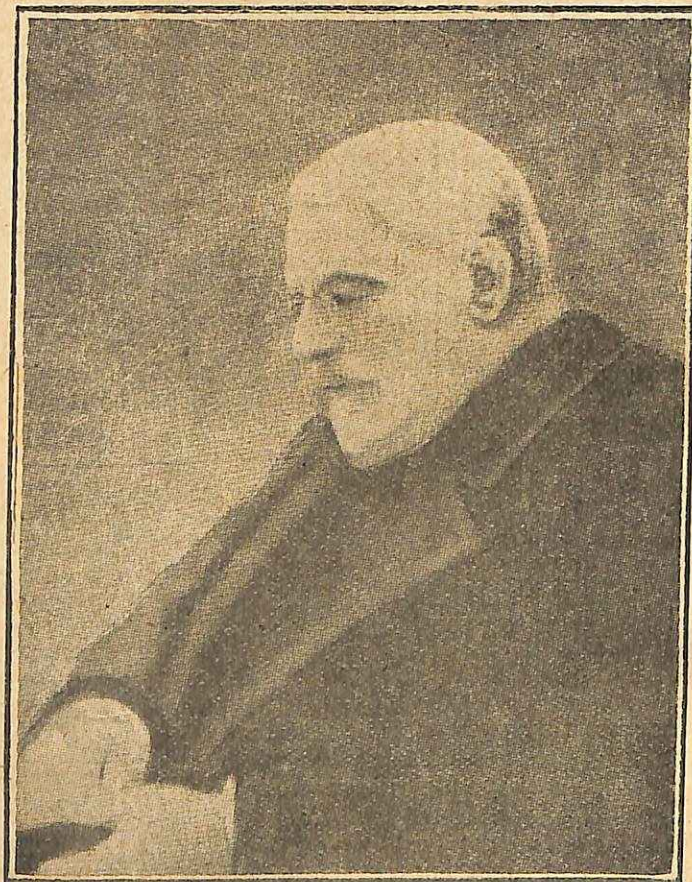


—«Δόγω τῆς ἀσθενείας τοῦ κ. Γούναρη εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ εἰπω ὀλίγα τινὰ καὶ διὰ λογαριασμὸν ἐκείνου θεωρῶν τοῦτο ὡς ἱερὸν καθήκον!...»

—Ὁ ἐπίλογος τῆς δευτερολογίας τοῦ.

«Τοιαῦτα εἶνε αἱ περιστάσεις, κύριοι δικασταί, ὅταν τὸ ὄλον τῶν ἐνεργειῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλοὺς παράγοντας ἀνωτέρους τῶν προσπαθειῶν ἑνὸς μικροῦ κράτους, ὅταν αἱ προσπάθειαι αὐταὶ ἀνάγονται εἰς μίαν παγκόσμιον πολιτικὴν. Κύριοι δικασταί φθάνει ἡ τραγωδία. Ὁ δόλος εἶνε περιττὸν κατασκευάσμα, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει κανὲν ἀποτέ-

λεσμα ἄλλο, παρὰ νὰ δυσφημήσῃ τὴν πολιτικὴν τιμὴν τῆς Ἑλλάδος, ὅτι εὐρέθησαν 7 ἢ 8 ἄθλια ὄντα τὰ ὅποια χάριν πολιτικῆς σταδιοδρομίας, τὴν ὁποίαν εἶχον ἤδη, χάριν πολιτικοῦ ὀφέλους, τὸ ὅποιον δὲν προσεδόκων, εἶχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ παραδώσωσιν εἰς τὴν σφαγὴν τῶν Τούρκων τὴν φοβερὰν, τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτῶν καὶ τὴν πατρίδα εἰς τὴν ἀτίμωσιν. Ἀρκεῖ, κύριοι δικασταί, ὅτι ὑπέστημεν ἀκούοντες καὶ τοῦ κατηγορητηρίου. Ἀρκεῖ τοῦτο εἶπον καὶ ἀπολογούμενος, ὅτι δὲν ζητῶ τὴν ἐπιείκειαν κανενός. Ἀφήνω εἰς τὴν ἀκεραλότητα καὶ εὐσυνειδησίαν ὑμῶν τὴν τιμὴν, ὅχι τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν, οὐδὲ τὴν ζωὴν, τὴν τιμὴν ἐμοῦ καὶ τῶν ἐν ἀτυχίᾳ συγκατηγορουμένων».

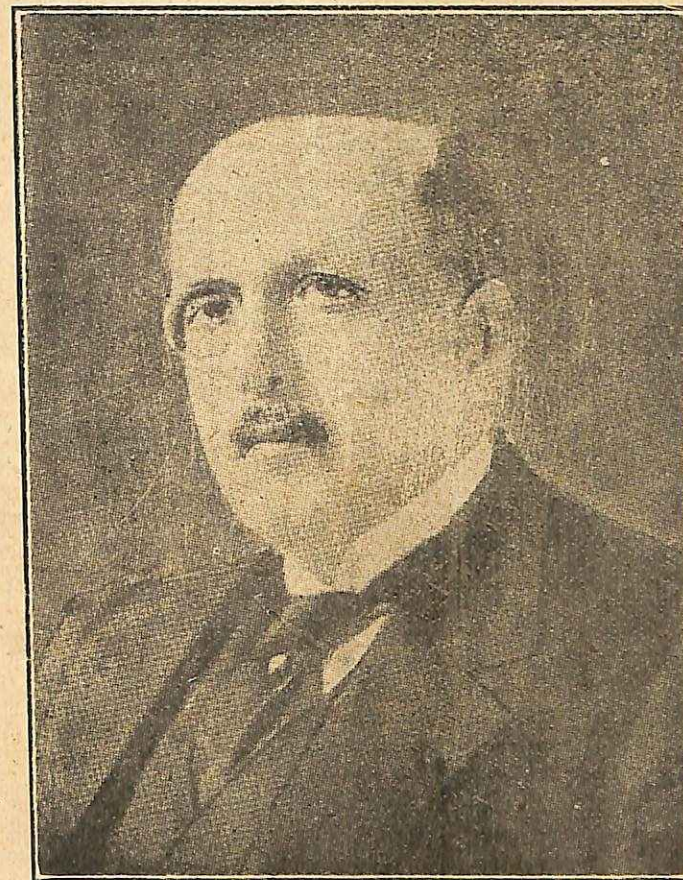


ΠΕΤΡΟΣ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Ἀντὶ ἀπολογίας, εὐχή!

«... Ἀντὶ ἀπολογίας διὰ τὴν κατηγορίαν τῆς ἐσχάτης προδοσίας, κύριοι Στρατοδίκαι, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ διατυπώσω μίαν εὐχήν, ἥτις θὰ εἶναι καὶ αἱ τελευταῖαι λέξεις τῆς ὅλης μου ἀπολογίας. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ εὐχηθῶ, ὅπως ὁ ἐξευτελισμὸς ὃν ὑπέστησαν ἐν τῷ προσώπῳ μου καὶ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν συνανδρῶν μου, τ' ἀνώτατα ἀξιώματα, νὰ μὴ ἐμποδίσῃ νὰ προσφέρωσι τὰς ὑπηρεσίας τῶν εἰς τὴν Πατρίδα εἰς ὅσους τοῦτο εἶνε δυνατόν!»

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ



— Ἀπὸ τὸν ἐπίλογον τῆς ἀπολογίας τοῦ...

«... Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς νομίζω, ὅτι ἐπράξαμεν ὅ,τι ἦτο ἀνθρωπίνως δυνατόν, προσεφέραμεν εἰς τὸν τόπον μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν καὶ ἀφοσίωσιν ὅ,τι εἶχεν ἡ ψυχὴ μας, ὅτι εἶχεν ἡ καρδιά μας καὶ ἡ διάνοιά μας, εἶναι δὲ ἐκ τῶν φοβερωτέρων ὀνείρων ὅταν μετὰ τοιαύτην ἐργασίαν ἐφθάσαμεν νὰ

ριφθῶμεν ἐδῶ εἰς τὸ ἐδῶλιον τῶν κατηγορουμένων, κατηγορούμενοί διὰ τὸ ἀπαισιώτερον τῶν ἐγκλημάτων. Κύριε Πρόεδρε, τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἀγωνίαν τὴν ὁποίαν ἠσθάνθησαν οἱ ἐκεῖ ἀγωνιζόμενοι τὸν Ἑθνικὸν ἀγῶνα, τὴν συναίσθανόμεθα θαυύτατα μέχρι τῶν μυχαιοτομάτων τῆς ψυχῆς μας. Ἐδώσαμεν ὅ,τι εἶχαμεν εἰς τὴν Πατρίδα εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται νὰ κρίνετε!»

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ



(Από τὸν ἐπίλογον τῆς ἀπολογίας του)

..... Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς, ἔσχεν ἀτυχίαν φρικτὴν, ἣν οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἀνεπανόρθωτος. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς, ὁ Ἑθνικὸς στρατὸς δι' ὅσων ἔπραξε ἐπετέλεσε πράγματα, ἅτινα ὑπερβαίνουν ὅσα μέχρι τοῦδε ἐπέτελεσε καὶ ἐν τῇ ἀτυχίᾳ αὐτοῦ ἐδοξάσθη. Παρ' ὅλας δὲ μὴν τὰς ἀτυχίας, ἐν μένει κέρδος. Ὅτι θὰ δύναται ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς νὰ εἴπῃ εἰς τὴν ἐπερχομένην γενεάν ὅτι ἐπλήρῃσα εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ ἐπὶ τῶν μερῶν ὅπου ἀναμφισβήτητα εἶνε καὶ ἰσὰ τὰ δικαιώματά μας, ἔδωκα ὑποθήκην, ἔδωκα ὀρόσημα τοῦς τάφους τῶν πεσόντων καὶ σεῖς, ἡ ἐπερχομένη γενεά, ἔχετε καθήκον νὰ λάβητε τὴν ὑποθήκην ἣν ἔθεσα ἐγώ. Ἐξω ἀκράδαντον πεποιθήσιν, κύριοι Στρατοδίκαι, ὅτι ἡμέραι δόξης θὰ ἐπανέλθωσι καὶ ὅτι τὸ Αἰγαῖον θὰ γίνῃ πάλιν λίμνη Ἑλληνική. Πρέπει νὰ προσθέ-

σω ὅτι φέρω τὴν πολιτικὴν εὐθύνην μόνον τὴν ἀπορρέουσαν ἐκ τῆς Ὑπουργικῆς ιδιότητός μου. Ἄλλην δὲν φέρω. Θὰ ἦμην κατηγορητέος ἐὰν ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἔβλεπα τοὺς Πρωθυπουργοὺς ἀδρανοῦντας. Τοῦτο ὅμως δὲν συνέβη ἀμρότεροι οἱ πρωθυπουργοὶ ὑπὸ τοὺς ὁποίους ὑπηρέτησα εἰργάσθησαν. Ἐδέχθην νὰ ὑπηρετήσω εἰς τὴν πολιτικὴν διότι διεβίωσα μακρὰν τοῦ τόπου, ὅπου δὲν εἶχον ἐκ τῶν προτέρων εἰλημμένας υποχρεώσεις καὶ ἐπίστευα ὅτι ἡδυνάμην νὰ φανῶ χρήσιμος. Ἠλθον μὲ ἀγνὴν καὶ πατριωτικὴν πρόθεσιν νὰ ὑπηρετήσω τὴν Πατρίδα μου πρὸς τὸ καλὸν αὐτῆς. Οὐδέποτε εἰργάσθην διὰ κόμμα. Ἦμην κάτοχος μεγάλου πολιτικοῦ ὀνόματος, ἦμην κάτοχος λευκῆς συνειδήσεως, ἦμην κάτοχος ἀγνῆς προθέσεως καὶ ὅλα ταῦτα ἔδωκα εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Πατρίδος μου!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΑΤΖΑΝΕΣΤΗΣ



—Ο Ἐπίλογος τῆς ἀπολογίας του—

«Τώρα ἤθελα μόνον μὲ δύο λέξεις νὰ καταλήξω εἰς τὴν συμπέρασμα. Διόκησα κύριοι 2 1/2 μῆνας, διόκησε ὁ προκατόχος μου 20 μῆνας. Δὲν νομίζετε ὅτι ἐπιδη ἀπέθανεν εἰς τὰς χεῖρας μου ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶνε ἀδικον νὰ κατηγορηθῶ, καὶ θὰ ἦτο ἀδικον νὰ κατηγορηθῇ ὁ τελευταῖος ἱατρὸς ἐνδὲς πάσχοντος εἰς τὸν ὅποιον ἔκαμε κακὴν θεραπείαν ἕνας ἄλλος, καὶ ὅταν ὁ τελευταῖος αὐτὸς ἱατρὸς συνηθέστατα εἶνε καὶ διασημότερος τοῦ προκατόχου; Τὶ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ; Ὅπου ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ τι ἔγινε. Ἀλλὰ καταστρέφω τὴν ἀπολογία μου διὰ τῶν ἑξῆς: Εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς, κύριοι Στρατοδίκαι, ὅλησαν στρατηγοὶ ἐπιτυχόντες καὶ στρατηγοὶ ἀποτυχόντες. Μεταξὺ τῶν πρώτων ὑπῆρξαν δαφνοστεφεῖς, οἱ ὅποιοι ἔδρεψαν τὰς δάφνας ἀλλὰ τὰς ἐφόρεσαν ἄλλοι, ὑπῆρξαν στρατη-

γοὶ δαφνοστεφεῖς, ὅλως ἀνεύθυνοι τῶν ἐπιτυχῶν, ὅπως ὑπῆρξαν καὶ στρατηγοὶ ἀτυχεῖς, ὅλως ἀνεύθυνοι τῶν ἀτυχιῶν. Νομίζω δὲ ὅτι δὲν ἠμυνεῖτε παρὰ νὰ μὲ κατατάξητε μεταξὺ τῶν τελευταίων. Ἐπὶ πλέον προσθέτω καὶ τὸ ἑξῆς: Ὅτι ὑπάρχει ἐν παρελθόν. Τὸ παρελθὸν αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ ἀναλύσω ὁ ἴδιος, ἀλλὰ πάντως ὑπάρχει καὶ θεώρουν ὅτι ἀποτελεῖ ἐν πολύτιμον κεφάλαιον ὅχι διὰ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον, ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν ἡθικὴν, δὲν εἶνε δυνατόν ἐν παρελθόν νὰ λησμονῇται εἰς μίαν δυσμένειαν τύχης, διότι τότε πᾶς θαῖλεγε: Τοῦ κάκου κοπιᾶζω εἰς ὅλον τὸν βίον, διότι εἰς ἐν στραβοτίναγμα ὅλα λησμονοῦνται. Πρέπει αὐτὰ νὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ κρίνονται πρῶτον ὅταν τύχη κανεὶς εἰς ἀτύχημά τι. Τὰς δύο μου αὐτὰς σκέψεις παρακαλῶ τὸ Στρατοδικεῖον νὰ τὰς λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅταν μὲ κρίνῃ.»

“ΟΙ ΓΟΒΙΟΙ,”

Τὸ ἱστορικὸν τῆς εἰσόδου τοῦ Δημ. Γούναρη εἰς τὴν πολιτικὴν

Διακεκριμένος δικηγόρος τῶν Πατρῶν, ἐκλε-
κτὸς φίλος καὶ θαυμαστὴς τοῦ ἀειμνήστου Δη-
μητρίου Γούναρη, καὶ σύγχρονος αὐτοῦ μᾶς ἀπέ-
στειλε τὰς κάτωθι σημειώσεις ἐν αἷς περιγρά-
φεται μετ' αὐθεντικότητος τὸ ἱστορικὸν τῆς εἰ-
σόδου τοῦ ἐκλιπόντος ἀνδρὸς εἰς τὴν πολιτικὴν
κονίστραν.

Αἱ σημειώσεις αὗται ἔχουν ὡς ἐξῆς:

«.....Δὲν εἶχον παρῆλθαι πολλοὶ μῆνες
ἀφ' ἧς εἶχεν ἐπανέλθει ἐξ Εὐρώπης ὅπου
εἶχε μεταβῆ δι' εὐρυτέρας σπουδὰς ὁ ἀείμνη-
στος Δημ. Γούναρης καὶ ἐξήσκει ἐπιτυχῶς
ἐν Πάτραις τὴν δικηγορίαν, ὁπότε παρε-
κλήθη ὑπὸ τοῦ κ. Κωνστ. Φιλοπούλου Προ-
έδρου τῆς ἀκμαζούσης τότε Φιλαρμονικῆς
ἑταιρείας, ἵνα μετὰ τὴν τοῦ Συμβουλίου
αὐτῆς. Ἡ συνεργασία αὕτη καὶ ἡ συχνὴ ἐπι-
κοινωνία παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν κ.
Φιλόπουλον νὰ ἐκτιμήσῃ τι ὑπέσχετο ὁ νεα-
ρὸς ἐκεῖνος δικηγόρος καὶ ἐκτὸς τῆς δικανι-
κῆς σφαίρας, νὰ γνωρίσῃ δηλαδὴ τὸν Δημ.
Γούναρην οἷος ἦτο καὶ οἷος θ' ἀπέβαιναν ἐν
τῷ πολιτικῷ σταδίῳ. Ὁ κ. Φιλόπουλος εἰ-
σήγαγε τὸν Γούναρην εἰς τὴν ὁμάδα τῶν
«Γοβιῶν». (1) Ἦσαν δὲ οἱ «Γοβιοί»
οὗτοι, οὐχὶ πλείότεροι τῶν δέκα πέντε πολι-
τῶν ποικίλων ἐπαγγελμάτων, ἀνεξαρτήτων
παντὸς τοπικοῦ κόμματος, Τρικουπικῶν ἐν
τούτοις καὶ ἐργαζομένων ἐν ὁμοφωνίᾳ ἄνευ
Καταπατικῶν καὶ ἀρχαιρεσιῶν εἰς τὴν πρα-
γματικῶν παντὸς σκοποῦ κοινῆς ὠφελεί-
ας καὶ γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος. Ἐκδηλος
εἶχε γίνοι ἡ δρᾶσις τῆς ὁμάδος ἐκείνης εἰς
τὸν περὶ χειραφετήσεως τοῦ Δήμου Πατρῶν
ἀπὸ τῶν τοπικῶν κομμάτων ἀγῶνα, ἰδίᾳ δὲ
ὑπὲρ τῆς σταφιδοπαραγωγῆς, δι' ἣν συνεκά-
λεσε σταφιδικὰ συνέδρια καὶ ἐξεβίασε τὸν
θεσμὸν τῆς παρακρατήσεως, δι' ἧς ἐσώθη
ἐκ τῆς κρίσεως ἡ χειμαζομένη τότε σταφιδο-
παραγωγή.

Ὁ Γούναρης ἐκτιμήσας τὴν ὁμάδα ἐκεί-
νην ἐγένετο καὶ αὐτὸς «Γοβιὸς» καὶ οἱ
ἄλλοι «Γοβιοί» γνωρίσαντες ποῖος ἦτο
ὁ νέος συνάδελφός των τὸν ἐλάτρευσαν κυ-
ριολεκτικῶς. Ἀλλ' ἡ ὁμάς δὲν ἠρκέσθη εἰς
τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν λατρείαν οὐδ' ἐγέ-
νετο μόνον διαπρύσιος κήρυξ τῶν προσόν-
των τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐνήργησε καὶ πρακτι-

κώτερον ἵνα ὠθήσῃ τὸ ταχύτερον τὴν μεγα-
λοφυΐαν ἐκείνην εἰς τὸ στάδιον εἰς ὃ ἦτο
προωρισμένη νὰ δρᾷ καὶ νὰ μεγαλοουργή-
σῃ. Ἐκάλεσεν εἰς ὠρισμένην ἡμέραν εἰς τὸν
οἶκον τοῦ Γούναρη περὶ τοὺς ἐκατὸν πολί-
τας ἐξ ὅλων τῶν τάξεων τοὺς ὁποίους
ἐκρίναν ὡς ἀνεξαρτήτους καὶ δια-
τεθειμένους νὰ ἐννοήσωσι τὸν Γούναρην.
Εἰς τὴν συνάντησιν ἐκείνην προσεφώνησε
τὸν Δημ. Γούναρην ὁ κ. Κ. Φιλόπουλος διερ-
μηνεύσας τὴν ἐπιθυμίαν τῶν συνεληθέντων,
ὅπως ὁ νεαρὸς τότε δικηγόρος, ἐγκαταλείψῃ
τὸ δικανικὸν βῆμα καὶ χρησιμοποίησιν τὸ
μέγα καὶ πλούσιον τάλαντον τῆς διανοίας
καὶ τῶν αἰσθημάτων του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν
τῆς Πατρίδος μὴ ἀφρονούσης παρομοίῳ
πλούτου. Ὁ Γούναρης λαβὼν ἀφορμὴν ἐξ
ὑπαινιγμοῦ τῆς προσφωνήσεως τοῦ κ. Φιλο-
πούλου περὶ κομμάτων, ἀνέπτυξε διὰ τῆς χει-
μαρῶδους ἐκείνης εὐγλωττίας του τὰς περὶ
κομμάτων καὶ κοινοβουλευτισμοῦ γνώμας
του καὶ θεωρίας.

Ἀπὸ τὴν ἐτομένην γενομένου γνωστοῦ
ὅτι ὁ Γούναρης κατέρχεται ν' ἀγωνισθῇ εἰς
τὸ πολιτικὸν στάδιον, ἀθρόοι προσήρχοντο
οἱ συμπολιταὶ του καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν δήμων
τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν ἐκφράζοντες αὐτῷ τὴν
ἐμπιστοσύνην των καὶ τὰς εὐχὰς των πρὸς
εὐδοκίμησιν. Περιττὸν νὰ λεχθῇ ὅτι ἦτο
τοιαύτη ἡ γοητεία ἦν ἐξήσκει ἐπὶ τῶν προ-
σερχομένων ὥστε νὰ δεσμεύῃ ἀρρήκτως αὐ-
τοὺς εἰς τὴν ἀγάπην του. Ἡ πρώτη του ἐ-
κλογὴ ὑπῆρξε θριαμβευτικὴ. (1902)

Ἐκ τῆς ὁμάδος τῶν «Γοβιῶν» δύο
μόνον ὑπολείπονται ἐν ζωῇ οἱ κ. Κ. Φι-
λόπουλος καὶ Π. Πρατσικας ἀλλ' εὐτυχέστε-
ροι οἱ ἐκλείψαντες οἱ ὁποῖοι δὲν εἶδον τὸ
ἵνδαλμά αὐτῶν θῦμα μισρωτάτης κακοου-
ρίας.»

(1) Ἡ ὁμάς αὕτη συνεκτροῦτο εἰς τὸ Συμβο-
λαιογραφεῖον Διονυσίου Ἀντωνοπούλου ἐπὶ τῆς
Πλατείας Βασιλέως Γεωργίου. Τὸ Συμβολαιο-
γραφεῖον εἶχε χώρισμά τι κηκλιδωτὸν καὶ ἐπε-
κρινόμην διὰ τοῦ κυρίου καταστήματος διὰ μι-
κρὰς καὶ χαμηλῆς θύρας. Ὅταν ἐξήρχοντο οἱ
συνεκτρούμενοι παρῆγον τὸ θέαμα τῶν μικρῶν
ψαριῶν τῶν «γοβιῶν» ἐξερχομένων ἀπὸ τὰς κρύ-
πτας των.

Η ΠΡΩΤΗ ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΤΟΥ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1902

—Πᾶσαν τὴν ζώην ἡμῶν καὶ τὴν
δρᾶσιν!...

[Ἡ πρώτη ἐπίσημος ἐμφάνισις ὡς πολιτικοῦ
εἰρηοφύτου τοῦ Δημητρίου Π. Γούναρη ἐγένετο ἐν
Πάτραις κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Νοεμβρίου 1902
ὅποτε καὶ ἐξελέγη θριαμβευτικῶς βουλευτὴς
Πατρῶν]. Ἐκ τοῦ πρώτου του πολιτικοῦ λόγου
ὃν ἐξεφώνησε πρὸς τοὺς ἐνθουσιῶντας φίλους
του, ἔχει διασωθῇ, δημοσιευθεὶς εἰς τὸν «Νεο-
λόγον Πατρῶν» τῆς 5ης Νοεμβρίου 1902, ὁ ἐπί-
λογος ὅστις ἔχει ὡς ἐξῆς :

....«Αἰσθανόμεθα ὀλόκληρον τὸν πό-
νον τῆς καταστάσεως. Ἐννοοῦμεν πρὸς
διόρθωσιν αὐτῆς ν' ἀφιερῶσωμεν πᾶν
ὅ,τι διαθέτομεν. Δὲν προσερχόμεθα ἐνώ-
πιδόν σας μὲ τῆς κολακείας τὸ μειδίημα,
οὔτε μὲ τῆς ἐξουσίας τὴν μαστίγα!... Δὲν
ἐπιδεικνύομεν τοῦ χρυσοῦ τὴν λαμπρόδο-

να ἵνα συσκοτίσωμεν ὑμᾶς, ὡς τὰ περὶ
τὴν φλόγα ἱπτάμενα ἔντομα, τὰ κατακαί-
όμενα ἐπὶ τέλους ὑπ' αὐτῆς...

Πολῖται ἐλεύθεροι, ἐμπνεόμενοι ἀπὸ
τὸν πόθον τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν κοι-
νῶν ἐν καὶ μόνον φιλοδοξοῦμεν : νὰ κα-
ταστῶμεν φρουροὶ τῶν συμφερόντων σας,
προστάται τῶν δικαίων σας, ὑπέρμαχοι
τῶν ἰδεῶν σας, ἐργάται τῶν πόθων σας,
σκαπανεῖς τῶν ἐλπίδων σας. Ἀπευθυνό-
μεθα πρὸς σᾶς, πολῖτας ἐλευθέρους ἐπί-
σης, συναισθανομένους τὴν εὐθύνην τῆς
ψήφου σας καὶ ζητοῦμεν νὰ μᾶς ἐπιτρέ-
ψητε νὰ προσφέρωμεν εἰς ἐξυπηρέτησιν
σας πᾶν ὅ,τι ἔχομεν, τὰς σωματικὰς καὶ
διανοητικὰς ἡμῶν δυνάμεις, τὰς σκέψεις
καὶ τὰ διανοήματά μας τὰ αἰσθήματα καὶ
τοὺς παλμούς μας. Πᾶσαν τὴν ζώην
ἡμῶν καὶ τὴν δρᾶσιν!...

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΟΥ ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ

Η ΘΑΥΜΑΣΙΑ ΕΝΣΤΑΣΙΣ
ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΔΙΚΕΙΟΥ

[Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ ἀείμνηστος Δημ. Γούνα-
ρης δὲν ἀπελογήθη. Μόνον κατὰ τὴν πρώτην ἡ-
μέραν ὅταν ὁ Ἐπαναστατικὸς Ἐπίτροπος κ.
Ζουριδης ἐμνήσθη παλαιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ ἐκλι-
πόντος ἡγέτου ἐκ Σιένας τῆς Ἰταλίας περὶ δι-
καιώματος τῶν λαῶν νὰ ἐπαναστατοῦν ἐναντίον
τῆς τυραννίας, ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἀνέπτυξε
τὰς γνώμας του. Τὴν ἐκτὴν ἡμέραν τῆς δίκης
ἠσθένησε. Καὶ εἰν μεθεπομένην μετεφέρθη εἰς
τὴν κλινικὴν Ἀσημακοπούλου, ἐξ ἧς μετεφέρθη
τὴν πρωΐαν τοῦ τουφεκισμοῦ πυρὸς ἐκ τῆς
ἀσθενείας του διὰ νὰ μεταφερθῇ εἰς τὸν Γολγο-
θᾶν του].

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Δὲν θὰ ἐλάμβανον τὸν λό-
γον ἂν ὁ κ. Ἐπαναστατικὸς ἐπίτροπος ὁ πρῶ-
τον ἀγορεύσας δὲν ἔκαμε χρῆσιν ἐπιστολῆς
τῆς τῆς ὁποίας εὐρε δὲν γνωρίζω ἐν τίνι ἀλ-

ληλογραφίᾳ. Δὲν θὰ ἐλάμβανον τὸν λόγον
διότι καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἀνέπτυξαν τὰς
ἀντιρρήσεις των οἱ κ.κ. ὑπερασπισταὶ καὶ τα
λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Στράτου πρὸς ὀλίγον κα-
θιστοῦν ἐντελὸς τοῦτον περιττόν. Ἀλλ' εἴ-
μαι ὑποχρεωμένος νὰ λάβω τὸν λόγον διὰ νὰ
παρατηρήσω καὶ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τοῦ
δικαστηρίου ἐπὶ τῆς παρατηρήσεώς μου ὅτι
ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης ὑπὸ τοῦ
κ. Ἐπαναστ. Ἐπιτρόπου ρυθμίαν σχέσιν ἔ-
χει πρὸς τὰς ἀντιρρήσεις τὰς ὑπὸ τῆς ὑπε-
ρασπίσεως ὑποβληθείσας. Ὁ κ. Ἐπαναστα-
τικὸς ἐπίτροπος ἀνέγνωσε μίαν ἐπιστολὴν
μου ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει τί; Ὅτι οἱ λαοὶ
ἔχουν τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθήκον νὰ ἐπανα-
στατοῦν. Δύναται τις ν' ἀμφισβητήσῃ τοῦτο;
ἀμφισβητεῖ τοῦτο ἡ ὑπεράσπισις διὰ τῶν ἀν-
τιρρήσεων τὰς ὁποίας ὑπέβαλεν; Ὅταν ἐν

μια χώρα υπάρχει κατάστασις πραγμάτων ἐν τῇ ὁποίᾳ παραβιάζονται αἱ ἐλευθερίαι τῶν πολιτῶν, δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ καθήκον τῶν πολιτῶν εἶναι νὰ ἐξανίστανται κατὰ τῆς καταστάσεως ταύτης καὶ ν' ἀναγκάσιν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν.

Μία χώρα δὲν εἶναι εἰς ὑγίαν κατάστασιν ἐφ' ὅσον αἱ ἐν αὐτῇ ἐλευθερίαι τῶν πολιτῶν δὲν εἶναι σεβασταί. Μία χώρα, ἐν τῇ ὁποίᾳ παραβιάζεται ἡ ἐλευθερία κινήσεως, ἡ ἐλευθερία ζωῆς ἡ ἐλευθερία ἐνέργειας τῶν ἀτόμων, δὲν δύναται παρὰ ἂν ἔχῃ ζῶν ἐν αὐτῇ νὰ ἐγερθῇ καὶ ν' ἀποτινάξῃ τὰ δεσμὰ τὰ περιορίζοντα αὐτὴν καὶ ἄγοντα αὐτὴν εἰς μαρasmus καὶ εἰς θάνατον ἰσως. Ταῦτα λέγει ἡ ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσε ὁ κ. Ἐπαναστατικὸς Ἐπίτροπος. Τοῦτο δὲ εἶναι ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ διακηρύξω ἐγὼ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τοῦ κατηγοροῦμένου διὰ νὰ γίνῃ δεκτὴ ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον.

Ἀλλὰ τίνα σχέσιν ἔχουσι ταῦτα μετὰ τὰς ἀντιρρήσεις, τὰς ὁποίας οἱ κ.κ. συνήγοροι ὑποβάλλουν; Οὐδεμίαν, ἀπολύτως οὐδεμίαν. Ἐκ τοῦ ὅτι γίνεται μία ἐπανάστασις νομίζει ὁ κ. ἐπαναστατικὸς ἐπίτροπος ὅτι τὰ πάντα καταρρίπτονται; Λέγει εἶναι δύο εἰδῶν νόμοι ἄγραπτοι καὶ γραπτοὶ καὶ ἐρωτῶ τὸν κ. ἐπίτροπον· πολλοὶ καλὰ οἱ γραπτοὶ νόμοι διεκηρύχθη, ὅτι δύνανται ν' ἀνατραπῶσιν, ἀλλ' ὅπως ἀξιοῦται, ὅτι οἱ ἄγραπτοι νόμοι δὲν δύνανται ν' ἀνατραπῶσιν. Ναὶ ἢ ὄχι.

Ν. ΖΟΥΡΙΑΔΗΣ. Βεβαίως.

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Ἀλλ' οἱ ἄγραπτοι νόμοι εἶναι νομίζετε ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους κατασκευάζετε ἐν τῇ διανοίᾳ ὑμῶν ἢ εἶναι ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἡ συνειδήσις τοῦ ἔθνους ἐπὶ ἓνα ὁλόκληρον αἰῶνα καθιέρωσε;

ΖΟΥΡΙΑΔΗΣ (ἐπίτρ.). Πῶς θὰ εὐρωμὲν τὴν συνειδήσιν;

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Διὰ τῶν ἐκδηλώσεων τὰς ὁποίας ἔσχεν ἡ συνειδήσις αὐτή.

ΖΟΥΡΙΑΔΗΣ (ἐπίτρ.). Τὴν εὐρίσκομεν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα.

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Θὰ τὴν εὕρῃ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ τὴν εὕρῃ ἐρευνῶν τὰς ἐκδηλώσεις τῆς τοιαύτης συνειδήσεως.

ΖΟΥΡΙΑΔΗΣ (ἐπίτρ.). Θὰ τὴν εὕρῃ τὸ δικαστήριον.

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Βεβαίως, ἀλλὰ θὰ τὴν εὕρῃ κατὰ τὸν τρόπον τὸν ὁποῖον ὑποδεικνύω ἐγώ. Καὶ ὅταν ἐπὶ ἓνα αἰῶνα ὁλόκληρον καὶ ὅταν ἀπὸ τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἠγέρθη ἵνα ἀποκτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ καὶ νὰ δημιουργηθῇ εἰς κράτος εἶπεν: Ἐννοῶ οὕτω

νὰ διεξάγεται τὰ θέματα τοῦτο. Καὶ ὅταν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης διὰ μέσου δ, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ. Ἐπαναστατικὸς Ἐπίτροπος ἀντεπροσωπεύετο ἡ ἔθνικὴ συνειδήσις πασῶν τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν περιόδων ἔχομεν τὴν περίοδον τῶν ἀνδρῶν τῆς ἐπαναστάσεως, ἔχομεν τὴν περίοδον τῶν ἀνδρῶν τῶν κατόπιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἔχομεν τὴν περίοδον τοῦ Ὁθωνος, τὴν περίοδον τῶν μετὰ τὸν Ὁθῶνα τῶν ἀνδρῶν τοῦ Γεωργίου, ἔχομεν τὴν περίοδον τοῦ 1917 καὶ ἐν τῇ ἔθνικῇ συνειδήσει πάντων τούτων ἡ αὐτὴ ἀρχὴ εἶχεν ἐκδηλωθῇ. Ποῦ ἀναγινώσκετε ὑμεῖς κ. Ἐπίτροπε τὸν ἄγραφον νόμον κατὰ τὸν ὁποῖον δύνασθε τὴν ἀρχὴν ταύτην νὰ ἀποσβέσητε; Αὐτὴ εἶναι ἡ θεωρία κύριοι, τῶν ἀγράφων νόμων, τοὺς ὁποίους ἐπικαλεῖται ὁ κ. Ἐπαναστατικὸς Ἐπίτροπος καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τῶν ἀγράφων τούτων νόμων, ὥφειλε νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ ἀντίθετον συμπέρασμα παρὰ εἰς ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον κατέληξε. Ἀλλ' ὁ τρίτος τῶν ἀγορευμάτων κ. Ἐπαναστατικὸς Ἐπίτροπος, προσέβη εἰς ἑτερόν τι, ἐξήτησεν ἀπὸ ὑμᾶς νὰ ἀπορρίψῃτε τὰς ἀντιρρήσεις, διότι τοῦτο οὗς ἐπιβάλλει τὸ Σύνταγμα.

Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ (Ἐπ. Ἐπίτροπος). Εἶπα ὅτι τὸ Σύνταγμα καθιεροῖ ὑπερτέραν κριτὴν τὴν ἑλληνικὴν φιλοπατρίαν, κ. Γοῦναρη. Αὐτὸ καθιεροῖ.

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Θὰ ἐκτιμήσω πολὺ, κατ' ἀξίαν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπατε. Ὁ κ. Ἐπίτροπος, ὁ τρίτος, ἀγορεύσας ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ παρ' ὑμῶν νὰ ἐπιρρίψῃτε τὰς ἀντιρρήσεις ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Συντάγματος. Διὰ τί; Διότι ὑπάρχει τὸ τελευταῖον ἀρθρον τοῦ Συντάγματος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ τήρησις αὐτοῦ ἀρτίζεται εἰς τὴν φιλοπατρίαν τῶν Ἑλλήνων. Τὸ ἄρθρον τοῦτο κάμει μίαν ἐκκλησίαν πρὸς ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ἠδελον διαδεχθῇ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι τὸ συνέταξαν. Κάμει μίαν ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ λέγει πρὸς αὐτοὺς: Αὐτὸ εἶναι τὸ Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς ἐνομίσαμεν τὸ καταλλήλοτερον, αὐτὸ θὰ διέπῃ τὰ κατὰ σὰς ἀφιέμεθα εἰς τὴν φιλοπατρίαν νὰ τὸ προστατεύσῃτε. Τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ποιεῖται ὁ κ. Ἐπίτροπος διὰ νὰ τὸ παραβιάσῃτε. Διότι ὑπάρχουν ρητὰ διατάξεις τοῦ Συντάγματος, τὰς ὁποίας ὁ κ. Ἐπαναστατικὸς Ἐπίτροπος ζητεῖ νὰ τὰς παραβιάσῃ, ἐν ὀνόματι διατάξεως ἡ ὁποία ἀφίησιν εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων τὴν τήρησιν. Δὲν ἔχω νὰ εἰπῶ τίποτε ἐπὶ τῆς τοιαύτης ὑποστηρίξεως τῆς γνώμης, περὶ ἀπορρίψεως τῶν ἀντιρρήσεων.

Κύριοι γενικῶς αἱ ἀντιρρήσεις ἀπορρέουσιν ἐκ μιᾶς ὑπερτέρας ἀρχῆς. Λέγεται καὶ ὑποστηρίζεται ἀπὸ τοὺς κ. κ. Ἐπαναστατικούς Ἐπιτρόπους, ὅτι ἐπειδὴ εὐρισκόμεθα ἐν ἐπαναστάσει δὲν ἔχουν θέσιν αἱ ἐκ τοῦ Συντάγματος ἀντιρρήσεις. Δὲν ἐλέχθη οὐδὲ ὑποστηρίχθη παρ' οὐδενὸς ὅτι δὲν ἔχουν ἐκδηλωσιν οὐδὲ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν ἀπαραγρόπτων τῶν ἐκδηλωθεισῶν διὰ τῆς πανδήμου, ὁμοφώνου ἐπὶ αἰῶνα ἐπανειλημμένης ἀμεταβλήτου θελήσεως ἐκδηλώσεως τῆς ἔθνικῆς συνειδήσεως ἐν τοῖς διαφόροις Συντάγμασιν. Τοῦτο δὲν ὑποστηρίχθη. Ἐπικαλοῦμαι καὶ τοῦτο.

Ἀλλὰ δὲν ὑποστηρίχθη, οὐδὲ ἡδύνατο νὰ ὑποστηρίχθῃ ἀπὸ κανένα, ὅτι ἡ ἐπανάστασις δύναται νὰ παρίδῃ τὰ δικαιώματα τῆς λαϊκῆς θελήσεως. Ἐχει ἐξουσίαν κύριοι ἡ λαϊκὴ θέλησις. Ἐχει ἐξουσίαν ἡ λαϊκὴ δύναμις ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ πηγὴ πάσης ἐξουσίας καὶ ἡ βάσις τῆς τοῦ κράτους κυριαρχίας. Ἐχει ἐξουσίαν αὐτὴ. Καὶ ἔχει τὰς ἐξουσίας αὐτῆς, ὅχι μόνον διότι εἶναι ἰσχυρὰ, διότι εἶναι τὸ πᾶν, διότι εἶναι ἡ δύναμις ἡ μόνη ἰσταμένη. Ἀλλ' ἔχει τὰς ἐξουσίας αὐτῆς—καὶ παρακαλῶ τὸ δικαστήριόν σας νὰ ἐπιστήνῃ ἐπὶ τούτου τὴν προσοχήν, διότι μόνον ἡ διὰ τῆς ὑπὸ τῆς λαϊκῆς θελήσεως ἐξάσκησις, διαχειρίσις τῶν ἔθνικῶν συμφερόντων, τῶν συμφερόντων τῆς χώρας, δύνανται νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀρίστη δυνατὴ ἐξυπηρέτησις αὐτῶν.

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ (Ἐπ. Ἐπίτροπος). Παρακαλῶ νὰ ἀνακληθῇ ὁ κατηγορούμενος εἰς τὴν τάξιν, διότι ἀρχίζει συζήτησις, ἡ ὁποία στρέφεται ἐναντίον μου.

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Ἐλεγον ὅτι ἔχει ἐξουσίαν ἡ λαϊκὴ θέλησις καὶ τὰς ἔχει ὅχι μόνον διότι εἶναι δύναμις, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰς ἔχῃ διότι μόνον διὰ τῆς διαχειρίσεως ὑπὸ τῆς λαϊκῆς θελήσεως τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους εἶναι δυνατόν νὰ ἐξυπηρετηθῶσιν ὡς ἀρίστα τὰ συμφέροντα τῆς χώρας.

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ (Ἐπ. Ἐπίτροπος). Τῆς λαϊκῆς θελήσεως καὶ τῆς Βασιλικῆς.

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Ὁμιλῶ, κ. Ἐπαναστατικὸς Ἐπίτροπε, περὶ τῆς λαϊκῆς θελήσεως, κατὰ συνέπειαν ἡ διόρθωσίς σας παρέλκει ἐντελῶς καὶ παρακαλῶ τὸν κ. Προέδρον νὰ μὲ προστατεύσῃ κατὰ τῶν τοιούτων ἀσκόπων παρεμβάσεων. Διότι, κύριοι, ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν δημοσίων υποθέσεων, ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν πάντες οἱ ἐπιλαμβανόμενοι αὐτῶν διαπνέονται διὰ τῶν ἀγαθωτέρων προθέσεων διότι ὅχι μόνον κατὰ τὴν πεποιθήσιν τὴν ἐ-

μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ μεμαρτυρημένα ὑπὸ τῆς ἱστορίας συμπάσης, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀναλαμβάνουσιν τὴν διαχείρισιν τῶν τυχῶν τῆς πατρίδος τῶν, δὲν εἶναι δυνατόν, παρὰ νὰ ἀποβλέπωσιν εἰς τὴν κατὰ τὸν ἀριστον τρόπον ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων. Ἀλλ' ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις δὲν ἀρκεῖ. Ὅσοι διεχειρίσθησαν τὰ ὑπεράτα τῆς πατρίδος συμφέροντα δύνανται νὰ γνωρίζωσιν πόσον ἀπείρως δυσχερὲς εἶναι τὸ ἔργον τοῦτο, δύνανται νὰ γνωρίζωσιν πόσοι ἐμφανίζονται δυνάμεις ἐν ἀλληλοσυγκρούσει καὶ πόσοι ἐμφανίζονται ἀδύσεις ἐν ἀλληλοσυγκρούσει κατὰ τὴν λήψιν οἰασδήποτε ἀποφάσεως.

Καὶ ἐὰν ἀφελῶσιν εἰς μόνην τὴν ἰδίαν αὐτῶν δύναμιν, ἐὰν ἀφελῶσιν εἰς μόνην τὴν ἰδίαν αὐτῶν κρίσιν δύναται τις νὰ εἶναι πεπεισμένος περὶ τῆς ἀποτυχίας τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν προαίρεσεων. Ἐνῶ ἡ λαϊκὴ θέλησις συγκεντροῦσα τὴν κρίσιν, τὴν αἰσθησιν, τὴν συνάγειαν πρὸς τὰ πράγματα τῶν πολιτειῶν, τὰ ἐν τῷ κατ' ἰδίαν αὐτῶν βίῳ, αὐτὴ ἡ λαϊκὴ θέλησις συγκεντροῦσα πάντα ταῦτα καὶ ἀποτελοῦσα ἐν τῇ ἐκδηλώσει αὐτῆς τὸ ἀπάνθισμα πάντων τούτων, αὐτὴ ἡ λαϊκὴ θέλησις εἶναι ἡ ἐκδηλώσις τῆς ἐν τῇ συγκροτιμένῃ περιστάσει ἐμφανιζομένης πολιτικῆς ἀληθείας. Καὶ ἂν αὐτὴ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ μὴ εἶναι ἡ ἐκδηλώσις τῆς πολιτικῆς ἀληθείας τῆς κατὰ τὴν συγκροτιμένην περίπτωσιν ἐμφανιζομένης ἢ αἱ δύο τοῖς ἑκατὸν, ἡ ἐκδηλώσις τῆς πολιτικῆς ἀληθείας ἐν τῇ ἀποφάσει τοῦ ἐνὸς ἢ τῶν δύο ἀτόμων δὲν θὰ εἶναι οὔτε ἐννεληντα πέντε τοῖς ἑκατὸν. Ἀκριβῶς ἰδοῦ διατὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ἐν αὐτῇ τὴν ἐξουσίαν πρὸς διαχείρισιν τῶν πραγμάτων τῆς χώρας.

Μεταξὺ τῶν ἐξουσιῶν τῆς λαϊκῆς θελήσεως, Κύριοι, εἶναι νὰ ὑπακούῃ καὶ τοὺς κυβερνήτας τῆς χώρας, ἡ λαϊκὴ ἀντιπροσωπευτικὴ εἶναι ἐκεῖνη, ἡ ὁποία καθορίζει τοὺς κυβερνήτας τῆς χώρας. Ἀλλὰ διὰ νὰ δύναται νὰ καθορίσῃ τοὺς κυβερνήτας τῆς χώρας πρέπει νὰ ἔχῃ.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ κ. Γοῦναρης διακοπτεται παρ' ἐνὸς τῶν ἀξιωματικῶν τῶν καθημένων εἰς τὸ θεωρεῖον ἀξιωματικῶν, ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος λέγει πρὸς τὸν Γοῦναρη: «Δὲν ἡμπορεῖτε νὰ ὁμιλήτε περὶ τῆς λαϊκῆς θελήσεως, εἰς θεκατηγορούμενος».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Νὰ κατέλθῃ ὁ κ. Ταγματάρχης κάτω. Ὁ κ. Προϋφασχὸς τῆς Βουλῆς νὰ προσαγάγῃ ἐνώπιόν μου τὸν κ. Ταγματάρχην. (Ἐμφανίζεται ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου εἰς Ταγματάρχης τοῦ Πυροβολικοῦ).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Ἐπίτροπος ἔχει τὸν λόγον. Πῶς ὀνομάζεσθε;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΣ ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ. Διαμαντόπουλος Ἰωάννης. (*)

κ. Ν. ΖΟΥΡΙΑΔΗΣ (Ἐπίτροπος). Ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου διερωτηνέων ὄχι μόνον τὴν κοινὴν ἀντίληψιν, ἀλλὰ καὶ τὴν γενικὴν ἰδέαν περὶ σοβαρότητος τῆς προκειμένης υποθέσεως ἐπέστησεν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατηρίου ἀξιῶσας ὥπως ἡ υπόθεσις αὕτη διεξαχθῇ μετὰ πάσης σοβαρότητος καὶ μετὰ πάσης εὐκοσμίας. Πᾶσα παρέκκλισις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀποτελεῖ ὄχι μόνον ἀνευλάβειαν πρὸς τὸ Δικαστήριον, ἀλλὰ καὶ παράβασιν κειμένης διατάξεως τῆς στρατιωτικῆς ποινικῆς δικονομίας. Μολονότι ἀναγνωρίζω ὅτι ὑπὸ τὰς ἐξαιρετικὰς αὐτὰς περιστάσεις οἱ ἄνθρωποι διατελεῦσι ἐν ἐρεθισμῷ τοιούτῳ ὥστε νὰ μὴ ἔχωσι σαφὴ τὴν ἀντίληψιν, ἐν τούτοις ἡ σοβαρότης τῆς υποθέσεως καὶ ὁ σκοπὸς ὁ ἐπιδιωκόμενος ἀξιοῦσιν ὥπως τὸ Δικαστήριον παραμείνῃ ἀκλόνητον εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ τὴν ὁποίαν ἔδειξε καὶ τιμωρεῖ ἄνευ οὐδεμιᾶς φειδοῦς πάντα θελήσαντα νὰ διαταράξῃ τὸ Δικαστήριον.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἐν προκειμένῳ ὁ κατηγορούμενος διὰ τῆς διακοπῆς τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἐπροκάλεσε θόρυβον, προτείνω ὥπως ἐφαρμοσθῇ τὸ ἀρθρον 110 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἀρθρον 111 τῆς Στρατ. Ποινικῆς Νομοθεσίας καὶ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν κατηγορούμενον ἡ ποινὴ τῆς φυλακίσεως δύο ἐξδωμάδων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Διακόπτω ἐπὶ 10 λεπτά. (Ἐπαναλαμβάνοντες τῆς συνεδριάσεως ὁ πρόεδρος ἀναγινώσκει τὴν ἀπόφασιν κατὰ τοῦ ταγματάρχου Διαμαντοπούλου Ι. δι' ἣς ἐπιβάλλεται ποινὴ 15 ἡμερῶν φυλακίσεως. ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΣ ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ. Ἐχω τὴν ἀντίαν σας κ. Πρόεδρε. ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Τι θέλετε; Ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως;

ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ. Ὁ κ. Γούναρης... ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ. (Ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως). Νὰ μὴ ἐπιταχθῇ κ. Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁρίστε κ. Γούναρη. ΓΟΥΝΑΡΗΣ (κατηγορ.) Συμπληρῶν τὴν ἰδέαν τὴν ὁποίαν ἐξέθηκα ἔλεγον ὅτι εἰς τὴν λαϊκὴν θέλησιν εἶναι κατὰ φύσιν, εἶναι κατὰ τὸ συμφέρον, εἶναι κατὰ

(*) Ὁ ἐν λόγῳ ταγματάρχης καὶ λαμπρὸς πατριώτης κατεδικάσθη βραχύτερον εἰς πολυετὴ φυλάκισιν ἐπὶ καταχρήσει.

τὴν ἀνάγκην τῆς χώρας ἢ διαχείρισιν τῶν Δημοσίων. Εἰς τὴν λαϊκὴν θέλησιν ἀνήκει καὶ ἡ υπόδειξις τῆς Κυβερνήσεως, δὲν εἶνε δὲ δυνατόν, κύριοι, νὰ ἔχῃ ἡ λαϊκὴ θέλησις τὸ ὕψιστον τούτων τῶν δικαιωμάτων, ἐὰν δὲν ἔχῃ καὶ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀξιώσεως τῶν εὐθυνῶν ἐναντίον αὐτῶν. Τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὰς εὐθύνas τῶν ὑπὸ τῆς λαϊκῆς θελήσεως διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς ὑποδεικνυμένων κυβερνητῶν μεταφέρετε ἀλλοῦ ἀπὸ τὴν λαϊκὴν θέλησιν, ἀφαιρεῖτε ἀπὸ τὴν λαϊκὴν θέλησιν τὸ μέσον διὰ τοῦς κυβερνήτας τῆς χώρας, διότι γνωρίζετε ὅτι τὸν διορισμὸν ἐνεργεῖ ὁ ἕτερος παράγων.

Ἐὰν δὲν ἔχῃ τὸ μέσον τῆς ζητήσεως εὐθυνῶν, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν ἕτερον παράγοντα εἰς τὸ νὰ διορίσῃ ἐκείνους τοὺς ὁποίους αὐτὸς ὑποδεικνύει. Ἐνεκα αὐτοῦτοῦ λόγου οὐθιγεται τὸ ὕψιστον τῶν δικαιωμάτων τῆς λαϊκῆς θελήσεως, τὸ δικαίωμα τοῦ ζητεῖν εὐθύνas παρ' ἐκείνων τοὺς ὁποίους ὑποδεικνύει ὡς Κυβερνήτας τῆς χώρας, δικαίωμα ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται τὸ ἕτερον δικαίωμα τοῦ ὑποδεικνύειν τοὺς κυβερνήτας τῆς χώρας ἔνεκα τούτου τοῦ λόγου ὅτι ἀνατρέπεται ἡ βᾶσις τοῦ πολιτεύματος τὸ ὁποῖον μᾶς διέπει—καὶ καλῶς μᾶς διέπει—διότι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἡ Ἑλλάς ὑπὸ ἕτερον πολιτεῖμα ἀλλὰ τὸ πολιτεῖμα τὸ κοινοβουλευτικόν, τὸ πολιτεῖμα κατὰ τὸ ὁποῖον τοὺς κυβερνήτας ὑποδεικνύει ἡ λαϊκὴ θέλησις, αὕτη δὲ δὲν εἶνε γνώμη ἐμοῦ, δὲν πρόκειται περὶ γνώμης ἐμοῦ, πρόκειται περὶ γνώμης γενεῶν Ἑλλήνων κληθέντων ἐπὶ τοῦ του ν' ἀποφανθῶσιν, πρόκειται περὶ τῆς γνώμης, ὄχι μόνον γνώμης, πρόκειται περὶ τῆς ἀποφάσεως πασῶν τῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ κράτους Ἑθνικῶν συνελεύσεων, αἱ ὁποῖαι ἠξίωσαν ἵνα τὴν κυβερνήσιν τῆς χώρας ὑποδεικνύει ἡ λαϊκὴ ἀντιπροσωπεῖα, πρόκειται περὶ πράγματος τοῦ ὁποίου κατὰ περίοδον βραχεῖαν τῆς Ὀθωνικῆς βασιλείας ἐσχόμεν δεινὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν παραβίσεων. Δὲν εἶνε δὲ δυνατόν κύριοι, νὰ ὑπάρξῃ ὑπόδειξις τῆς Κυβερνήσεως τῆς χώρας ὑπὸ τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπεῖας ἥτοι τῆς λαϊκῆς θελήσεως, ἐὰν αὕτη ἡ λαϊκὴ θέλησις διὰ τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπεῖας δὲν ἔχῃ καὶ μόνη αὕτη τὸ δικαίωμα τῆς ζητήσεως εὐθυνῶν παρ' αὐτῆς. Ἰδοὺ ὁ κύριος, ὁ βασικὸς λόγος, λόγος πολιτεύματος τὸν ὁποῖον δὲν ἠγνόησε νὰ θίξῃ ἡ Ἐπανάστασις, διότι οὐδεὶς θὰ εἴπῃ οὐδὲ ἡ Ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ, οὐδὲ οἱ οἱσδὴ τοτε ἐκ τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ

ταύτῃ ἢ ἔξω αὐτῆς εὐρισκομένων καὶ ὁμιλούντων περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος καὶ κρινόντων περὶ τοῦ ἔργου τῆς Ἐπαναστάσεως, οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι ἄλλο ἐκτὸς τοῦ Κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐν Ἑλλάδι.

Ἐὰν δὲ ἡθέλαμεν νὰ ὑπάρξῃ τὸ Κοινοβουλευτικὸν πολιτεῖμα ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν αὐτὸ ὡς ἐγεννήθη ἐν τῇ συνειδήσει τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ δὲν δύναμεθα νὰ ἔχωμεν πολιτεῖμα κοινοβουλευτικόν ὅταν ἀνατρέψωμεν τὴν κυριωτάτην βᾶσιν αὐτοῦ. Κύριοι, αἱ ἀρχαὶ τῶν πολιτευμάτων δὲν κατασκευάζονται μετὰ τὰ γραφόμενα ἀρθρωνδὲν ἀνατρέπονται μετὰ τὰ γραφόμενα προκυρῶν κατὰ τὰς ἀναγκὰς τοῦ σεβασμοῦ ὁ ὁποῖος

εὔρηται ἐν ταῖς συνειδήσεσι πάντων ἐρριζωμένος πρὸς αὐτὰς ἀνατρέπονται διὰ τῆς διασείσεως τοῦ σεβασμοῦ τούτου πρὸς τὰς ἀρχὰς αὐτάς. Ἐν ὀνόματι λοιπὸν τοῦ Κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος τὸ ὁποῖον εἶνε ἱερὸν δι' ἡμᾶς, εἶνε ἱερὸν διὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Ἐν ὀνόματι τοῦ Κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος μὴ θίξετε τὴν κυρίαν, τὴν θεμελιώδη αὐτοῦ βᾶσιν. Θὰ τὴν θίξετε δὲ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν γίνῃ ἐνέργεια διασείσουσα τὸν σεβασμὸν τὸν ὁποῖον πᾶσα ἑλληνικὴ συνείδησις πρέπει νὰ ἔχῃ πρὸς αὐτήν, ἐνέργεια ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν ἀποτελοῦσαν τὴν θεμελιώδη βᾶσιν τοῦ πολιτεύματος τούτου.

Ο ΓΟΥΝΑΡΗΣ

Ἀρθρον Β. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ δημοσιευθὲν τὴν ἡμέραν τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὴν Ἐξουσίαν εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν».

(23 Φεβρουαρίου 1915)

Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ κ. Δ. Γούναρη εἰς τὴν Ἐξουσίαν δύναται κανεὶς παρῶν ἄλλο λόγιον νὰ εἴπῃ:

— Ὁ Πρωθυπουργὸς πρὴν τῆς Ζήτη ὁ Πρωθυπουργός! Τὸν ἕνα γόνητα διαδέχεται ὁ ἄλλος. Ὅταν δὲν εἶχεν ἀνατελεῖ ἀκόμη τὸ ἄστρον τοῦ Βενιζέλου, ἡ Ἑλλάς ὅλη ἀπέβλεπε πρὸς τὸν Γούναρη, μετὰ φυσικὴν καὶ ἡθικὴν ἐξάντλησιν τῶν παλαιῶν κομμάτων. Αὐτὸς ἦτο ὁ Ἐρχόμενος. Τὸ ἄστρον τοῦ Βενιζέλου ἀνέτειλεν, διέγραψε μίαν ὁλόφωτον τροχίαν καὶ ἔδωσε πρὸς στιγμὴν διὰ νὰ ξαναγαλεῖται μετὰ τὸς φυσικοὺς νόμους τῆς περιτροπῆς. Φυσικὴ δυνάμεις ἦτο νὰ μεσουρανῇ τὸ ἄστρον τοῦ Γούναρη. Καὶ ἐμεσουράνησεν.

Ἦτο ὁ ἀναμένων. Ὁ μὴ ἐπευρόμενος. Ὁ μὴ θαγκάνων οὔτε τοὺς χαλινούς του, οὔτε τὰ δάκτυλλα του. Ὁ μόνος πολιτικὸς ἀνὴρ, ὅστις δὲν ἔτρεξε κατόπιν τῆς πρωθυπουργίας. Ὁ Βενιζέλος τὴν ἐκυνήγησεν ὡς κελῆς. Ὡς ἀραβικὸς ἵππος. Ὁ Γούναρης πολλάκις καὶ προσμεϊδιάσας πρὸς αὐτὸν ἀπὸ μακρὰ τὴν ἀπέφευγεν. Ἦτο ὁ πιστεύων ὅτι μίαν φορὰν θὰ ἤρχeto εἰς τοὺς πόδας του. Διὰ τὴν νύκτα τὴν

Δὲν ἐδαπάνησε λοιπὸν κατόπιν τῆς οὔτε κόπον ἰδρωτός. Ἡ ἀταραξία του καὶ ἡ ἀπάθειά του κατέπληξε τοὺς ἀνυπομόνους. Αὐτὸς προσπαθοῦσε νὰ τοὺς παρηγορῇ. Ὅταν ἐκείνοι ἐνόμιζαν ὅτι ὁ ἀρχηγὸς των εἶχεν ἀνάγκην παρηγορίας.

Διὰ τὸν Γούναρη τὰ πάντα, μικρὰ καὶ μεγάλα, ὑπόκεινται εἰς νόμους, εἰς ἐξέλιξιν, εἰς περιστάσεις. Δὲν ἔδωκεν ὅτι εἶχε φθάσει ἡ ὥρα του. Καὶ δὲν ἐννοοῦσε νὰ πάρῃ τὸν ὁροδείκτην καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ προχωρήσῃ βίαιως.

Εἶνε ὁ σκεπτόμενος. Καὶ εἶνε ὁ φιλοσοφῶν. Καὶ εἶνε ὁ ἐξηγῶν. Καὶ εἶνε ὁ ἀναλύων. Ἀλλ' εἶνε καὶ ὁ συμπεριόνων. Καὶ ὁ ἐνεργῶν. Καὶ ὁ δημιουργῶν. Καὶ ὁ ὀργανίζων.

Ὁ μόνος ὑπουργός, ὅστις πέρασεν ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν ὡς ὀργανωτὴς καὶ ὡς δημιουργός. Ὡς ἔχων ἴδιον σύστημα καὶ δημοσιονομίας καὶ διοικήσεως. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν αὐτὴν νομίζει κανεὶς ὅτι κάποια μεγάλη Πρόνοια, κάποια θεία Ἑλληνικὴ Δύναμις φέρνει, μετὰ τὸν Πρωθυπουργόν, τὸν μεγάλωσαντα τὴν Ἑλλάδα, τὸν Πρωθυπουργόν, ὅστις εἶνε εἰς θέσιν νὰ ρυθμίσῃ αὐτήν. Καὶ ἔχει ἀνάγκην ρυθμοῦ τὸ νέον Κράτος, διότι ἡ προηγουμένη Κυβέρνησις μεθ' ὅλας τὰς ἀξιοπαλούς καὶ φιλοτίμους προσπάθειας ὅλων τῶν μελῶν της, δὲν εἶχε τὴν τόχην νὰ ὀργανώσῃ μεγάλα πράγματα. Ἐδημιούργησε δὲ οἰκονομικὸν χάος, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ εἶνε

καυλός Γούναρης διὰ τὰ δυνάμεις νὰ ἀντιμετωπίσῃ.

Μετὰ τὴν ὁρμὴν ἔρχεται ἡ ἐπιστήμη. Μετὰ τὴν φύσιν ἡ σκέψις. Μετὰ τὴν ἀκαταστασίαν τὸ σύστημα.

Αὐτὰ ὅλα εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ κοινοβουλευτικὴν ὑπέσταντο τοῦ κ. Δ. Γούναρη. Ἐν τῇ Κράτῃ πρέπει νὰ διευθύνωνται ἀπὸ διανοητικότητας πρώτης τάξεως, ἡ Ἑλλάς ἀπὸ αὐρίον θὰ ἔχῃ τὴν τύχην νὰ διοικῆται ἀπὸ μίαν τοιαύτην διανοητικότητα. Ἐνὰ πνεῦμα ἀνοικτὸν εἰς ὅλους τοὺς ὁρίζοντας. Ἐνὰ πνεῦμα δεκτικὸν ὅλων τῶν ἡλεκτρικῶν δονήσεων τῆς προόδου. Ἐνὰ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐροκάνισαν οἱ δικηγορικοὶ τύποι, οὔτε ἐξήρανεν ἡ ρουτίνα, οὔτε διέφθειρε τὸ περιβάλλον. Ἐνὰ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐδυνάμωσεν ἡ μελέτη εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ τὸ καταστήσῃ παραγωγικὸν τὸ ἴδιον καλὸν καὶ ἡλικίαν. Ἐνὰ πνεῦμα ἰδίως, τὸ ὁποῖον ξεύρει νὰ ἐμβαθύνῃ καὶ ξεύρει ν' ἀναλύῃ καὶ ξεύρει νὰ συνθέτῃ. Αὐτὸς εἶνε ὁ Γούναρης.

Ἡ κοινωνία δὲν τὸν ἡσθάνθη ἀκόμη. Ἡ κοινωνία δὲν τὸν ἐνόησε. Διότι εἶνε ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀπείριστος, ὁ λιτός, ὁ καθ' αὐτὸ σοφός, ὁ σωκρατικός. Ἀλλ' αὐτὸς καὶ ἐνόησε καὶ ἡσθάνθη καὶ ἐμελέτησε τὴν κοινωνίαν. Καὶ γνωρίζει τὴν Ἑλλάδα ὑπὲρ πάντα ἄλλον. Καὶ αἰσθάνεται τοὺς παλμούς της. Καὶ ἡξεύρει τὰς ἀνάγκας της. Καὶ ἀναμετρά τὰς δυνάμεις της. Καὶ διακρίνει τοὺς πόθους της. Καὶ ξεύρει τί νὰ τῆς δώσῃ καὶ τί πρέπει νὰ τῆς δώσῃ.

Ἐνας ἄλλος, μὲ τὰ ἐφθάρια, τὰ ὁποῖα διαθέτει ὁ Γούναρης, θὰ ἔβαινεν ἤδη ἐπὶ τῶν αἰθέρων καὶ μετὰ δυσκολίας θὰ προσεγίγνετο. Ἀλλὰ ὁ Γούναρης μὲ τὸ σεμνὸν τοῦ ἡθους, ὁ Γούναρης μὲ τὴν φιλοσοφικὴν ψυχὴν του, ὁ Γούναρης μὲ τὸ ὁλόφωτόν του πνεῦμα, οὐδέποτε ἔδωκε σημασίαν εἰς ἀνοήτους, εἰς μεγαλοντήρια, εἰς πόξες, εἰς θρόλους, εἰς συναξάρια. Δὲν ἀπεμονώθη, οὔτε ὡς ὁ Μωάμεθ. Οὔτε ὡς ὁ Χριστὸς. Οὔτε ἀνεξήτησε πάλιν τὰ πλήθη διὰ νὰ τὰ δημαγωγῇ ἢ διὰ νὰ τὰ καταθέλῃ ἢ διὰ νὰ τὰ ἀπατήσῃ.

Ὁ Γούναρης οὐδέποτε ὁπῆρξεν ἡθοποιός. Οὐδέποτε ἐφόρεσεν μάσκαν. Οὔτε θὰ φορέσῃ ποτέ του. Θὰ εἶνε ὁ πολιτικὸς τῆς ἀληθείας. Καὶ ὁ πολιτικὸς τῆς ἡθικῆς. Καὶ ὁ πολιτικὸς τοῦ πραγματικοῦ.

Εἰς τὰ χεῖλη του ἡ ἀλήθεια δὲν θὰ γίνῃ θῆ-θεν ἀλήθεια. Καὶ ἡ εὐκρίνεια δὲν θὰ γίνῃ ὅρις. Καὶ ἡ μετριοφροσύνη δὲν θὰ μεταβληθῇ εἰς ἀλαζονείαν. Ὅ,τι λέγει αὐτὸ θὰ εἶνε.

Ἀναδίνει τὴν ἔξουσίαν ὡς κεφαλὴ νοῦσα, σκεπτομένη, μελετώσα, δρωσα. Ἀναδίνει τὴν ἔξουσίαν ὡς μία δύναμις ἀγαθοποιός. Δὲν θὰ καλέσῃ τάγματα ἀγγέλων νὰ τὸν περιφρουρήσουν, δὲν θὰ καλέσῃ τὰ Σερραφεῖμ καὶ τὰ Χερουβείμ νὰ τὸν ὑμνήσουν, δὲν θὰ καλέσῃ ἀλαλάζοντα τύμπανα νὰ τὸν διατυμπανίσουν. Δὲν θὰ κάμῃ ἀλλήν. Διὰ νὰ τὸν λείχῃ καὶ νὰ τὸν ἐκμεταλλεύεται. Διὰ νὰ τὸν θαυμάζῃ καὶ νὰ τὸν ἀπατᾷ. Δὲν θὰ κάμῃ κλίκαν διὰ νὰ τὸν ἐμπορευθῇ. Δὲν θὰ φαντασθῇ τὸν ἑαυτὸν τοῦ δικτάτορα καὶ τοὺς συνεργάτας του ἐρπετά. Οἱ πολῖται θὰ ἀναπνέωμεν πλέον ἐλευθέρως, διότι θὰ ξεύρωμεν ὅτι κυβερνώμεθα πράγματι φιλελευθέρως.

Εἰς τὰ μεγάλα ἐθνικὰ ζητήματα ἡ Κυβέρνησις τοῦ Γούναρη δὲν θὰ εἶνε Κυβέρνησις τῶν μεγάλων παραφορῶν ἢ τῶν ἐπανεπιστῶν συμβιβασμῶν.

Διὰ πολιτικὸν ἄνδρα τοῦ ἀναστήματος καὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ κατάρτισμοῦ τοῦ κ. Δ. Γούναρη, τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα θὰ προΐστανται παντός ἄλλου ὑπολογισμοῦ ἀτομικοῦ ἢ κομματικοῦ. Οὔτε θὰ χρησιμεύσουν αὐτὰ ὡς βάθρον ἀναστήλωσης ἀτομικῆς δόξης ἢ ἀτομικῆς ἐξουσίας, οὔτε θὰ παραμερίζωνται διὰ νὰ μὴν παρεμποδίσουν τὸν ἀνίερρον ροὴν τοῦ κόμματος ἢ τῆς ἀτομικῆς εὐμαρείας. Ὁ Γούναρης ἔρχεται ὡς Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ τὴν Κυβερνήσῃ ἀσχέτως κόμματος, ἀσχέτως ἀτόμου, ἀσχέτως παθῶν, ἀντιπαθειῶν. Ἐρχεται νὰ διευθύνῃ τὴν δύναμιν τοῦ ἔθνους εἰς τὰ μεγάλα εἰς τὰ πάγια, εἰς τὰ ἄρτια, εἰς τὰ ἀσφαλή. Ἐρχεται νὰ διασώσῃ ὅτι δύναται νὰ διασωθῇ. Ν' ἀδῇ ὅτι δύναται ν' ἀδῇ. Νὰ περισυλλέξῃ ὅτι δύναται νὰ περισυλλεχθῇ. Ἐρχεται ἀκόμη ν' ἀντιπροσωπεύσῃ ὅχι μισὴν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Καὶ μαζὺ μ' αὐτὴν ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνισμόν.

Εἶναι ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς μεγάλης Ἑθνικῆς Ἀληθείας καὶ τῆς μεγάλης Ἑθνικῆς δόξης.

† Β. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Ο ΓΟΥΝΑΡΗΣ

«ΕΜΠΡΟΣ» 25 Φεβρουαρίου 1915

Ὁ Θεοτόκης ἄπλωσε τὸ χέρι του ὑπὲρ τὴν χαίνουσαν τάφρον τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ τὸν ἐξήτησεν ὡς βοηθόν του. Ὁ Δραγούμης ὁ δευτερεύων, τὸν ἀνεγνώριζεν ὡς ὑπεροχὴν, ὡς βασικὴν οὐσίαν τῆς συμπύκνου μικρᾶς Ἰαπωνικῆς ομάδος, τῆς ἐκθεσφάσης φωτεινὰ πολιτικὰ φυτόρια. Διὰ τὸν Βενιζέλον ἦτο ἡ οὐρανομήκης καπνοδόχος, ποῦ ἀπορροφούσε τοὺς καπνοὺς τοῦ μίσους τοῦ κατὰ τῶν παλαιοκομματικῶν, τοὺς διεσπείδεν εἰς τοὺς τέσσαρς ἀνέμους καὶ τοῦ αἰθρίαζε τὴν ἀντίληψιν. Τὸν ἀνεγνώριζε καὶ τὸν ἐλογάζατο. Καὶ ἂν ὁ Κυβερνήτης τῆς χθὲς δὲν ἦτο ὁπλισμένος μὲ τὸ χάλκινον μειδιάματόν του, μὲ τὸ ὁποῖον ἀσπιδωροῦν ἐγκαίρως καὶ περνοῦν ἀδίκτα ἀπὸ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν τὰ διάφορα συναισθήματά του θὰ εἶχαμεν ἤδη σχηματίσει τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Βενιζέλος ἐφοβεῖτο τὸν Γούναρη. Ὅταν ὁ ῥητορικὸς καταρράκτης κατεκρουνίζετο ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν πηγῶν τῆς πολυσυνθέτου γνώσεως τοῦ παρθενικῶς σεμνοῦ πολιτευτοῦ καὶ ἐπλάττειν εἰς τοὺς συμπαρασυρομένους ὑπὲρ τῆς ἀκατασχέτου ὁρμῆς του ὀγκολίθους τῶν πραγματικῶν ἀληθειῶν, ἡ Βουλὴ ὑφίστατο διαλείψεις τῆς ἀναπνοῆς της. Ὅλα τὰ συναισθήματα ποῦ μᾶς δίδει ἕνα κτυπητὸ ψυχρόλουτρο ἐδonoῦντο ἐμφαντικώτατα περὶ τοὺς ἐρημνευτικοὺς δέκτας τῶν ἀντικτύπων τῶν ἐσωτερικῶν ἐρεθισμῶν. Τὸ αἶσθημα τοῦ ἐξαφνικοῦ κολαφίσματος, τὸ αἶσθημα τῆς δροσερᾶς θωπείας, τοῦ θερμικοῦ ἐρεθισμοῦ, τῆς χαρᾶς ἔπειτα τὸ αἶσθημα καὶ τῆς ἀνακουφίσεως καὶ τοῦ ἀποκαταρτοῦ τοῦ ρύπου τῆς ἀμφιβολίας, ἐκυκλοῦντο περὶ τοὺς αὐχέ-

νας, τὰς μορφὰς καὶ τοὺς κροτάφους καὶ μᾶς ἐτηλεγραφούσαν ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ ὕψη τοῦ δημοσιογραφικοῦ περιστρεφένου, ὅτι τὸ ἀκροατήριον λούεται εἰς τὰ ὁρμητικὰ καὶ κρυστάλλινα νερά τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας καὶ θ' ἀνακουφισθῇ καὶ θ' ἀνανήψῃ. Ὅταν ἐχειροκροτεῖτο ὁ Γούναρης, ὁ ἦχος μᾶς ἀπεκάλυπτεν ὅλας τὰς οὐσίας τῶν πηγῶν του. Ὑπὲρ πάντας ὑφίστατο τὰς ἐπαλλήλους ἐπιδράσεις, ὅταν ὁ Γούναρης, ἡλεγε, ἐδίδασκε καὶ ἐφώτιζεν, ὁ Βενιζέλος, ὁ ὁποῖος εἶχε δευτέραν τὴν ἀντίληψιν καὶ εὐρυτέραν τὴν σκέψιν διὰ νὰ δεχθῇ αὐτὴν τὴν πραγματικὴν συσφύρεσιν τοῦ ῥητορικοῦ καταρράκτου ποῦ περνοῦσεν ἀπὸ πολυάνθους λειμῶνας καὶ πελεκητῆρια τετραγώνων ὀγκολίθων, αὐτὸς ὑπὲρ πάντας, διότι αὐτὸς ἤκουε τὰς ἀπηχήσεις τῆς αὐχηρότητος καὶ τῆς κουφότητος, ποῦ ἀντεπέδιδον αἱ ἐρευνητικαὶ κορούσεις τῆς ῥάβδου τοῦ ἐπάνω εἰς τὰ νέα πολιτικὰ ἐδάφη. Ἀπὸ σήμερον κυβερνᾷ τὴν χώραν ὁ σεμνὸς καὶ παρθενικὸς τὴν μορφὴν ὁ καὶ ἡρωϊκὸς τὴν σκέψιν, τὴν ἰκανὴν ν' ἀντικατοπτρίσῃ ὅλον τὸν Ἑθνικὸν οὐρανόν. Ἐπὶ τοῦ Πρωθυπουργικοῦ θρόνου ἀναρτᾶται μία προσωπογραφία Τισιανοῦ καὶ πρὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας ὑψώνεται ὁ ὀφθαλμὸς, ποῦ ἡμπορεῖ νὰ βλέπῃ βαθείᾳ. Ἄ γούστῃς, ἀρχὴ ἀνδραδείκνυσιν, ἀλλὰ ὑπάρχουσιν καὶ ἄνδρες ποῦ ἀποδεικνύουν καὶ ἀνυψώνουν κάθε ἀρχήν. Ὁ Γούναρης ἔχει τὴν εὐδοκίαν τῆς φύσεως ν' ἀνῆλθῃ εἰς τοὺς δευτέρους. Πρὶν γεννηθῇ ὁ Σαῖ-πῆρος καὶ ὁ Λάντης, ἡ Ποίησις δὲν εἶχε φέρει ἀκόμη τὸν φωτοστέφανον τῆς Ἀγίας. Οὔτε ἡ Ποίησις ! ! !

ΜΠΡΑΝ.

ΕΠΕΞΗΓΗΣΙΣ

Πάντα τὰ δημοσιεύματα τ' ἀναγόμενα εἰς τὸν πολιτικὸν βίον τοῦ ἀειμνήστου Δημητρίου Π. Γούναρη, ἀποτελοῦν τμήμα τῆς ὀγκώδους συλλογῆς τοῦ διευθυντοῦ τῆς «Νέας Ἐποχῆς» κ. Γ. Μάλλωσος, ἥτις θὰ ἐκδοθῇ προσεχέστατα εἰς εἰδικὸν διδόνον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΟΥΝΑΡΗ».

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Α. ΣΤΡΑΤΟΣ

Ἡ ζωή του ἔλη ὑπῆρξε μία πικρία. Ὁ θάνατός του, ἡ ἀποκρύψις μιᾶς ἀδικίας, ἀπὸ τὴν ὅποια οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐπὶ πενήντην ἔτη τὸν ἀπῆλλαξεν ἡ εἰμαρμένη του. Σπανίως ἄνθρωπος καὶ πολιτευτὴς συνεκέντρωσε τὰ ψυχικὰ καὶ πολιτικὰ προσόντα, τὰ ὁποῖα συνεκέντρωγεν ὁ Νικόλαος Στράτος, καὶ σπανίως ἄνθρωπος καὶ πολιτευτὴς ἠδικήθη, παρ' ἑξῆς τὴν ὅσον ἀπὸ τὴν Δημοσίαν Γνώμην, ὅσον ὁ Νικόλαος Στράτος. Ἄλλος εἰς τὴν θέσιν του θὰ εἶχε σὺντριβὴν πρὸ πολλοῦ. Αὐτὸς καὶ μόνος δὲν ἔλησεν ἰονήθη οὐδ' ἐπὶ μίαν ὥραν ἀπὸ φίλους καὶ ἐχθροὺς. Ἐμάχετο. Ἐὰν ἐζητούμεν μὲ μίαν λέξιν νὰ δώσωμεν τὸν ὅρισμόν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολιτικοῦ, θὰ ἐγράφομεν αὐτὴν: παλαιστής!

Ἀγαπήτὸς συνεργάτης, ὁμιλῶν χθὲς διὰ τὸν Δημήτριον Γούναρην ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτῆς θέσεως, παρετήρησεν ὅτι παρ' αὐτῷ ἡ σκέψις ἦτο τὸ πᾶν. Ὁ λόγος δευτερώτερόν τι. Ἡ πράξις ἔτι ὀλιγώτερον. Παρὰ τῷ Νικόλαῳ Στράτῳ ἡ κίνησις ὑπῆρξε τὸ πᾶν. Ἠκολούθει ὁ λόγος. Καὶ μετὰ τοῦτον ἡ σκέψις. Ὁ Νικόλαος Στράτος ὑπῆρξε φαινόμενον δραστηριότητος, ἀντιληπτικότητος. Ἀλλὰ δὲν ἦτο φιλόσοφος. Ἡ διάνοια δὲν ἀπερρόφα τὰς ἄλλας ὁργανικὰς τοῦ ἰδιότητος. Ἀρμονικῶς συμβαδίζουσα μετ' αὐτῶν ἀπετέλει τὴν μοναδικὴν ἐκείνην συμπεπικνωμένην δυναμικότητα ἣτις ἀπετέλει τὴν κυρίαν γραμμὴν του. Ἐνῆργει ὅλος μὲ μίαν κίνησιν νοῦς, ψυχῆς, νεύρων. Δὲν ἐσκέπτετο. Ἐδρακίναρκε.

Τὸν ἐνόμισαν πλούσιον. Ὑπῆρξε πένης. Τὸν ἐνόμισαν σκληρόν, ἐγωιστικόν, ἀπιστόν· ὑπῆρξε δὲ τρυφερώτερος οἰκογενειάρχης, ὁ ἀγαθώτερος φίλος, ὁ πιστότετος συναγωνιστής. Διὰ τὰ ἀγαπημένα του πρόσωπα εἶχεν ἀδυναμίας συγκινητικὰς. Τοῦτο ὑπῆρξε ἡ ἀρετὴ του: ἀπόρροια μυχίας ψυχικῆς ευγενείας καὶ γενναιότητος, τὰς ὁποίας οὐδέποτε ἐμάντευσαν τὰ πλήθη. Τὸν ἠδίκουν κάποτε αἱ ἐξωτερικεύσεις του. Θὰ ἐλεγέ τις ὅτι θαυμάσια πικραμένος ἐκ τῆς ἀκατανόησις τῶν γύρω του, ἠθέλει ἐκδικούμενος τὴν μοχθηρότητα καὶ τὴν μωρίαν, νὰ τὰς προκαλῇ μὲ διαφόρους ἐναντιώσεις.

Ὡσεὶ προαισθανόμενος τὸν τραγικὸν πρόωρον θάνατόν του, ἔσπευδε νὰ φθάσῃ. Ὅποιος μαρτυρῶντος δρόμος, τὸ πολιτικόν του στά-

διον! Κατέκτησεν ὅλα τὰ ἀξιώματα ἐν τῇ πολιτείᾳ διὰ τῶν γρόνθων του ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν. Καὶ οὐδέποτε ἐστέρησεν αὐτόν. Πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς μίαν θαυμάσια τῆς τραγικῆς κλίμακος τῆς ζωῆς του, ὅλοι ἔλεγον: Ὁ Στράτος θὰ ὑστερήσῃ δι' αὐτόν καὶ δι' ἐκείνον τὸν λόγον.... Προσοχή! Ὅταν ἐφθανεν ὅμως εἰς τὸν νέον σταθμόν του, ὅλοι ὁμολόγουν: «Ὁ Στράτος εἶναι ἀπαράμιλλος!» Δι' ὅλα ταῦτα ἐννοεῖται, ὁ φθόγος δὲν ἐπανήρχιζεν ὀλιγώτερον μετὰ μίαν ὥραν τὴν ὕψαν τοῦ δηλητηριώδους ἱστοῦ του... Ἡ κοινὴ ἀδικία εἶχε δημιουργήσῃ ἓνα ἰδικόν της Στράτον καὶ δυσκόλως ἠθέλει νὰ τὸν λησμονήσῃ.... Ἀλλ' ὁ θάνατός του ὑπῆρξε ὑπῆρξε ὑπέροχος, καὶ μόνον τότε ἀπεδόθη πλήρης δικαιοσύνη—φῶς!

Ὡς κυβερνήτην δὲν ἐδόθη εὐκαιρία νὰ τὸν κρίνῃ τις. Τὸ σύνολον τῶν ἰδιοτήτων αἰτινες ἀπετέλουν τὴν προσωπικότητά του, κατὰ τὸ ἄσπῃς τὸ ὅποιον εἶχε συχνὰ ὅταν ἐνώπιόν του προσέκειντο ζητήματα γενικὰ, μεγάλων γραμμῶν, ἐδημιούργει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πιθανόν ὡς κυβερνήτης νὰ μὴ ἀπέβαινε μέγας.

Ὡς Ἕλλην ὅμως ὑπουργὸς αἴφνης, ὑπῆρξε ὁ μόνος. Οὐδεὶς ὡς ὑπουργὸς ὑπερέτρησε τὸν Νικόλαον Στράτον! Ἐργατικότης, ἀντίληψις, διεκπεραιωτικότης, πυγμὴ-καταπληκτικὰ! Ἀπὸ τῆς κλίμακος, διὰ μέσου τῶν ὑπαλληλικῶν γραφείων, ὑπισθεν αὐτῶν, ἐξώθεν αὐτῶν, μέχρι τῆς ὑπουργικῆς τοῦ αἵθουσας, ἐγνώριζε τί ἐγίνετο, τί δὲν ἐγίνετο, τί ἐτεκταίνετο, τί ἐλειτούργει καλῶς τί ἐλειτούργει κακῶς. Ὁφθαλμὸς δλέπων παντοῦ. Ὁσφρησις ἀποκαλύπτουσα τὰ πάντα. Ὁ Στράτος ὑπῆρξε ὁ π ο υ ρ γ ὸ ς. Ὅταν ἐπιπτεν, ἀνακούφισις, μελαγχολία, νοσταλγία καταλάμβανε τοὺς ὑπαλλήλους. Εἶχε φύγει ὁ ἐφιάλτης, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀρχηγός, ὁ μοναδικὸς συνεργάτης!

Ὑπῆρξε ρήτωρ δεινός. Κατὰ τὰς πρώτας ἐμφανίσεις του ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Κοινοβουλίου, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς μακαρίτης Μπουφίδης, τὸν ἔβλεπε μὲ ἓνα χάρακα εἰς τὴν χεῖρα ἐκ τῶν ὑπισθεν, ἢ τοῦ ἐφώναξεν: «ἀρχά!» ὅταν ἡ δίνη τοῦ λόγου του ὑπερέβαλλεν εἰς ταχύτητα καὶ ἀτμομηχανὴν ἐν κινήσει... Οἱ στενογράφοι του μετὰ κόπου τὸν παρηκολούθουν πάντοτε. Ὁ λόγος του ἐστέρειτο ἀνθέων καὶ ἐντόνου χρωματισμοῦ. Ἦτο ὀλίγον ἐγέρως, ἀλλὰ κυριαλεγκτικός, τεμμηριωμέ-

νος, ἄφθονος. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν παλιμῶδη, λυρικόν κάποτε, φιλοσοφικόν πάντοτε λόγον τοῦ Δημητρίου Γούναρη, ὁ λόγος τοῦ Στράτου ἦτο πραγματικώτερος, θετικώτερος, πολιτικώτερος. Ὁ Νικόλαος Στράτος δὲν ἦτο μόνον ρήτωρ δεινός. Ἦτο καὶ ὁ τρομερὸς ἀντίπαλος ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ. Ὁ μόνος ὅστις πραγματικῶς ἀνησυχεῖ τὸν Ἑλ. Βενιζέλον, τὸν ὅποιον κάποτε ἐνίκησε κατὰ κράτος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν γαιανθράκων. Αἱ τελευταῖαι του ἀγορεύσεις—ἡ ἀπολογία του—ὑπῆρξαν μνημειώδεις. Ὀλόκληρος ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος μὲ τὰ ἀπορρεύσαντα ἐκ τούτου διεθνῆ προβλήματα, ὅσα συνυφάνθησαν μετὰ τὴν ἑλληνικὴν τραγωδίαν, ἐπέρασε κινήματα, μετὰ τῶν ἐκπλήκτων, ἀνησυχούντων, ὀργιζομένων δικαστῶν του. Λέγουσιν πολλοὶ ὅτι ὁ Στράτος κατεδικάσθη εἰς θάνατον—καίτοι ἐπὶ τετράμηνον μόλις ὑπουργεύσας Κοδερνήσεως, ἣν ἐπὶ δύο ἔτη ἀντεπολιτεύετο, μὴ φέρων συνειπῶς θεμελιώδη τινὰ εὐθύνην διὰ τὰ ἐπακολούθησαν αὐτοχρήματα—μόνον καὶ μόνον διότι ἐφάνη τρομερὸς διὰ τὸν βενιζελισμόν ἀντίπαλος εἰς τοὺς δικαστὰς του!—Ἡ δικαιοσύνη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπῆρξε πρόσχημα διαπράξεως τῶν φοβερωτέρων ἐγκλημάτων ἐν Ἑλλάδι..

Ὡρα δὴ ἐσπερινή τῆς 14 Νοεμβρίου 1922 Ὁ Στράτος ἀπομάσων ρυθμικῶς τὸν ἰδρώτα ἐπὶ τοῦ ἀρχένος του, κατόπιν ὁλοήμερου, κο-

λοσσιαίας εἰς ἑκτασιν καὶ ἔννοιαν ἀπολογίᾳ ἐτερμάτιζε τὸν λόγον εἰς τόνον καὶ ψυχικὴν ἑξάρσιν, συνταρακτικὴν διὰ τὸν ἀκροατὴν, διὰ τὸν ἱστορικόν. Ὅσα εἶπε, δὲν ἀφεώρων μόνον αὐτόν. Ἀφεώρων καὶ τὸν ἀσθινοῦντα συναδελφον Δημήτριον Γούναρην καὶ τοὺς παρακαθημένους «συντρόφους τῆς αὐτοχρίας!» Ὅταν ἐξεστόμισε τὴν φράσιν «συντρόφους τῆς αὐτοχρίας», τὴν συνώδευσε μὲ μίαν κυκλωτικὴν, μητρικὴν κίνησιν, πλήρη στοργῆς καὶ προστασίας, τῶν δύο βραχιόνων του, ὥσει νὰ ἤθελε νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τοῦ τρομεροῦ κινδύνου τοὺς φίλους του, τοὺς προχθεσινούς ἐχθροὺς του. Ὑπῆρξε μία στιγμὴ ἱερά. Ἡ τραγικὴ μορφή τοῦ κ. Ὁθωναίου συνεσπάσθη εἰς μίαν κίνησιν—ὀργῆς, συγκινήσεως τίς οἶδε!—διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ ἀμέσως τὴν φρικτὴν τῆς ἀκινήσιαν... Τὴν στιγμὴν ὅμως ἐκείνην ὁ Νικόλαος Στράτος ἐξήρχετο τῶν συνηθῶν ὀρίων τῶν πολιτικῶν ἀτελειῶν, τῶν ἀνθρωπίνων του ἀδυναμιῶν. Ἡ ζωὴ του μετεπήδα εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἀνωτέρων ἀνθρώπων... Μετὰ δεκαπέντε ὥρας, ὁ Νικόλαος Στράτος ἐπιπτε διὰ τῆς ἀπὸ σφαίρας ἑλληνικῆς, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων πέντε μαρτυρικῶν του συντρόφων, ἀφ' ὃς ἡ γενναιότης των, ἡ ψυχικὴ των εὐγένεια, ἡ ἀξιοπρέπεια των ἐνώπιον τοῦ θανάτου κατέπλησσαν μίαν τελευταίαν φορὰν τοὺς ἀναξίους ἀντιπάλους των—δικαστὰς καὶ δημίους!

«Πολιτεία» 22-10-1923

Θ. ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ

“ΑΓΑΠΩ ΠΟΛΥ ΤΟ ΦΩΣ!...,”

«Ἐτρώγαμεν, κάποτε εἰς ἐν ἐστιατόριον τῆς πόλεως καὶ εἶχαμεν τὴν τιμὴν νὰ τρώγῃ εἰς τὸ πλαγιὸν τραπέζι ὁ κ. Γούναρης, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο ἀκόμη ὑπουργός, ἀλλ' ἦτο ὑποψήφιος ὑπουργός καὶ μ' ἐξασφαλισμένην τὴν ἐπιτυχίαν.

Ὅταν ὁ κ. Γούναρης ἐτελείωσι τὸ γεῦμά του μὰς ἐπλησίασε καὶ παρεπονέθη εἰς κάποιον ὁμοτράπεζον συναδελφον διὰ μίαν φανταστικὴν συνέντευξιν ἢ ὁποία εἶχε δημοσιευθῇ ἐκεῖνο τὸ πρωί. Εἰς τὴν συνέντευξιν ἐκείνην ὁ κ. Δ. Γούναρης παριστάνετο λέγων ἄρες μάρες ἀπὸ ἐκείνας αἱ ὁποῖαι κάποτε ἀποδίδονται εἰς τοὺς ἐπισήμους χωρὶς νὰ τὰς ἔχουν εἶπῃ. Κατόπιν ἡ ὁμιλία ἐγλύστρησε σιγά—σιγά εἰς ἄλλα θέματα καὶ εἶπαμε διὰ τὸ ἐστιατόριον εἰς τὸ ὅποιον ἐτρώγαμε.

—Πολὺ καλόν, εἶπε ὁ κ. Γούναρης. Ἀλλὰ ἠθέλει ἀκόμη ὀλίγον φῶς. Εἶνε ἀνεπαρκέστατα φωτισμένον...

Καὶ ὁ ξανθὸς καὶ ὀψιλὸς πολιτευτὴς τῶν Πατρῶν, ἐκλείσεν ἀκόμη περισσότερον τὰ ἡμικλειστά ἀπὸ τὴν μυωπὴν μάτια του ὡς ἄνθρωπος προσπαθὼν νὰ διακρίνῃ κατὰ τι εἰς τὸ σκότος. Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν αὐτὴν δὲν ἔμεινε πολὺ εὐχρηστικὸς, καθὼς φαίνεται, καὶ ἐπανέλαβε μὲ φωνὴν ὀνύχου θαυμάσια καὶ ἀκλόνητα πεισθέντος.

—Ἀνεπαρκέστατα!..

Πρέπει νὰ σημειώσω ἐδῶ ὅτι τὸ ἐστιατόριον κατὰ τοῦ ὁποῖου ἐξετοξεύετο ἡ μομφὴ αὕτη, ἐφωτίζετο ἀπὸ τέσσαρας μεγάλους λαμπτήρας καὶ ἀπὸ πολλοὺς μικροὺς. Ἀλλὰ ὁ κ.

Ο Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ ΩΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ

(Ο αείμνηστος Γούναρης ἦτο ἐμπεποτισμένος ἀπὸ βαθύτατον θρησκευτικὸν συναίσθημα. Ἦτον ὁ μόνος ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας του, ἐν τῷ μέσῳ τῆς θυέλλης τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ τῶν κυβερνητικῶν μεριμνῶν, ἐνέκυπτε συστηματικῶς εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἱερῶν Γραφῶν. Εἰς φίλον του, ὅστις εἶχεν ἐκφρασθῇ πρὸς αὐτὸν μὲ θαυμασμὸν διὰ μίαν βαθυτάτην ἀνάλυσιν του τοῦ ἔργου τοῦ Γερμανοῦ φιλοσόφου καὶ συγγραφέως Φρειδερίκου Νίτσε τὴν ὁποίαν ἤκουσε παρ' αὐτοῦ καὶ ἔκρινεν αὐτὸν ὡς τὴν τελειότεραν καὶ πλουσιωτέραν ἐκδήλωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος εἶπε: Εἶμαι καὶ ἐγὼ θαυμαστής τοῦ Νίτσε. Ἀλλὰ ὑπάρχει βιβλίον ὑπέρτερον καὶ τῶν ἔργων τοῦ Νίτσε καὶ οἰοῦντοτε ἄλλου, εἰς τὸ ὁποῖον πράγματι κατοπτρίζεται τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸ εἶνε ἡ Ἁγία Γραφή. Προσπάθησε νὰ τὴν ἀναγνώσῃς νὰ τὴν ἐννοήσῃς καὶ νὰ τὴν αἰσθανθῇς. Τὰ ρητὰ τῶν Εὐαγγελίων, τοῦ Προφητὰν καὶ τοῦ Ἡσαίου, αἱ πλήρεις πνευματικοῦ στοιχείου ἀναλύσεις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ αὐτοὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι τῶν μεγάλων θρησκευτικῶν ὑμνωδῶν καὶ λυρικῶν τοῦ Βυζαντίου ἤσαν τὰ πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ ἐντυφίματα τοῦ αείμνηστου Γούναρη, τὸ παραμυθητικὸν καταφύγιόν του κατὰ τὰς μεγάλας δοκιμασίας καὶ κρίσεις τῆς ἀτομικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς του. Εἰς τὴν Ἁγίαν γραφὴν του, ἥτις εὐρέθη ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του ἐν ταῖς φυλακαῖς «Ἀβέρωφ» καὶ τὴν ὁποίαν κατέχει σή-

μερον ἡ ἀδελφή του κ. Ἀμαλία Κανελλοπούλου, ὑπάρχουν πλείστα σημειώσεις ρητῶν, γενόμεναι κατὰ καιροὺς ὑπ' αὐτοῦ τὰ ὁποῖα προσηρμόζοντο πρὸς τὰς σκέψεις καὶ τὰ συναισθήματά του τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν στιγμῶν, καθ' ἃς ὑπεσημείωσε ταῦτα, ὡς καὶ εἰς τὴν Σύνοψίν του. Ἐξ αὐτῶν μεταφέρομεν τινὰ ἐνταῦθα, δηλωτικὰ τῆς ἐκλεκτῆς ἐσωτερικότητος τοῦ ἀλησμόνητου ἀνδρός).

Ἀντιλήπτω μου εἰ καὶ κατὰ γῆ μου ὁ Θεὸς μου καὶ ἐλπὶς ἐπ' αὐτόν.—29 Ἀπριλίου 1914.

Κάμφοιτί μου πρὸς τοὺς στεναγμοὺς τῆς καρδίας ὁ κλένας τοῦς Οὐρανούς τῇ ἀφάτῳ σου κενώσει.—Μεγ. Τρίτη 17 Μαρτίου 1915.

(Πρωθυπουργὸς ὢν)

Τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ Σοῦ θύσω.—Μεγ. Παρασκευὴ 8 Ἀπριλίου 1916.

(Υπουργὸς ἐν τῇ Κυβερνήσει Σκουλούδη)

Ὅ,τι κρείσσων ἡμέρα μείν.... ὑπὲρ χιλιάδας.—Μεγ. Σάββατον 9 Ἀπριλίου 1916.

(Υπουργὸς ἐν τῇ Κυβερνήσει Σκουλούδη)

Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ.—Μεγ. Πέμπτη 30 Μαρτίου 1917.

Ἐάν τις μὲ ἀναπῇ, τὸν λόγον μου τηρήσει.—Μεγ. Σάββατον 1 Ἀπριλίου 1917.

Ἐάν τι αἰτήσῃτε ἐν τῷ ὀνόματί μου ἐγὼ ποιήσω.—Μεγ. Παρασκευὴ 20 Ἀπριλίου 1918.

(Ἐξόριστος ἐν Κορσικῇ)

Ἡ δὲ Μελρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μελρία Ἰωσή, ἐθεώρουν ποῦ τίθεται;—20 Ἀπριλίου 1918.

(Ἐξόριστος ἐν Κορσικῇ)

Γούναρης δὲν ἦτο εὐχαριστημένος.

—Ἀγαπάτε τὸ φῶς ὡς ἀρχαῖος Ἕλληγ, τοῦ εἶπα.

Ἐκεῖνος ἐμερίδασε καὶ ἀπήντησε.

—Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια.... Ἀγαπῶ πολὺ τὸ φῶς, τὸ πολὺ φῶς.

Καὶ ἐμισόκλεισε πάλιν τὰ μυωπικὰ μάτια του ὡς ἄνθρωπος προσπαθὼν νὰ διακρίνῃ εἰς τὸ σκότος....

† Γ. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

(«Ἀθῆναι», 15 Νοεμβρίου 1908)

ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΙΣ ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ

ΔΗΜ. Π. ΓΟΥΝΑΡΗ

Ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΤΡΩΝ ***

«Προγεγραμμένος ἐπιστρέφω μετὰ τριετὴ ἔξορίαν ἐν μέσῳ ὑμῶν, τῶν διωχθέντων, ἀπελαθέντων, φυλακισθέντων μαρτυρησάντων ἀδελφῶν μου. Ἡ ὥρα τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς τυραννίας ἐσήμερον. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἔτοιμος, ἵνα ὡς εἰς ἐξ ὑμῶν, ἀγωνισθῶ μετ' ὑμῶν τὸν καλὸν ἀγῶνα. Ἡ τυραννία μᾶς ἤγνωσεν ἐν τῇ καταδιώξει. Ἡ δίψα τῆς ἐλευθερίας μᾶς ἐνώνει ἐν τῇ πάλῃ αὐτῇ. Καὶ θὰ παλαίσωμεν, ἀδισπάρσως ἠγωνόμενοι, ἔχοντες μετ' ἡμῶν ἐλλογούσας καὶ ἐνισχυούσας τὸν ἀγῶνα μας τὰς σκιὰς τῶν τετιμημένων θυμάτων, τῶν ἀνέσθως σφαιρισθέντων ὑπὸ τῆς τυραννίας. Καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι θὰ νικήσωμεν. Κατακτὰ πάντοτε τὴν ἐλευθερίαν ἔχον ἀδάμαστον τὴν θέλησιν νὰ εἶνε ἐλεύθερος. Ὁ Ἕλληρικὸς λαὸς ἔδειξε ὅτι ἔχει τοιαύτην θέλησιν. Καὶ θὰ ἐλευθερωθῇ.

ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΥΡΑΝΝΙΑΣ

Ἡ ξενικὴ βία μὲ ἀπεμάκρυνε πρὸς τριετίας ἀπὸ τὴν πατρίδα μου. Ἡ ξενικὴ βία, τὴν ὁ-

«Ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνῶσει δὲ μετὰ ταῦτα.—16 Φεβρουαρίου 1919.

(Ἐξόριστος ἐν Σιένα τῆς Ἰταλίας)

Ἐάν γὰρ τολμήσω εἰσελθεῖν εἰς τὸν νυμφῶνά σου, ὁ χιτὼν μὲ ἐλέγχει. Καθάρισον, Κύριε, τὸν ὀφθαλμὸν τῆς ψυχῆς μου καὶ σώσον με.—Μεγ. Πέμπτη. Ρώμη 4 Ἀπριλίου 1919.

(Ἐξόριστος ἐν Φλωρεντίᾳ)

Μεῖζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει ἕνα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.—Φυλακαὶ Ἀβέρωφ 4 Ὀκτωβρίου 1922.

(Υπόδικος)

ποῖαν ἀνοσίως ἀπεπειράθησαν, νὰ χαράττη-ρίσωσιν ὡς δικαίωμα τῶν ξένων οἱ πολιτικοὶ μου ἀντίπαλοι. Ὁ πόλεμος ὁ παγκόσμιος, ὁ ὁποῖος κατέστησε δυνατὴν τὴν ἀσκησιν τῆς βίας ταύτης ἔληξε. Καὶ ἤδη, μετὸν μεῖζονα πρὸς τὴν ἀλήθειαν σεβασμὸν, τὸν ὁποῖον ἐπιβάλλει ἡ κατάστασις τῆς εἰρήνης, ἀποκαθίσταται καὶ πάλιν ἡ ἀνεξαρτησία τῆς πατρίδος μας. Τὸ δικαίωμα τῶν ξένων, τὸ ὁποῖον τόσας προσπάθειας κατέβαλον νὰ θεμελιώσωσιν οἱ πολιτικοὶ μου ἀντίπαλοι, ἀναγνωρίζεται ἤδη ὡς ἀνυπαρξὸν ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ προσέφεραν. Ὁ Ἕλληρικὸς λαὸς, κάτοχος ἤδη τῆς ἀνεξαρτησίας του, παρασκευάζεται ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀσκησιν τῶν ἀπεριορίστων κυριαρχικῶν του δικαίων. Μικρόν τι ἀκόμη υπολείπεται κόλωνα. Ἡ ἀπαισία ἐσωτερικῆς ὁργάνωσης, ἡ διαπλάσθεισα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν ξένων λογγῶν καὶ πυροβόλων. Ἡ ὁργάνωσις, ἡ ὁποία ἐστοίχισε τόσον αἷμα καὶ τόσα δάκρυα εἰς τὴν Πατρίδα μας. Ἀλλὰ ταύτην ἀρκεῖ νὰ διαλύσῃ ἡ ὁργὴ καὶ τὸ μῖσος τὸ ὁποῖον ἀποπνέει κατ' αὐτῆς πᾶσα ψυχὴ Ἕλληνική. Καὶ ὅχι μόνον πᾶσα Ἕλληνική ψυχὴ. Ἀλλὰ καὶ πᾶσα ψυχὴ ἐλεύθερα, ὁποῦνδήποτε γῆς καὶ ἀν-οίκῃ, τὸν αὐτὸν θὰ αἰσθανθῇ κατὰ τῆς ὁργάνωσός ταύτης ἀποτροπιασμὸν. Ἀρκεῖ νὰ γίνωσι γνωστὰ εἰς τὸν κόσμον ὅσα ἡ ὁργάνωσις αὕτη ἐκακούρησε. Τὸ αἶσθημα παντὸς ἑ-

*** Εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ-του προγραμματικοῦ λόγου προσέρχεται ἡ «Νέα Ἐποχὴ» τῇ προτροπῇ ἀπειρῶν συν-δρομητῶν αὐτῆς. Ἀς τονισθῇ ἐπὶ τῇ ἐνκαι-ρίᾳ ταύτῃ ὅτι οἱ θιασῶται τῆς ἐξαγομῆς τῆς ἀναλογικῆς ψηφοφορίας, διετύπωσαν τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ αείμνηστος Δημ. Γούναρης ἐν τῷ λόγῳ του τοῦτον ἐκρηγύθη ὑπὲρ τῆς ἀναλογικῆς. Ὁ ἀναγνώστης δ' ἀντιληφθῇ ἀναγινώσκων τὸν λόγον—ληφθέντα ἐκ τοῦ πρωτοτύπου—κατὰ πόσον, τὸ ἐπιχείρημά των εἶνε ἀληθές.

λευθέρον ἀνθρώπου θὰ ἐκτραγῇ εἰς ἀνηλεῆ ἀ-
γανάκτησιν κατὰ τῶν ἀτιμασάντων διὰ τοι-
ούτων βδελυγῶν τὸν σύγχρονον πολιτισμόν.
Ἄς γνωσθοῦν ἀνὰ τὸν κόσμον τὰ οἰκτρὰ ἀ-
θλία τῆς τυραννίας, τὴν ὁποίαν ἡσηγησεν ἐπὶ
τὴν ἀτυχή ταύτην χώραν ἡ ἀγρία ὁρδὴ τῶν
ἀπὸ πάσης γωνίας γῆς ἐπιδραμόντων, ἵνα
μετάσχωσι τῆς σκυλλεύσεως ἣν ἐφαντάσθησαν
δικαίωμα τῶν εἰς τὴν ἐξέλιξιν λογῶν κα-
τακτηταί. Καὶ τότε μὴ ἔχετε τὴν ἐλαχίστην
ἀμφιβολίαν, ὅτι πρῶτοι οἱ Λαοὶ τῆς Δύ-
σεως, οἱ ὅποιοι ἐκήρυξαν, ὅτι τὸν ἀγῶνα,
καθ' ὃν ἔχυσαν τὸ πολυτιμότερον αὐτῶν
αἷμα θέτουσιν ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθε-
ρίας, δηλώσαντες ὅτι θέλουσι νὰ ἐξασφαλί-
σωσι δικαιοτέραν διαρροῦσιν τῶν διεθνῶν
σχέσεων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐλευθέρου αὐτο-
προσδιορισμοῦ τῶν ἰαῶν θ' ἀγανακτήσωσι
δι' ὅσα ἐνταῦθα ἐκακουρήθησαν. Καὶ ἡ ἀ-
γανάκτησις αὐτῶν θ' εἶνε κατὰ τοσοῦτον με-
γαλειτέρα, καθ' ὅσον θὰ μάθωσιν, ὅτι ἀου-
νεῖτο, πονηρία ἐξεμεταλλεύθη τὴν ἐννόη-
ταν κατὰ τὰς δεινὰς περιστάσεις, ὅγ' ὡς διε-
τέλουν εὐαισθησίαν καὶ εὐπιστίαν αὐτῶν.
Ὅταν θὰ μάθωσιν ὅτι ἡ πονηρία αὕτη πα-
ρεπλάγησεν αὐτοὺς, ὅπως παρὰσχῶσιν τὴν
κρατερεῖαν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁ-
ποῖον ὑπελάμβανον, χάρις εἰς τὴν ἀγαλίνω-
τον συκοφαντίαν τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, ὡς
ἀποκατάσσει τῆς ἐλευθερίας τοῦ τόπου, πιε-
ζομένης ὑπὸ ἐχθρικῶς πρὸς αὐτοὺς διακει-
μένων ἀνταρξικῶν ἀρχόντων. Ὅταν θὰ μά-
θωσιν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐπιδιωχθέν καὶ ἐπι-
τευχθέν διὰ τῆς κρατερῆς αὐτῶν συνδρομῆς
τέλος ἦτο ἡ ἐγκατάστασις τῆς τυραννίας ἐλα-
χίστων ἐκμεταλλευτῶν ἐναντίον τῆς θελήσεως
ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, διεπόμενον
ἀπὸ τοῦ δημοκρατικωτέρου τῶν ἀρχόν-
των, ἐδλαβόμενος τὴν κυρίαρχον τοῦ Λαοῦ
θέλησιν καὶ ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὰ φιλικώ-
τερα αἰσθήματα πρὸς τοὺς Λαοὺς αὐτοὺς
τῆς δύσεως, ἐνηρμοισμένα ὅμως τὰ αἰσθη-
ματα ταῦτα πρὸς τὰ ὅψιστα συμφέροντα τῆς
ἰδίας αὐτῶν Πατρίδος. Ὅταν μάθωσιν οἱ
Λαοὶ οὗτοι ὅποια καὶ ὁποῖα ἡ τυραννία
αὕτη καταχρῶμένη τῆς ἐπικουρίας τὴν ὁ-
ποίαν διὰ τῆς ἀπάτης ἐπέτυχε καὶ διὰ τῆς
συκοφαντίας διετήρησεν ἐκακουρήσῃ κατὰ
τῆς ἀτυχοῦς χώρας μὴ ἔχετε καμμίαν ἀμφι-
βολίαν ὅτι οὐ μόνον θὰ ἐξαναστῶσι δι' ὅσα
πρὸς κατασχὴν τοῦ πολιτισμοῦ ἐδῶ διε-
παράχθησαν, ἀλλὰ καὶ θὰ ζητήσωσιν λόγον
διὰ τὴν κατάχρησιν τῆς ὑπ' αὐτῶν παρα-
σχεθείσης συνδρομῆς εἰς ἣν προσέβησαν οἱ
τόσον αἰσχροῦς ἐξαπατήσαντες αὐτοὺς.

ΤΡΑΓΙΚΗ Ἡ ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Εἶνε ὄντως τραγικὴ ἡ θέσις ἡμῶν: Τρα-
γικὴ ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Κατὰ
τὴν μεγάλην ταύτην ἱστορικὴν στιγμήν,
κατὰ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἡ ἐλευθέρα Πα-
τρίς ἐκτείνει τοὺς βραχίονας καὶ περιπτύσ-
σεται εἰς τοὺς κόλπους τῆς τὰ ἄρτι εἰς τὴν
ἐλευθερίαν ἀναζητάντα τέκνα τῆς, κατὰ τὴν
στιγμὴν καθ' ἣν ὁ Ἑλληνισμὸς ὁλόκληρος
αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ πανηγυρίσῃ τὴν
προσέγγισιν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἀπ' αἰ-
ῶνων κινούντων αὐτὸν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν,
κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἱστορικὴν στιγ-
μὴν, ζοφώδῃ ῥίπτει σκιὰν ἐπὶ τῆς χαρᾶς, ἡ
ὁποία δονεῖ πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν ἐκ τῶν
εὐτυχῶν τούτων γεγονότων, ἡ ἀπαισία ἐ-
σωτερικῇ κατάστασις, τὴν ὁποίαν ἐδημιούρ-
γησεν ἐν τῇ Χώρᾳ. Καὶ ἀντὶ, ἀπηλλαγμέ-
νοι πάσης ἄλλης μερίμνης, νὰ παραδοθῶμεν
ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ἀγαλλίαν ἐπὶ τῇ ἐλευ-
θερώσει τῶν ἀδελφῶν μας ἀπὸ τοῦ ξένου
βαρβάρου ζυγοῦ, εἰμεθα ἡναγκασμένοι ν'
ἀπασχολούμεθα περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῆς
πάλης πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ἀκατανομήτου
ἐσωτερικοῦ ζυγοῦ, ὃν ἐπὶ τὴν Χώραν σύμ-
παιαν ἐπέβαλεν ἀπαισία ἐσωτερικὴ δεγάνω-
σις.

Καὶ πιστεῖσάτε με, ὅτι αἰσθάνομαι βα-
θέως τὴν τραγικότητα ταύτην, τὴν τρα-
γικότητα ἡ ὁποία μὲ ἀναγκάζει τὴν στιγμήν
αὕτην νὰ διεκμηνεύσω τὸ κοινὴν πῆξον τὰς
ἡμετέρας ψυχὰς σημειῶν, ἥτοι τὴν ὑπὸ τῆς
τυραννίας ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Χώρας ἐξασκου-
μένην κακοποιίαν, ὅγ' ἦν πάντες στενάζο-
μεν καὶ ἡς ἡ ἀπόλειψις θὰ καταστήσῃ δυ-
νατὴν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ἀμειβοῦς τῆς χα-
ρᾶς διὰ τὰ εὐτυχῇ ἐθνικὰ γεγονότα. Καὶ δύ-
νασθε νὰ εἰσθε βέβαιοι, ὅτι τὴν ἀπόλειψιν
τῆς τυραννίας θὰ ἐπιτύχωμεν ἀσφαλῶς. Οὐ-
δεμία ἐπιτρέπεται περὶ τούτου ἀμφιβολία.
Εἶνε μοιραῖον πᾶσα τυραννία ν' ἀναλίσκη
ἐαυτήν. Ἐπιβαλλομένη διὰ τοῦ ἐγκλήματος
καὶ συντηρουμένη διὰ τῆς προοῦσης ἐν-
τάσεως τῆς ἐγκληματικῆς αὐτῆς δράσεως
καθ' ἣς προκαλεῖ διαρκῶς αὐξοῦσαν τὴν
ἀντίδρασιν, μοιραῖως φθάνει εἰς τὴν στιγ-
μὴν, καθ' ἣν ἡ αὐθαίρετος δύναμις, ἡ συν-
τηροῦσα αὐτήν, καθίσταται ἀνεπαρκὴς ἐπὶ
τὸν σκοπὸν. Καὶ διὰ τὴν ἐφ' ἡμῶν τυραν-
νίαν ἡ στιγμή αὕτη ἐφθάσεν. Ἡ δύναμις
αὐτῆς, δι' ἣς παύσα ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς
Χώρας, κατέπνιγεν αὐτὴν ἐξηντλήθη. Ὁ
τελευταῖος σπασμὸς αὐτῆς εἶνε ἡ θρασεία
κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἐπέμβασις, καθ' ἣς οὐδὲν

παραλείπει, ἵνα νοθεύσῃ τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ
ὁποῖον ἡ κακάδης κολοσσιαία πλειοψη-
φία τῶν βδελυσσομένων τὴν τυραννίαν ἐλευ-
θέρων πολιτῶν προαναγγέλλει. Ἀλλὰ κατὰ
τοῦ σπασμοῦ αὐτοῦ θ' ἀντεπεξέλθῃ νικηφό-
ρος ὁ κοινὸς πόθος τῆς ἐλευθερίας καὶ πᾶ-
σαν ἐπέμβασιν θὰ καταπνίξῃ ἡ ἡφαιστειώ-
δης ἐκρηγῆς τῆς ὑπερχελιζούσης λαϊκῆς ὁρ-
γῆς. Ὁ ἀγὼν ἡμῶν ἔσεται βεβαίως χαλε-
πός. Ἀλλὰ ἡ νίκη οὕτως ἢ ἄλλως, κατὰ
πάντα τρόπον, βεβαία. Καὶ διὰ τὸν ἀγῶνα
τοῦτον ἔσπευσα νὰ ἔλθω ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν.
Ἡ διαφύγη διὰ τὸ μῖσος τῶν πολιτικῶν
μου ἀντιπάλων καίτοι γνωρίζω τὴν λύσαν
μετὰ τῆς ὁποίας μὲ καταδιώκουν. Πεποι-
θῶς ἐπὶ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἐπὶ τὴν συνεί-
δησιν τοῦ δικαίου τὴν πληροῦσαν αὐτὸν,
ἐπὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ τὴν ἱκανὴν νὰ ὑπε-
ραμυνθῇ τοῦ δικαίου κατὰ πάσης ἀδικίας
περιφρονῶ τὴν καταδίωξιν τῶν ἀντιπάλων
μου, τὴν παρὰ πᾶν δίκαιον καὶ πάντα νό-
μον, τὴν ὑπὸ μόνου τοῦ πάθους καὶ τοῦ
μίσους αὐτῶν ἐμπροσθέν. Καὶ εἰμαι ἐδῶ,
ὅπου τὸ καθήκον τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος μὲ
καλεῖ.

**Προβλήματα τῆς καταστάσεως. — Πρώ-
τιστον μετὰ τὴν νύκην ἡ ἀπολύ-
μασις τῆς Χώρας ἀπὸ τῆς πα-
νώλους τῆς τυραννίας. — Ἀπο-
τίναξις τῶν τρωθέντων δικαίων
καὶ ἐξασφάλισις τῶν ἐλευθερι-
ων. — Ὅχι ἐκδίκησις.**

Ἀλλὰ τὸ ἔργον ἡμῶν, δὲν θὰ περατωθῇ
μὲ τὴν κατεδάφισιν τῆς τυραννίας. Θὰ ὑπο-
χωρεθῶμεν ν' ἀντιμετωπίσωμεν σοβαρώτατα
διὰ τὸ μέλλον τῆς Πατρίδος προβλήματα.
Προβλήματα ἐσωτερικά. Προβλήματα ἐξω-
τερικά.

Μεταξὺ τῶν προβλημάτων τούτων, τὴν
πρώτην θέσιν κατέχει, διὰ τε τὴν σοβαρότη-
τά αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ λύσις αὐτοῦ εἶνε
ἡ ἀναγκαία προϋπόθεσις τῆς ὀρθῆς λύσεως
ὅλων τῶν ἄλλων, ἡ ἀπολύμασις τῆς Χώρας
ἀπὸ τὴν ἐπὶ τριετίαν μαστίσασαν αὐτὴν πα-
νώλην τῆς τυραννίας, ἡ ὁποία ὅχι μόνον ἐ-
πλήξε τὰ σώματα ἀλλ' ἐμίανε καὶ τὰς ψυχὰς
πάντων τῶν χρηστῶν πολιτῶν, τὰς ψυχὰς
τῶν Ἑλλήνων, τὰς ἀγνὰς καὶ ἀκάκους, τὰς
ὁποίας ἐπλήρωσεν ὀργῆς καὶ μίσους. Αἰσθή-
ματα ταῦτα ἀπαίτια, διαταράξαντα τὴν
ζηλευτὴν ἀρμονίαν, ἡ ὁποία πάντοτε μέχρι
τότε διεῖπε πᾶσαν πολιτικὴν δράσιν, ἀποβλέ-
πουσαν εἰς τὰ ζωτικά τῆς Πατρίδος συμφέ-
ροντα, τὰ ὁποία ἐν ἀξιοθαυμάστῳ ἀμίλλῃ,

μὲ περιεπλεγμένας τὰς καρδίας, ἐν τῷ κοινῷ
πόθῳ τῆς ὅσον εἴεσι πληρετέρας αὐτῶν ἐ-
ξυτηρητέας, πάντες οἱ Ἕλληνες ἡσθάνοντο
ὡς τὴν μόνην κοινὴν πάντας κινούσαν δύνα-
μιν.

Θὰ εἶνε ὀδυνηρὸν τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἀ-
πολύμασεως. Ὀδυνηρὸν δι' ἐκείνους οἱ ὁ-
ποῖοι θὰ ὑποκύψουν εἰς τὰς συνεπείας αὐτοῦ.
Ἡ ὀδύνη ὅμως αὐτῶν διὰ τὴν στέρησιν ὁ-
σων ἀθεμίτως ἰδιοποιήθησαν καὶ διὰ τὸν
τερματισμὸν τῆς ἀγαλινώτου αὐτῶν ἐπὶ τοῦ
Λαοῦ δεσποτείας, δὲν διαφέρει περισσότε-
ρον τῆς ὀδύνης τοῦ ληστοῦ, ὅστις ἀναγκα-
ζόμενος ν' ἀφήσῃ τὸν αἱμαλώτον καὶ νὰ ἐ-
πιστρέψῃ τὰ περισσώδενα λύτρα, τὰ ὁποῖα
ἤλπιτε νὰ κρατήσῃ αἰσθάνεται τὸν πόνον
τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Ἀλλὰ
θὰ ἴενε ὀδυνηρὸν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, διὰ
τὸν Λαόν, ὁ ὁποῖος θὰ αἰσθανθῇ ὁλόκλη-
ρον τὴν ψυχικὴν πίεσιν, τὴν ὁποίαν ἐπάγε-
ται ἐπὶ πάσης γενναίας φύσεως ἡ ἀνάγκη ν'
ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἀνθρωπίνην κακίαν, ἐν
τοιαύτῃ μάλιστα ἐνστάσει, ἐντετοπισμένην
παρ' ἀνθρώποις τοὺς ὁποίους παρ' ὅλα ὅσα
κατ' αὐτοῦ ἐκακουρήσαν αἰσθάνεται ὡς τέ-
κνα τῆς αὐτῆς μητρὸς, ὡς ἀδελφούς. Δὲν
ἔχω καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἡ ἀγνή ψυχὴ
τοῦ Ἑλλήνος, τὴν ὁποίαν καὶ ἂν συνετάρα-
ξαν, βεβαίως ὅμως δὲν ἐδηλητήριασαν ἀθε-
ραπείας τὰ ὅσα ὑπέστη ἀπὸ τοῦ ἀνθρώ-
που αὐτοῦ δεινὰ, θὰ χαράξῃ εὐκόλως τὴν
γρομὴν τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦσα καὶ τὰ
τρωθέντα ὑπὸ τῆς τυραννίας δίκαια θὰ ἀ-
ποκαταστήσῃ καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐπὶ τὸ
μέλλον θὰ ἐξασφαλίσῃ κατὰ πάσης τῶν κα-
κῶν ἀδελφῶν ἐπιβουλῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ γενναῖα
μαθήματα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν βάσιν τῆς ἐλ-
ληνικῆς ψυχῆς οὐδαμῶς θὰ ἀπλήξῃ.

Ἐχομεν πάντες καθήκον ὕψιστον νὰ πε-
ριφρουρήσωμεν ὡς Παλλάδιον, τὰ ἅγια ταῦ-
τα αἰσθήματα τὰ ὁποῖα μᾶς ἐκληροδότησεν
ἡ δημιουργήσασα καὶ τόσον στεροῦς θεμελιώ-
σασα τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν εὐγενῆς δράσε-
ων προσηγηθεῖσιν ἡμῶν γενεῶν, ὥστε οὐ-
δένα ἔχω φόβον, ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ συμ-
βῶσι παρεκτροπαὶ ἱκαναὶ νὰ ἐκθέσωσι ταῦτα
εἰς κίνδυνον. Ἄν τοιοῦτον τι συνέβαινε, ἂν
παρασυρόμενοι ὑπὸ ἀλογίστου ὁρμῆς ἀφίνο-
μεν νὰ καταπνίξωσιν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν τὰ
αἰσθήματα ταῦτα, τὰ γενναῖα, αἱ διαγορεύ-
σεις παθῶν τὰ ὁποῖα ἡ ἀπαισία δράσις τῶν
ἀνθρώπων αὐτῶν ἐγέννησε καὶ ἀνέπτυξε, θὰ
ἦ οὗ αὕτη ἡ μεγίστη ἀπώλεια, τὴν ὁποίαν
ἐκ τῆς κακουρίας αὐτῶν ἠθέλωμεν ὑποστή-
ναι. Τὴν ἀπώλειαν ταύτην δυνάμεθα καὶ ὀφεί-

λομεν ν' αποτρέψωμεν. Καί θά τὴν ἀποτρέψωμεν, ἐὰν ἐν τῇ ἀπολυμαντικῇ ἡμῶν ἐνεργείᾳ ἔχωμεν τὰ ὄργανα ἐστραμμένα ὄχι πρὸς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ μέλλον. Ἄς ἔχωμεν ὡς σύνθημα: Ἀποκατάστασις τῶν προσβληθέντων δικαίων καὶ ἐξασφάλις τοῦ μέλλοντος κατὰ πάσης ἐπιβουλῆς καὶ ὄχι ἐκδίκησις διὰ τὰ κατὰ τὸ παρελθόν κακούρηθέντα.

Διδάγματα ἐκ τῶν ὅσων ὑπέστημεν — Σωτήρια διὰ τὸ μέλλον

Τοιαύτην ὁμως συμβουλευὼν στάσιν ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, δὲν ἐννοῶ νὰ συστήσω τὴν λήθην τοῦ παρελθόντος οὐδὲ τῶν δεινῶν, ὅσα κατ' αὐτὸ ὑπέστημεν. Ἀπεναντίας ἐξ αὐτῶν ἀπεκδέχομαι σωτήρια διδάγματα τὰ ὁποῖα ἐλπίζω ὅτι θὰ μείνωσι βαθύτατα ἐγκεκαυμένα εἰς τὴν ψυχὴν πασῶν τῶν ἐπελευσομένων γενεῶν. Τὸ δίδαγμα, ὅτι τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν, ὄχι μόνον τοῦ πολίτου, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ ἐλευθερία. Τὸ δίδαγμα, ὅτι ὅρις ὑπάρξεως ἀξίας νὰ λέγεται ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς εἶνε ἡ διατήρησις τοῦ ἀγαθοῦ τούτου. Τὸ δίδαγμα ὅτι τὸ ἀγαθὸν τοῦτο τὸ ἀφαντάστως πολυτιμότερον, δὲν εἶνε ὑπὲρ πάντων ἐπιβουλῆν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης κακίας. Τὸ δίδαγμα, ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ τούτου εἶνε ἐπιβεβλημένον νὰ ἔχωμεθα μετὰ τῆς μάλλον εὐθίκτου ζηλοῦσις καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ στέργωμεν πτωχὸν καὶ μερικὴν, ἔστω καὶ πρόσκαιρον ἀτακτοῦσιν αὐτοῦ. Τὸ δίδαγμα τέλος, ὅτι ἡ ἐλευθερία δὲν ὑφίσταται παρὰ ἐφ' ὅσον ἡμεῖς αὐτοί, πάντες ὁμοῦ καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος παρακολουθοῦμεν μεθ' ὅσου ζήλου τὰς ἰδίας ἡμῶν υποθέσεις καὶ τὰ τῆς Πατρίδος πράγματα καὶ οὐδέποτε ἀπεκδυόμεθα οὔτε τοῦ καθορισμοῦ τῆς κατευθύνσεως αὐτῶν, οὔτε τοῦ αὐστηροῦ ἐλέγχου τῶν ἐντολοδόχων, εἰς οὓς ἀναθέτομεν τὴν διαχείρισιν αὐτῶν, πεποιθότες μὲν, ἐν τῇ χρησιμότητι τῶν προαιρέσεων ἡμῶν, ἐπὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ἀποκρούοντες ὁμως μακρὰν ἡμῶν τὴν ἀφελὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ βοήθεια αὕτη κατέρχεται μέχρι τοῦ νὰ πέμψῃ πρὸς ἡμᾶς τοὺς Μεσσίας τῆς, ἵνα μᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων ἡμῶν φροντίδος. Τὰ διδάγματα ταῦτα ἐκ τῶν ὅσων ὑπέστημεν ἔσονται δι' ἡμᾶς σωτήρια. Καὶ ἐὰν ταῦτα ἐγκαταρῶσι βαθέως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, σχεδὸν θὰ ἔλεγον ὅτι εὐεργετικὴ ἡ Πρόνοια ἵνα χαλυβδῶσιν τὴν ψυχὴν ἡμῶν δι' αὐτῶν ἐπεμψεν ἐφ' ἡμᾶς τὰ ὅσα ὑπέστημεν δεινά. Ὅπως τὰ

ἄτομα οὕτω καὶ οἱ λαοὶ δὲν ἀποκτῶσι τὴν ὀριμότητα παρὰ μόνον διὰ τῶν ὀδυνηρῶν δοκιμασιῶν τῆς πραγματικότητος. Ἡ γνῶσις, ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἐλαία, ὅταν ἐκ τῆς ἀπλῆς παρατηρήσεως ἢ ἐξ ἀλλοτριᾶς πείρας ἔχει συνταχθῇ, πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ εἶνε ὁ γνώμων τῶν βουλημάτων καὶ πράξεων τοῦ ἀνθρώπου, ἰδίως κατὰ τὰς κρίσεις περιστάσεις. Τὸ ψυχικὸν κέντρον, ἐξ οὗ ἀπορρέουσιν αἱ αὐθεντικαὶ ἐκείναι ἐπιταγαὶ τῆς ἐνεργείας, κατὰ τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων σφυρηλατεῖται μόνον ἀπὸ τὰς δοκιμασίας τὰς ὁποίας ἡ πραγματικὴ ζωὴ ἐπιβάλλει ἐν τῷ ἀγῶνι πρὸς ὑπερνίκησιν τῶν ἀντιθέτων περιστάσεων. Ἐκάστη δοκιμασία, τὴν ὁποίαν εἴτε τὸ ἄτομον εἴτε ὁ λαὸς ὑφίσταται ἐγγυᾶται ἀνεξίτηλα τὰ ἴχνη αὐτῆς ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἢ ὁποῖα ἐν πάσῃ ἐπομένῃ ἐνεργείᾳ αὐτῆς κατὰ φυσικὸν νόμον φέρει καὶ τῆς ἐγκαταρῶσεως ταύτης τὰ χαρακτηριστικά, συντρέχοντα ἐπὶ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀποφασισμένης ὑπὸ τοῦ ατόμου ἢ τοῦ λαοῦ πράξεως.

Εἶνε εὐεργετικὸς ὁ φυσικὸς οὗτος νόμος, καθ' ὃν τόσον τὰ ἄτομα ὅσον καὶ οἱ λαοί, ὅταν χάρις εἰς τὴν ἐπαρκῆ αὐτῶν ζωτικότητα δὲν ὑποκύψωσιν ἐν ταῖς σκληραῖς δοκιμασίαις τῆς πραγματικότητος, ἐξέρχονται αὐτῶν μὲ πῦξιν τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας καὶ μὲ τελειότερον διαπεπρασμένον τὸ ψυχικὸν κέντρον, ἵνα λυσιτελέστερον κατευθύνῃ τὴν δύναμιν τούτην ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ζωῆς. Εἶνε ὁ αἰώνιος, ὁ μέγας, ὁ ἄγιος νόμος τῆς προόδου οὗτος. Καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν διαρρευσάσαν τριετίαν ὑπέστημεν ἀνηλεῆ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ. Καὶ ἐξήλθομεν ζωντανοὶ τῆς δοκιμασίας. Ἄς χαρῶμεν διὰ τὴν ζωτικότητα ἡμῶν. Καὶ ἐξήλθομεν μὲ πῦξιν τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας. Ἄς χρησιμοποιήσωμεν μετὰ θάρρους τὴν μείζονα ταύτην δύναμιν. Καὶ ἐξήλθομεν μὲ σφυρηλατημένην τὴν ψυχὴν ὑπὸ τὰ πλῆγματα τῆς πραγματικότητος, τὴν ὁποίαν πληρέστερον καὶ βαθύτερον αἰσθανόμεθα τώρα. Ἄς καθοδηγηθῶμεν ὑπὸ τῆς ὀριμότερας ταύτης ψυχῆς εἰς λυσιτελέστεραν χρησιμοποίησιν τῶν δυνάμεων μας.

ἱκανότης τῆς Χώρας ἐπὶ τὸ ἔργον τοῦ μέλλοντος. — Ἐπάρκεια εἰς πρόσωπα. — Ἀναγκαῖα συνέπεια τῆς ζωτικότητος τῆς Χώρας. — Ἡ δύναμις κεῖται εἰς τοὺς λαοὺς καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἡγήτορας οὔτινες εἶνε ἀπλᾶ ὄργανα.

Καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο οὐδεὶς φόβος, ὅτι θὰ ἐπιλείψωσι τὰ ὄργανα κατὰ πάσας τὰς βαθμίδας τῆς κρατικῆς μηχανῆς. Ἀπὸ τῶν ἡγητόρων τῶν κατεχόντων τὴν ἀνωτάτην μέχρι τῶν ταπεινότερων, ἀλλ' ἐξ Ἰσοῦ ἀπαραιτήτων κατόχων τῶν τελευταίων βαθμίδων. Εἶνε πλάνη, καὶ πλάνη ἐνοχλος, ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦς ἐνδιαφερομένους διαδίδεται ἀπάτη ἐγκληματική, ὅτι ἡ δύναμις τῶν λαῶν ἔγκειται εἰς ὑπεροχὰ τινὰ ἄτομα, τὰ ἄτομα τὰ εὐτυχόντα νὰ ἡγηθῶσιν τῶν κοισίμων περιόδων τῶν ὁρατῶν ἐκδηλώσεων τῆς προόδου τῶν λαῶν. Ἀντίτροπος εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἡ δύναμις τῶν εὐτυχῶν ατόμων ἔγκειται εἰς τοὺς λαοὺς, ὧν ἡγῶνται. Οἱ λαοί, πολυσύνθετοι ὁργανισμοί, ἐγκλείοντες ἐν αὐτοῖς ὅλας ἐκείνας τὰς κολοσσιαίας, ἀλλὰ καὶ μυστηριώδεις δυνάμεις, τὰς ἀναλόγους μὲ τὴν ὑπερτέραν ἀποστολὴν τὴν ὁποίαν ἡ Πρόνοια ἐν τοῖς ἀναξερυνήτοις αὐτῆς βουλήμασιν ἔταξεν εἰς αὐτοὺς, ἀκολουθοῦσι τὸν φυσικὸν νόμον τῆς ἀναπτύξεως, μετ' ἀσφαλείας χωροῦντες αἰετὶ πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἐξ ἐκείτης περιπετείας πῦξιν τὴν ἀρνητικὴν δύναμιν διὰ τὴν περαιτέρω πρόοδον. Μία τῶν δυνάμεων τούτων εἶνε καὶ ἡ ἱκανότης πρὸς προσήκουσαν χρησιμοποίησιν τῶν διὰ τὸ ἕκαστον ἐπικείμενον ἔργον καταλλήλων προσώπων ἕκαστε εὐρισκομένων ἐν τοῖς κόλποις τῶν λαῶν καὶ οὐδέποτε κατ' ἀριθμὸν περιορισμένων μέχρι νὰ καταστήσωσι οἰοδήποτε ἄτομον ἀναντικατάστατον. Ρίψατε ἐν βλέμμα εἰς τὴν ἱστορίαν. Καὶ εἰπατέ μοι ποία ἱστορικὴ ἐξέλιξις ἀνεκόπη ἐκ τῆς ἐξαφανίσεως οἰουδήποτε προσώπου. Καὶ δείξατέ μοι μίαν προσωπικότητα ἢ ὁποῖα ἐξ ἰδίας δυνάμεως ἐδημιούργησε διανθήποτε ἱστορικὴν ἐξέλιξιν. Ἐπιπόλοιοι παρατηρηταὶ, ἀνίκανοι νὰ εἰσδύσων εἰς τὰ ἐνδότερα αἰτία τῆς ἱστορικῆς τῶν λαῶν ἐξελίξεως, ἱκανοὶ δὲ μόνον νὰ καταβιβάζωσι τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς παιδαριώδη βιογραφικὴν ἀνεκδοτολογίαν, σταματῶσι πρὸ τῆς ἐνεργείας τῶν τυχαίως προϋσταμένων δεδομένης ἱστορικῆς ἐξελίξεως ατόμων. Ὅπως

ἀμαθὴς καὶ ἀφελὴς παρατηρητὴς θὰ ἐταμάτα προ ἡλεκτρικῆς λυχνίας, εἰς αὐτὴν καὶ μόνον ἀποδίδων τὴν φωτιστικὴν δύναμιν ἐν τῇ ἀμαθείᾳ τοῦ περὶ ὑπάρξεως τοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ τῶν ὀρων τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ, ὧν ἐλλειπόντων ἐστερημένη πάσης φωτιστικῆς δυνάμεως ἡ τριδραχμὸς λυχνία.

Μὴ ἀποπειρώμεθα νὰ μειώσωμεν τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὡς τοὺς μόνους φορεῖς τῶν πρὸς τὰ πρόσω κινουμένων δυνάμεων πεποιθήσιν τῶν λαῶν παριστῶντες αὐτοὺς ὡς ἀπλᾶ ὄργανα εἰς χεῖρας τῶν ἡγητόρων αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀντιστρόφως αὐτοὶ εἶνε ἀπλᾶ ὄργανα τῶν λαῶν. Ἄς ἀποτρέψωμεν μετ' ἀηδίας τὸ πρόσσωπον ἀπὸ τοῦς ἀθλίους κήρυκας τοιούτων λήρων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐλαυνὸς συνδυασμὸς ἀμαθείας καὶ συμφεροντολόγου ἀσυνειδησίας ἐπιτρέπει νὰ ἐξεργάζωνται ἀπὸ τῶν στεγῶν τῶν εἰς ἀντάλλαγμα τῶν τοιούτων κρογμῶν κτηθέντων μεγάρων τῶν, τὰ οἰκτρὰ κηρύγματα τῆς ποταπότητος τῶν, τῆς καταβιβαζούσης λαῶν, ὅστις ἐπὶ αἰῶνας ἐπάλαυσε καὶ ἡγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἰδέας τῆς ἐνότητος καὶ ἐλευθερίας τοῦ, εἰς ἀπλοῦν στυλοβάτην εἰδώλου, οὗ τὸ ἀνάστημα ὑψοῦσι κατ' εὐθὺν λόγον πρὸς τὴν γενναιοῦτητα τῶν πρὸς αὐτοὺς εὐνοίων του.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνασυνθέσεως τοῦ Κράτους. — Ἐπὶ ἐντελῶς λαϊκῆς βάσεως ὁργάνωσις αὐτοῦ. — Ἀμεσος λαϊκὴ σύμπραξις διὰ δημοψηφισμάτων.

Καὶ μὲ ἀκέραιον τὸ θάρρος, τὸ ἐμπνεόμενον ἐκ τῆς ἀκραδάντου ἐμπιστοσύνης ἐπὶ τὰς δυνάμεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἃς ἐπιληφθῶμεν τῆς ἐπιλύσεως τῶν βαρυτάτων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἡ κατάστασις παρουσιάζει. Μετὰ τὴν ἀπολύμανσιν τῆς χώρας ἀπὸ τὴν πανώλην τῆς ἐπὶ τριετίαν μαστίσας αὐτὴν τυραννίας ἃς ἀποκαταστήσωμεν τὸ Κράτος τὸ ὁποῖον αὕτη ἀποσυνθέσεν. Ἀποκαθιστῶντες δὲ αὐτὸ ἃς ἔχωμεν αἰετὶ πρὸς ὀφθαλμῶν τοὺς σκοποὺς τοὺς μεγαλειτέρους, ἐφ' οὓς τὸ Κράτος τὸ σύγχρονον καλεῖται νὰ ἐπαρκεσθῇ ὡς ὑπηρέτης πιστὸς καὶ ἐφαρμοστικὸς τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν ἀγνὸς ἀπὸ πάσης ἰδέας ἐκμεταλλεύσεως τῆς κοινωνίας πρὸς ἰδιοτελεῖς σκοποὺς. Καὶ πρὸς τοῦτο ἃς συγκροτήσωμεν τοὺς παράγοντας πασῶν τῶν τοῦ Κράτους ἐξουσιῶν διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ λαοῦ, καλουμένου, ὄχι ἀπλῶς εἰς ἐκλογὴν

ἐντολοδόγων ἐπὶ τῇ ἀσκήσει τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ ἀπ' εὐθείας ἀποφαινομένου διὰ δημοψηφισμάτων περὶ τῶν οὐσιωδестέρων μέτρων, τῶν ἀφορώντων τόσον τὸ σύνολον ὅσον καὶ τὰς κατὰ τόπους περιφερείας. Ἐλαβον πολὺν ἀφορμὴν νὰ ἐκθέσω τὰς γνώμας μου περὶ ἀμεσωτέρας λαϊκῆς ὁργανώσεως τῆς κατὰ τόπους περιφερειακῆς διοικήσεως ἀπὸ τοῦ Νομοῦ μέχρι τῆς Κοινοῦτος. Ἦδη προσθέτω ὅτι νομίζω, ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ἀμεσωτέρας λαϊκῆς συμπαρέξεως πρέπει νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ἐν τοῖς σοβαρωτέροις ἐκ τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορώντων τὸ σύνολον, ὧν ἡ διαχείρισις ἔχει ἀνατεθεῖ εἰς τὴν λαϊκὴν ἀντιπροσωπεύσαν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Βασιλέως. Πιστεύω, ὅτι ἐκ τῶν δοκιμασιῶν τῆς παρελθούσης τριετίας ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἠνδρώθη ἐπικρῶς ὥστε νὰ εἶνε ἐπιβεβλημένον νὰ προσφύγῃ μὲν εἰς τὴν ἀμεσωτέραν αὐτοῦ σύμπραξιν ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν σοβαρωτέρων υποθέσεων τοῦ Κράτους. Ἐκ τῆς συμπράξεως ταύτης τὸ Κράτος θὰ πορισθῇ ὅχι μόνον μείζονα ἀρμοδιότητα, ἀλλὰ καὶ μείζον κύρος ἵνα τὰ μεγάλα προβλήματα ἀντιμετωπίσῃ καὶ προσηκόντως ἐπιλύσῃ.

Ἀλλὰ καὶ δι' ἕτερον λόγον νομίζω ἐνδεδειγμένην τὴν ἀμεσωτέραν συσχέτισιν τοῦ λαοῦ πρὸς τὰς κρατικὰς ἐξουσίας καὶ τὴν ἀσκήσιν αὐτῶν. Εἶνε φυσικὸν ὅτι ἡ κατὰ τὴν τριετίαν τῆς τυραννίας ἀχαλίνωτος ἐκμετάλλεσις τῶν κρατικῶν ἐξουσιῶν πρὸς ἐπιβολὴν πάσης ἀτασθαλίας, ἐγέννησε δυσπιστίαν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ Κράτος. Τὴν δυσπιστίαν ταύτην, ἀποτελοῦσαν σπουδαίαν ἀδυναμίαν τοῦ Κράτους σοβαρῶς μειοῦσαν τὴν ἐπάρκειαν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς σκοποὺς, οὓς καλεῖται νὰ ἐκπληρῇ ἔχοντες καθήκον νὰ ἄρῃμεν. Πιστεύω δὲ ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος ἄρσεως τῆς δυσπιστίας ταύτης καὶ ἀποκαταστάσεως τῆς ἀπαραίτητου ἐμπιστοσύνης ἐπὶ τὴν ἀγαθοποιὸν ἀποστολὴν τοῦ Κράτους καὶ τῶν κρατικῶν ἐξουσιῶν, ἣν διέσεις ἐκ θεμελίων ἢ ἀφάνταστος κακοποιία αὐτῶν κατὰ τὴν τυραννικὴν τοιτείαν, ἔσεται ἡ ἀμεσωτέρα συσχέτις αὐτῶν πρὸς τὴν λαϊκὴν θέλησιν καλουμένην, ἵνα ἀπ' εὐθείας ἀποφανθῇ περὶ τῶν σοβαρωτέρων ζητημάτων.

Ζητήματα κοινωνικῆς ὁργανώσεως
—**Εργάται καὶ Γεωργοὶ.**—**Σύστασις ἰδίας ἀντιπροσωπεύσης παραγωγικῶν τάξεων.**

Τὴν συμμετοχὴν δὲ τοῦ λαοῦ θὰ συνίστων

ὄχι μόνον ἀμεσωτέραν, καθ' ἣν πρὸ μικροῦ ἐξέδηκα ἔννοιαν. Θὰ ἐνόμιζα ὀρθὸν καὶ ἐπιβεβλημένον νὰ μὴ παροραθῇ καὶ ἡ μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν συμφερόντων διακρίσις καὶ ἐνδεχομένη ἀντίθεσις. Πρὸς πλήρη δὲ ἐκάστου τῶν διακεκριμένων καὶ ἐνδεχομένως ἀντιτιθεμένων συμφερόντων ἐξυπηρέτησιν δὲν νομίζω πάντοτε ἐπαρκῆ τὴν ἀναλογικὴν αὐτῶν ἐκπροσώπησιν ἐν τοῖς ἀντιπροσωπευτικοῖς σώμασι διὰ τοῦ συστήματος τῆς ἀναλογικῆς ψήφου, τὸ ὁποῖον καὶ ἄλλοτε συνέστησα καὶ ἤδη ἐξακολουθῶ νὰ θεωρῶ ὡς τὸ προτιμότερον. Ὑπάρχουσι συμφέροντα ὁρισμένων κοινωνικῶν κλάσεων ἰδίως τῶν ἐργατικῶν καὶ γεωργικῶν, τὰ ὁποῖα ἐπὶ μακρὸν παροραθέντα ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ πληγέντα ὑπὸ τῆς κρατουμένης πλουτολογικῆς ὁργανώσεως, ἤγαγον τοὺς φορεῖς αὐτῶν εἰς ἰδίας ὁργανώσεις, ἀποβλεπούσας μὲν εἰς ἐξασφάλισιν τῆς προσηκούσης ἐξυπηρέτησεως τῶν ἐν λόγῳ συμφερόντων τῶν, μὴ ἀπηλλαγμένους ὅμως ὡς ἐκ τῆς πικρίας διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους παραμέλησιν καὶ τὴν ὑπὸ τῆς κρατουμένης πλουτολογικῆς ὁργανώσεως τῆς κοινωνίας πίεσιν αὐτῶν, καὶ τὰς ἐκ τῶν φερουσῶν χαρακτηριστὰ ἐχθρότητα πρὸς τὰς ἄλλας κοινωνικὰς κλάσεις καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῶν, πρὸς ἃς ἐν τούτοις εἶνε ἀνάγκη ἐν ἀρμονίᾳ νὰ συμβιώσωμεν. Πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀρμονίας ταύτης, ἀπαιτήτου καὶ διὰ τὸ τοῦ συνόλου συμφέρον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἴδιον τῶν ἐν λόγῳ κλάσεων ἀναγκαῖον νομίζω νὰ πράξωμεν πᾶν δυνατὸν ἵνα ἐξαλείψωμεν τὴν πικρίαν ἣς ἐμνήσθην καὶ ἀνακόψωμεν τὰς ἐξ αὐτῆς ἐκπηγάζουσας τόσεις. Τοῦτο δὲ δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν, ἐὰν τὴν διαχείρισιν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἐφόσον ἡ ἄσκησις αὐτῆς ἐφαπτεται τῶν ἐν λόγῳ συμφερόντων, μὴ ἀναθέσωμεν ὁποκλειστικῶς εἰς τοὺς κοινὸν παραγόντας τοῦ Κράτους, ἔστω καὶ ἐξ ἀναλογικῆς ψήφου καθοριζομένους. Θὰ ἦτο ὀρθὸν ἵνα κατὰ τὰς τοιαύτας περιπτώσεις καλέσωμεν εἰς σύμπραξιν καὶ ἰδιαιτέραν ἀντιπροσωπεύσαν τῶν ἐν λόγῳ κλάσεων, ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἀντιπροσώπων καὶ τῶν κλάσεων τῶν ἐπὶ τὴν παραγωγὴν συνεργουσῶν. Τοιοῦτοτρόπος ἡ κρατικὴ ἐξουσία καταλλήλως φωτιζομένη ἐκ τῶν μετ' αὐτῆς συμπεριτιτόντων συντελεστῶν τῆς κοινωνικῆς παραγωγῆς θὰ παρασχη πᾶσαν τὴν προσήκουσαν ἐξυπηρέτησιν εἰς τὰ εὐλογα συμφέροντα καὶ τῶν ἐργατικῶν καὶ γεωργικῶν τάξεων. Καὶ οὕτω θὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ἀρμονία μεταξὺ τῶν τάξεων τούτων καὶ τοῦ λοιποῦ κοινωνικοῦ

ὁργανισμοῦ, τοῦ ὁποῖου αὗται ἀποτελοῦσι ἀδιάσπαστον μέρος. Ἄν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἄνευ τοῦ μέλους τοῦτο θὰ ἐκολοβοῦτο ἡ λειτουργία τοῦ ὅλου ὁργανισμοῦ δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν ἀπ' ἑτέρου, ὅτι ἡ ὑπαρξὶς αὐτοῦ εἶνε ἐξ ἴσου ἀναγκαία διὰ τε τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ μέλους. Καὶ ἐντεῦθεν κατάδηλον ὅτι τὰ πάντα ἐπιβάλλεται νὰ πράξωμεν ἵνα ἐπιτύχωμεν τὴν μεταξὺ τοῦ ὅλου ὁργανισμοῦ καὶ τοῦ οὐσιωδестέρου τῶν μελῶν αὐτοῦ ἀρμονίαν. Τὸ πρὸς τοῦτο δὲ ὑπὲρ πάντα λυσιτελέστερον εἶνε ἡ ἄρσις τῆς κρατουμένης πικρίας διὰ τῆς εἰλικρινοῦς προθυμίας εἰς ἐξέτασιν μετ' ἰδιάζοντος ἐνδιαφέροντος παντὸς ζητήματος ἀφορώντος τὰ συμφέροντα τῶν κοινωνικῶν τούτων κλάσεων. Τοῦ ἰδιάζοντος δὲ αὐτοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπόδειξις ἐμπρακτος καὶ ἐγγύητις ἀσφαλὲς ἔσεται ἡ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐξέτασις καὶ λύσις τῶν σχετικῶν ζητημάτων κατὰ τὸν ἰδιαιτέρον τρόπον, ὃν πρὸ μικροῦ συνέστησα.

Ὅχι ἐξασθενέσεις ἀλλὰ τόνωσις τοῦ Κράτους ἐκ τῆς λαϊκωτέρας ὁργανώσεως.

Μὴ φοβηθῇ δὲ, τις, ὅτι κατὰ τὰς ἐκτεθείσας ἀρχὰς ὁργανοῦντες τὰς τοῦ Κράτους ἐξουσίας διὰ τῆς ἀναθέσεως αὐτῶν εἰς μᾶλλον πολυσυνθέτους παραγόντας διατρέχουμεν τὸν κίνδυνον νὰ ἴδωμεν χαλαρομένην τὴν Κρατικὴν δύναμιν καὶ παραλύουσαν τὴν Κρατικὴν δράσιν, τὴν τοσοῦτον ἀπαραίτητον διὰ τε τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τάξιν καὶ τὴν γάμιν κοινωνικὴν ἐργασίαν. Τὸ ἐναντίον εἶνε τὸ ἀληθές. Τὴν μεγίστην ῥώμην παρουσιάζει ὁ Κρατικὸς ἐκεῖνος ὁργανισμὸς, ὁ ὁποῖος, διατελεῖ ἐν τῇ μεγίστῃ δυνατῇ σφαιρίσει πᾶσις ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπαρχούσης καὶ δρώσας δυνάμεις. Ὁφείλομεν δὲ νὰ ἀναγνωρίσωμεν κατὰ τὸ ἅπλουν κοινοβουλευτικὸν σύστημα ὁργανισμὸς τοῦ Κράτους δὲν κατεδείχθη ἐπαγόμενος καὶ διατηρῶν ἱκανὰ τὴν συνάφειαν ταύτην ἐν τῷ ἐπιθυμητῷ καὶ ἀναγκαίῳ μέτρῳ. Ἐντεῦθεν ἡ παντοχόρ καὶ παρ' ἡμῶν παρατηρούμενη μείωσις τοῦ κύρους τοῦ κοινοβουλίου, ἣν καλούμεθα νὰ θεραπεύσωμεν, ὁργανοῦντες τὸ Κράτος κατὰ τρόπον ἐγγυώμενον πληρεστέραν καὶ ἀσφαλέστεραν τὴν συνάφειαν αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐν τῇ κοινωνίᾳ δρώσας δυνάμεις. Ὁφυσικὸς ὁ

ὑπὸ τῶν πραγμάτων δεδομένος ζωντανὸς ὁργανισμὸς εἶνε ἡ κοινωνία. Αἰτὴ καὶ μόνη ἐγκλείει πᾶσαν δύναμιν, δύναμιν ἠθικὴν, δύναμιν ὕλικήν. Ὅταν δὲ συγκροτήται τὸ Κράτος, ἐκ τῆς ὁργανώσεως δυνάμεων, ἐκ τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπαρχουσῶν λαμβάνει τὴν ἐμπόστασιν, ἐπ' αὐτῶν ἐδράζεται καὶ ὑπ' αὐτῶν διέπεται. Ἡ μόνη ὀρθὴ βάσις κατανομῆς τῶν κρατικῶν ἐξουσιῶν εἶνε ἡ προσκύρωσις αὐτῶν εἰς τοὺς φορεῖς τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμφερόντων, πᾶς ὅποια τὸ Κράτος διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν ἐξουσιῶν τούτων καλεῖται νὰ ἐκπληρῇ. Καὶ δι' αὐτὸ, λέγω, ὅτι τὴν μεγίστην ῥώμην ἔχει μόνον ἐκεῖνος ὁ Κρατικὸς ὁργανισμὸς, ὅστις τηρεῖται ἐπὶ συστήματος ἐγγυώμενου, ὅτι περιλαμβάνει ἐν αὐτῷ τοὺς φορεῖς πάντων τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμφερόντων καὶ εἰς αὐτοὺς ἐκπροσωποῦντας πᾶσας τὰς ἐν τῇ κοινωνίᾳ δυνάμεις καθιστᾷ δυνατὴν τὴν ἀσκήσιν τῆς προσηκούσης ἐπιρροῆς ἐπὶ τὴν διαχείρισιν τῆς Κρατικῆς ἐξουσίας. Μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον παρέχουσιν εἰς τὸ Κράτος προθύμως καὶ μετ' ἐμπιστοσύνης τὴν συμβολὴν αὐτῶν πάντες οἱ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπάρχοντες καὶ δρώντες παράγοντες.

Τὸ κράτος τὸ λαϊκὸν ὑπέρτατος ρυθμιστής.—Μόνον ἐκ τῶν ὑστέρων ἐκ τῆς πάλης καὶ τοῦ ἐναρμονισμοῦ τῶν παλαιόντων συμφερόντων.—Δυνατὴ ἡ ἄστροχος ρύθμις τῶν πραγμάτων.—Ὅχι ἐκ θεωρητικῆς ἐκ προτέρων ἐπεξεργασίας.

Ἡ ἰδέα ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Κράτους τελεῖται λυσιτελέστερον ἀνατιθέμενον εἰς πέφωτισμένας τινας διανοίας ἔξω, τῆς πάλης τῶν κοινωνικῶν συμφερόντων ζώσας καὶ διὰ τε τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν ἀμεροληψίαν αὐτῶν ἀρμολογώμενος ἵνα διαγνώσῃ τὸ κοινὸν συμφέρον, εἶνε ἰδέα οὐτοπικὴ τῶν φανταζομένων, ὅτι δίδεται νὰ ὑπάρξῃ ρύθμις εὐστοχος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ὡς ἡ παραφυσικῶς καθοριζομένη ἐκ τῆς πάλης τῶν ἀνατιθεμένων συμφερόντων καὶ τῆς ἀναποφύκτου ἀνάγκης τοῦ ἐναρμονισμοῦ αὐτῶν εἰς ἑνὸς ὁργανισμὸν ὅλου. Εἶνε δὲ ἀφ' ἑλπίδος αἰσιοδοξία ἡ πίστις ὅτι οἰοσδήποτε τῆς διανοίας οὐτοπικῆς καὶ οἰοσδήποτε ἀμεροληψίας δύναται

τα να καθορίσωσιν ἐκ τῶν προτέρων τὴν μορφήν τοῦ ἐνιαίου αἰτοῦ οργανικοῦ ὅλου τοῦ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν μόνην εἴσοχον τῶν πραγμάτων ρύθμισιν. Ἦναι μοιραία ἀλλὰ καὶ εἰδερνική διὰ τὴν ἀνθρωπίνην πρόδοον ἀνάγκη ἡ μορφή αὐτὴ νὰ προκύβῃ ὅχι ἐκ τῆς θεωρητικῆς ἐπεξεργασίας διασδήποτε διανοίας, ἀλλὰ ἐκ τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς ἐν αὐτῇ πάλης. Ἦναι δὲ ὁνομασία κατὰ φῶρος πολλῶν δεινῶν συνεπειῶν μετὰ ἡ κατὰ τὴν πάλην εἰρήσεις τινῶν, ἐκ τῶν παλαιόντων διὰ τῆς εἰς αὐτοὺς μόνον παροδόσεως τῆς κρατικῆς δυνάμεως. Ὑπὸ τινῶν μόνον διατιθεμένη ἡ δύναμις αὕτη ἀντιμετωπίζει ὡς ἐχθροὺς πάντας τοὺς λοιποὺς. Εἰς πάντας δὲ, ἐν τῷ ἀνίσκοντι εἰς θάλασσαν μετρητὴ προσήκουσα ἐνισχύεται ὑπὸ πάντων καὶ ἀντὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὅπλον ἐν τῇ πάλῃ πῶν μὲν κατὰ τῶν δὲ ἀνιστοῦται εἰς τὸν κυριώτατον παράγοντα τῆς ἐναρμονίσεως τῶν παλαιόντων συμφερόντων εἰς τὴν ὁποίαν κατ' ἀναπόφρεντον ἀνάγκην καταλήγουσι, ταῦτα μετὰ ἀπέριωτος μεζονος εὐκολίας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ κοινῆς πάντας ὑπηρετούντος Κράτους. Καὶ οὕτω τὸ Κράτος, ἀφ' ἐνὸς ἰσχυρότερον διὰ τοιαύτης ὁργανώσεως, φθάνει ἀφ' ἐτέρου χάρις εἰς τὴν κοινὴν ἐμπιστοσύνην ἐγγύτερον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑπερτάτων θαντικῶν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ, τῆς εὐστόχου ρυθμίσεως τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ πάλης διὰ τὴν εὐκολωτέρας καὶ ταχύτερας ἐξευρέσεως καὶ κυρώσεως τῆς μορφῆς, ὅφ' ἣν τεματίζοντα τὴν πάλην ἐπιτυγχάνουσι τὴν ἐν ἀρμονίᾳ συμβίωσιν πάντα τὰ ζῶντα ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμφέροντα.

Οὐδεμία διακρίσις φύλων ἐν τοῖς δημοσίοις δικαίοις ἀφ' ὧν ἀμφότερα συντρέχουν ἐν τῇ κοινωνικῇ δράσει καὶ μετέχουν τῶν ἐκ ταύτης συμφερόντων.

Ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ σκέψεων ἀφορμώμενος δὲν θὰ ἐδυσκολοῦμην νὰ δεχθῶ καὶ τὴν ἀπαλήψιν τῆς διακρίσεως τῶν φύλων ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς συμμετοχῆς, εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν δημοσίων δικαίων ἢ μᾶλλον καθήκοντων. Κατὰ τὴν μορφήν ἣν ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς ἐδῶκεν εἰς τὴν κοινωνικὴν ὁργάνωσιν κατὰ πάντας τοὺς κλάδους τῆς ὁργανώσεως ταύτης συμπτῶσιν ἐν ἐκτενῇ ἀμύλλῃ ἐκτέρου τῶν φύλων. Ἄν ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν

τῶν κοινῶν διαχείρισιν μοναδικὴν βάσιν ἔχει τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰ διαχειρίσιμα κοινωνικά συμφέροντα, ὡς ἀκράδαντος πιστεύω, δὲν δύναται νὰ ἐξευρεθῇ λόγος ἀποκλείσεως τοῦ ἑτέρου φύλου ἐξ ἴσου συντρέχοντος ἐν πάσῃ κοινωνικῇ δράσει καὶ ἐντέθεν ἐξ ἴσου μετέχοντος τῶν ἐκ ταύτης πηγάζοντων κοινωνικῶν συμφερόντων, εἰς ἐξυπαρέστησιν τῶν ὁποίων κτίζεται τὸ Κράτος.

Καθορισμὸς σχέσεων παραγόντων κρατικῶν ἐξουσιῶν. — Ἐξάρτησις Βουλῆς ἐκ λαϊκοῦ φρονήματος.

Μετὰ τὸν ἐπὶ τοιούτων ἀπολύτως λαϊκῶν βάσεων καθορισμὸν τῶν παραγόντων τοῦ Κράτους τὸν ὁποῖον ἀποσυνέθεσεν ἡ τυραννία, σπουδαιότερον σημεῖον, τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ ἐφελέσῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν, εἶνε τὸ τῆς σχέσεως τῶν διαφόρων παραγόντων πρὸς ἀλλήλους. Διὰ τοῦ προσήκοντος καθορισμοῦ τῆς σχέσεως ταύτης θὰ παρασχεθῶσιν αἱ ἀπορρίπτει ἐγγυήσεις, ὅτι ἀνέπηρέαστος ἀπὸ πάσης ἐπιβολῆς, οἷα ἡ κατὰ τὴν ἀπαισίαν περίοδον τῆς τυραννίας ἀσκηθεῖσα θὰ λειτουργήσῃ ἡ Λαϊκὴ θέλησις πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου αὐτῆς. Πρὸς τοῦτο ἀπορρίπτει εἶνε νὰ πολεμηθῇ πάσῃ δυνάμει τὸ δόγμα ὅτι ἡ Λαϊκὴ ἀντιπροσωπεῖα μετὰ τὴν ἐκλογὴν κτίζεται ἰδια δικαιώματα ἐπὶ τῆς διαχείσεως τῆς Κρατικῆς ἐξουσίας, ἀνεξάρτητον ὅτι τῆς βουλευτικῆς τῶν ἐξ ὧν ἀπέρχονται οἱ νόμοι. Τὸ ἀπαισίον τοῦτο δόγμα ἐν τῷ ὁποίῳ δὲν γνωρίζω τί περισσότερο νὰ θαυμάσω-τὴν ἀμείβειαν ἢ τὴν Συνταγματικὴν ἀνασθησίαν τῶν ἐξεγγελλόντων αὐτὸ-ἐχρησμένον εἰς τοὺς βεβηλώσαντες πᾶσαν συνταγματικὴν ἀρχὴν ὡς ἐν ἐκ τῶν βάθρων τῆς τυραννίας, ἣν ἤσκησαν ἐπὶ τῆς χώρας. Παρὰ τὴν κατάδηλον ἀντίθεσιν τοῦ φρονήματος τῶν ἀνθρώπων τῆς Βουλῆς τῆς 31 Μαΐου 1915 πρὸς τὸ Λαϊκὸν φρόνημα, ἐχρησιμοποίησαν αὐτοὺς ὡς ἀποτελοῦντας, διήθεν τὸν κατὰ τὸ πολίτευμα ἀπαραίτητον Λαϊκὸν παράγοντα ἐν τῇ ἐνασχέσει τῆς Κρατικῆς ἐξουσίας. Καὶ τῇ σιωπηλῇ μὲν τὴν φωνὴν θορυβῶδη δὲ τὰς παλάμους ἐπικουρία τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τῶν φύσει τε καὶ θέσει δούλων καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα ἤσκησαν τὴν ἀποτρόπαιον τυραννίαν ἣν πάν-

τες ὑπέστημεν κατὰ τὴν τριετίαν. Ποῦ δὲ ἔφθασαν οἱ συνεπείαι τῆς ἀποτομῆς τῆς Λαϊκῆς ἐπαφῆς καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Λαοῦ ἐξαοτήσεως τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τὰ εἶδατε πάντες καὶ δὲν ἀμφιβάλλω, μετὰ βδελυγμίας καὶ ἀποτροπισμοῦ. Δὲν ὑπῆρξε Κρατικὴ ἐξουσία ἡ ὁποία νὰ μὴ κατέστη τιμᾶριον ἐνὸς ἢ πλείονος ἐκ τῶν ἀσυνειδήτων παρασίτων τὰ ὁποία γεννᾷ κατὰ φυσικὸν λόγον πᾶσα κακίστασις σήψις. Καὶ ἦτο ἀναπόφευκτον νὰ ἐπέλθῃ ἡ κατάσταση τῆς σήψεως, ἀφ' ἧς ἐνέκρθη ἡ πολιτικὴ ζωὴ, διακοπείσης τῆς συναφείας τοῦ ἀξιοδοτηθέντος ὁμίλου, ὅστις παρῶν τὸ ὄνομα τῆς Βουλῆς πρὸς τὴν λαϊκὴν θέλησιν, ἐξ ἧς καὶ μόνης ἀρτίζεται τὴν ζωὴν τῶν πολιτικῶν ὁργανῶν. Δὲν θ' ἀποπειραθῶ νὰ χάραξω τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως ταύτης. Αἰσθάνομαι τὰς δυνάμεις μου ἀνεπαρκεῖς πρὸς τοιοῦτον ἔργον. Θὰ ἐκρεῖσται ἡ ἀριστοτεχνικὴ δύναμις τοῦ περιγραφέντος τὴν σαφίαν τῆς Ρωμαϊκῆς Πολιτείας ὅταν ἐκπεριλιμμένη Γερουσία δούλων τὴν ψυχὴν Συνταγματικῶν ἐπένευεν ἐντελῶς εἰς τὰ νεύματα τῶν καταλαβόντων τὴν ἀρχὴν τυράννων, ἵνα δώσῃ τὴν εἰκόνα Κοινοβουλευτικοῦ Πολιτεύματος, εἰς οὗς ἀνεγνωρίσθησαν διὰ τὴν ἀπαισίαν ἀπὸ τῆς λαϊκῆς θέλησεως δίκαια. Καὶ τὴν δυνάμιν ταύτην δὲν αἰσθάνομαι ὅτι ἔχω. Ἀφίνω ἕκαστον νὰ ἀναμνησθῇ ὅσα ὑπέστη καὶ ὅσα εἶδεν ἄλλους ὀπποστάντας. Καὶ ἂν τις ἔχῃ τὴν μνήμην ἀσθενῇ, ὡς στρέψῃ καὶ σήμερον πρὸς αὐτοὺς τὰ βλέμματα καὶ θὰ φωτισθῇ ἐπαρκῶς περὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀπὸ τῆς Λαϊκῆς Βουλῆσεως χειραφεσίας τῶν ἀπᾶς τυχόντων τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Λαοῦ. Τὸ δημόσιον ταμεῖον θὰ ἔχῃ τὴν φροντίδα ἐπὶ γενεᾷ νὰ ἐνθυμίζῃ εἰς τοὺς τυραννηθέντας ὅποῦ ἐκράτησαν ἀρχαί ἐν τῇ διανομῇ τοῦ δημοσίου πλούτου. Διότι ὅχι διαχείρισις ἀλλ' ἀκριβὲς διανομὴ τοῦ Δημοσίου πλούτου ἐγένετο. Πᾶς προσφερόμενος νὰ κλίνῃ τὸν πῆχυνά εἰς τὴν τυραννίαν καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτήν, γενναίαν εἶχε τὴν μερίδα ἐκ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Εἰς τοὺς πονηροτέρους δὲ τοὺς μὴ ἀρχομένους εἰς τὰς ἀμέσους ἐκ τοῦ Δημοσίου ταμείου παροχάς, παρεδόθη ἔρμαιον ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομία. Ἀσυνειδήτοι ἐκμεταλλεῖται ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Κράτους δηλ. τῶν ὁργάνων τῆς τυραννίας ἀπεργίνωσαν τὸν κόσμον, ληστρικῶς ἐκμεταλλεῖντες τὴν ἀνθρωπότητα ὡς ἐκ τοῦ πολέμου κατάστασιν. Τὸ πνεῦμα δὲ τοῦ

εὐκόλου ἐκ τοιούτων πόρων πλουτισμοῦ δὲν ἔλειπε νὰ μιάνη καὶ τὰς διὰ τὰς ὁποίας ἐκονετο δικαίως ἡ Πατρις μας, ὅτι ἦσαν ἀποδύβητοι ἀπὸ πᾶν τοιοῦτον μίσση. Ἀλλὰ διατὶ παρεσύρθη καὶ ὁμίλῳ περὶ πραγμάτων τὰ ὁποία ὅλοι γνωρίζετε καὶ δὲν ἀμφιβάλλω βαδύτατα αἰσθάνοσθε; Περὶ πραγμάτων οὕτω καταδήλων, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ φέροντες πᾶς δι' αὐτὰ εὐθύνας δὲν τολμῶσι μετ' ὅλην τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτοὺς θρασυτητα νὰ τὰ ἀρνηθῶσι καὶ μόνον ἀποπειρῶνται νὰ τὰ μειώσωσι;

Καὶ ἔχω ἀνάγκην ν' ἀναφέρω τ' ἀποτελέσματα ταῦτα τοῦ ἀπαισίου δόγματος καθ' ὃ οἱ Λαῖκοι ἀντιπρόσωποι, ἔχουσι ἅμα τῇ ἐκλογῇ ἴδια δικαιώματα ἀνεξάρτητα ἀπὸ τῆς Λαϊκῆς θέλησεως, ἵνα φανῇ ἡ ἐγγληματικὴ κατὰ τῶν Λαϊκῶν ἐλευθεριῶν πρόθεσις, ἐξ ἧς αὐτὸ ἐξεπήγαγε; Καὶ θὰ ὑπάρξῃ πολίτης ἄξιός νὰ εἶνε ἐλεύθερος ὅστις νὰ μὴ αἰσθάνῃθ' ὁτι γομένην εἰς τὰ μύχια αὐτῆς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ ψυχὴν ἐκ τοιούτου δόγματος;

Μετὰ τὴν περὶ τοῦτον ἀκράδαντον πεποίθησιν μου νομίζω ἐπιβεβλημένον νὰ λάβωμ ἐν τῷ ὁργανωτικῷ τῆς πολιτείας ἔργῳ ἡμῶν πρόνοιαν κατὰ πάσης ἐκ τοιαύτης βάσεως ἐπιβουλῆς. Καὶ πρὸς τοῦτο νομίζω λυσιτελεῖ ἵνα ὀρισθῇ ὅτι ὁσάκις ἐκ τῆς Λαϊκῆς ψήφου κατὰ τὴν ἀμέσον ἀσκήσιν τῆς Κρατικῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ Λαοῦ ἤθελε προκύβῃ ἀντίθεσις φρονήματος τῆς Λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας πρὸς τὸ ἐκ τοῦ δημοψηφίσματος προελθὼν Λαϊκὸν φρόνημα νὰ ἐπακολουθῇ ἡ ἀνανέωσις τῆς Λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας. Πρὸς πλήρη δ' ἐξασφάλισιν ἀπὸ παντὸς ἐπηρεασμοῦ τῆς Λαϊκῆς θέλησεως ἐν πάσῃ περιπτώσει διαλύεται τῶν ἐκλογῶν Κυβέρνησις ὀπηρεσασσῇ καταρτιζομένη ὑπὸ μελῶν τῶν ἀνωτάτων τοῦ Κράτους ὑπηρεσιῶν, τῶν ὑπὸ Συνταγματικῶν ἐγγυήσεων ἐξησφαλισμένων κατὰ πάσης ἐπιβολῆς ὀριζομένων τῶν μελῶν τούτων κατὰ σύστημά ἐν αὐτῇ τῷ Συνταγματικῷ χάρτῳ διατεταγμένον.

Ἐξασφάλισις τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Δικαιοσύνης.

Ἀλλὰ καὶ περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς πλήρους ἀνεξαρτησίας τῆς δικαιοσύνης ἐξουσίας, ἐφ' ἧς ἐπέβαλε βέβηλον χεῖρα ἡ τυραννία δέον νὰ μεμνήσασθαι. Ἦναι ἡ ἐξουσία αὕτη ἡ ἐγ-

γύνησις τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ τῆς πολιτείας καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἄναι ἀπολύτου ἐξασφάλισ-
ως αὐτῆς ἀπὸ παντός ὀθενδῆποτε ἐπηρεασμοῦ
οὐδαμοῦ δύναται νὰ εὐρεθῇ ἡ ἐγγύησις τῆς
ἀντιστοίχου λειτουργίας οὐδὲν ποτε κλάδου
τῆς πολιτικῆς μηχανῆς. Φρίττει πᾶς ἔχον
βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς τῆς
δικαστικῆς ἐξουσίας ἐν ἐλευθέρῳ Κράτει, ὅ-
ταν ἀναλογίζεται ὅποιας δύναται νὰ ἔχη συ-
νεπείας ἐπὶ τὸ μέλλον, τὸ ἐγκληματικὸν προ-
ηγούμενον, ὃ ἐδημιούργησεν ἡ βεβήλωσις
τῆς δικαιοσύνης διὰ τῶν κατ' αὐτῆς τοιμηθῆν
των ὑπὸ τῆς τυραννίας. Ἐχω ἀκράδαντον
τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ ἀποτροπιασμός, ὃν ἡ-
σθάνθη καὶ αἰσθάνεται ὁ Ἕλληνας λαὸς κατὰ τοῦ
τολμήματος τούτου, ὃ ἀποτελέσῃ σοβαρὰν ἐγ-
κλήσιν κατὰ πάσης ἐν τῷ μέλλοντι ἐπαναλή-
ψεως. Οὐδὲν ἦν ἐνδεδειγμένον νομίζω νὰ
ληφθῇ πᾶν δυνατόν μέτρον πρὸς δυνάμειν
ρεστέραν ἐξασφάλισιν κατὰ πάσης παρομοί-
ας ἐγκληματικῆς θρασυτητος.

**Τὸ λαϊκὸν κράτος ἰκανὸν κράτος
πρὸς ρύθμισιν τῆς ἐξωτερικῆς
πολιτικῆς. — Ροπαὶ καὶ τάσεις
ἀνώτεροι τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς
— Ἐκπολιτιστικὴ δύναμις αὐτῆς.**

Αὐταί εἶνε ἐν γενικαῖς γραμμαῖς αἱ γνώ-
μαι μου περὶ τῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι δεῖν νὰ
πρυτανεύσωσιν ἐν τῇ νῆα ὁργανώσιν τοῦ ὑπὸ
τῆς τυραννίας ἀποσυντεθέντος κράτους. Ἐ-
χω τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ κράτος ἡμῶν, ἐπὶ
ἀπολύτως λαϊκῆς βάσεως κατὰ τὰς ἀρχὰς ταύ-
τας καὶ μετὰ τὰς ἐκτεθείσας ἐγγυήσεις ὁργα-
νούμενον, ἔσται τελείως ἰκανὸν, ἵνα καὶ τὰς
πληγὰς, αἱ κατήγγελλαν ἡ τυραννία ἐπουλῶσιν
καὶ τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια τὸ ἐνεστώδες πα-
ροισιάζει καὶ τὸ μέλλον ἐπιφιλιάσει ἡ μο-
δίως ἀντιμετωπῇ καὶ εὐσεβῶς ἐπιλύσῃ. Ὁ
τῷ δὲ ὁργανωμένῳ τῷ κράτει ἵμεν ἐπιπλε-
ῖον ἀναμφιβόλως ἐπιτυχίας, ἵνα καὶ τὴν ἐλευθ-
ρίαν τῆς Χώρας καθορίσῃ κατὰ τρόπον συ-
ναρμόζοντα ἀπολύτως τὰ συμφέροντα αὐ-
τῆς πρὸς τὰ γενικώτερα συμφέροντα
τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποῖ-
ου ἀναμφιβόλως ἡ Ἑλλάς καὶ ἐκ τῆς θύσεως
ἀποστολῆς αὐτῆς καλεῖται νὰ εἶναι οὐσιώδης
παράγων ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ὁ Ἕλληνας λαὸς ἐν
τῇ μακράῳι αἰστοῦ ἱστορία δύναται νὰ και-
ρηθῇ, ὅτι ἔσχε διηγεῖσθαι καὶ ἀκατάβλητον τὴν

ψυχικὴν δύναμιν, ἵνα τὰ πάντα καταθέσῃ ὑ-
πὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ καὶ τῆς εἰς ἐλευθ-
ρον κράτος ἀποκαταστάσεως ὁλοκλήρου τῆς
Ἑλληνικῆς ἐθνότητος. Κατὰ τὰς διαφόρους
περιόδους τῆς ἱστορίας, ὃς συνατήρησε κατ'
ἀντανάκλασιν τῶν ἐπισυμβαίνουσων περιπετεί-
ων, παρὰ τῇ φυλῇ τῇ Ἑλληνικῇ πάσας τὰς
ψυχικὰς καταστάσεις. Μίαν μόνην δὲν θὰ συ-
ναντήρησιν τὴν ἀπονέκρωσιν τῆς πεποθῆσεως
ὅτι ἡ φυλὴ, ὅσαυδῆποτε καὶ ἂν ὑποστῇ δοκα-
μίας, θὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἐπέλευσιν τοῦ
ἰδανικοῦ τῆς τούτου. Εἴνε ἡ πεποθῆσις αὐ-
τῇ συμφυῆς τῇ ἑλληνικῇ ψυχῇ, ἥτις ἀδυνατεῖ
νὰ ἐννοήσῃ ἡ αἰσθανθῇ τὴν ὑπαρξιν ἀντὶ αὐ-
τῆς. Ἡ πεποθῆσις μου εἶνε ἰσως προῖον πα-
ρὰ λαῶν, ὅστις πρῶτος ἐπὶ τῆς γῆς καθέλω-
σε καὶ ἀπῆλυνσε τὴν ἐλευθερίαν. Εἴνε ἰσως
ἡ μυστηριώδης φωνὴ τῆς Προνοίας, ἡ διερ-
μηνεύουσα εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ
τὴν ἀνωτέραν ἀποστολὴν ἐφ' ἣν ἡ Πρόνοια ἔ-
ταξεν αὐτὸν. Ὅπως δῆποτε ἐκ τῆς πεποθῆσε-
ως ταύτης ἐξεπορεύθησαν ὅλοι ἐκ ἱνοὶ καὶ
θαιμάσιοι ἀγῶνες, οἱ ἀνυψούντες ἀληθῶς τὴν
ἀνθρωπίνην φύσιν. Οὐδεμία σχεδὸν γενεὰ
ὑπῆρξεν ἀμέτοχος τῶν τοιοῦτων ἀγῶνων ὑπὸ
ποικίλῃς περιστάσεσι καὶ ὑπὸ ποικίλῃς μορ-
φῇ διεξαγομένων. Καὶ ἡ γενεὰ ἡ ἡμετέρα
κληρονόμος τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, ὑπ' αὐτῆς
ἐμπνεομένη καὶ καθοδηγούμενη ἐδείχθη ἀντα-
ξία τῶν προγόνων, συνεχίσασα τὸ ἔργον ἐ-
κείνων. Καὶ εἶνε εὐτυχῆς, ὅτι θὰ παραδῶσιν
εἰς τοὺς ἐπιγενομένους τὸ ἔργον μὲν ἠδὲ ἡμέ-
ρον, τὴν ἐθνικὴν δὲ ψυχὴν χάρις εἰς τοὺς ἐν
δόξοις ἡρώας, οἱ ὅποιοι ἀντάξιοι τῶν ἀπὸ
χιλιετηρίδων ἀγωνισθέντων τοὺς ὑπὲρ ἐλευθε-
ρίας τιμίους ἀγῶνας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡγω-
νίσθησαν καὶ αὐτοὶ τὸν λοχόντα αὐτοῖς ἀγῶ-
να καὶ ἀπέδωσαν τὴν ἐλευθέρῳ εἰς τοὺς ἀ-
παλλαγέντας τοῦ ζυγοῦ ἀδελφοὺς. Ἀς στρέ-
φωμεν εὐγνώμονα τὴν καρδίαν πρὸς τοὺς οὐ-
τῶ γενναίαν συμβολὴν εἰσενεγκόντας εἰς τὸ ἔρ-
γον τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως. Ἐν πλή-
ρει συναίσθησιν τοῦ μεγαλείου τῆς δράσεως
αὐτῶν αἱ ἀπερρώσωμεν τὴν μέριμναν ἡμῶν
εἰς συντήρησιν, συνέχισιν καὶ συμπλήρωσιν
τοῦ ἔργου διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἀπελευθ-
ρώσεως καὶ τῆς εὐδόξου ριθμίσεως τοῦ Κράτους
τὸ ὁποῖον διὰ τῶν ἀγῶνων καὶ τοῦ αἵματος
αὐτῶν ἐμεγέθυναν, ὥστε νὰ καταστῇ ἰκανὸν
καὶ πρὸς πλήρη τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσε-
ως συντέλειαν. Διὰ τοὺς ἡρώας τοὺς ἡ-
μεῖς μεγίστη ἱκανοποίησις ἔσται ἡ προσήλως

ἡμῶν ἡ ἀπερίοριστος εἰς τὸ ὑπέρτατον τοῦτο
ἰδανικόν, τὸ ὁποῖον ὑπὲρ πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ
ἀγαθὸν ἔθεντο. Δι' ἡμᾶς ἡ ὑψίστη τιμὴ ἔσε-
ται ἡ ὑπακοὴ εἰς τὴν ἱερὰν ἐπιταγὴν ἣν πα-
λαιότες καὶ θνήσκοντες πρὸς ἡμᾶς ἀπηύθυν-
σαν, τὴν ἐπιταγὴν νὰ συντηρήσωμεν, συνεχι-
σωμεν καὶ συμπληρώσωμεν τὸ ἔργον αὐτῶν.

Ἄλλ' ὁ Ἑλληνισμός ὁ οὕτω στερεῶς ἐχά-
μενος τῆς ἰδίας ἐθνότητος δύναται συγχρό-
ως νὰ καιρηθῇ, ὅτι ὑπὲρ πάντα ἄλλον λα-
ὸν συνέβαλεν εἰς τὴν ἐξυπνέτησιν τῶν γε-
νικωτέρων ἀνθρωπίνων ιδεῶν, τῶν ὑπὲρ
τάτων καὶ χρόνον αἰρουμένων παρασχὼν πάν-
τοτε ἐμπρακτον καὶ ἀναμφιβόλον τὴν ἀπόδει-
ξιν ὅτι στεναὶ ἐγωῖστικαὶ βλέψεις εἶνε ξέναι
πρὸς τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν. Καὶ ὁ Ἑλ-
ληνικός λαὸς τῆς σήμερον καὶ τῆς αὔριον
μετ' ἡμᾶς ψυχὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ
στήθη, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι μετ' ἀσφαλεί-
ας θὰ ἐπιτελέσῃ τὴν ἐκπολιτιστικὴν αὐτοῦ ἀ-
ποστολὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὅπως ἐπετέλεσεν
αὐτὴν καὶ ἄλλοτε ὁπότε ἔθετο πρὸ χιλιετηρί-
δων τὰς ἐπιζητήσας τοιοῦτον καταγίδων στε-
ρεὰς βάσεις τοῦ ἐκεί πολιτισμοῦ. Καὶ θὰ δι-
αφυσῇ τοὺς φάβους τῶν δειλῶν ἀπαισιοδό-
ξων καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν τοιμηθῶν ἀντιζη-
λων, τῶν ἀρεσκομένων νὰ παριστάνωσιν τὴν
Ἑλλάδα ἀνίκανον πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο Προ-
θύμως δὲ καὶ μετὰ τῆς ζωηρᾶς ὁρμῆς, τῆς
προσιδιαιούσης εἰς τοὺς ἐξ ἀνωτέρων ἰδα-
νικῶν κινούμενους λαοὺς, παρέχουσα ἡ Ἑλ-
λάς τὴν συνεργασίαν αὐτῆς εἰς πάντα ἐκ τῶν
μεγάλων λαῶν τῆς Ἀύσεως, ἐμπνεόμενον ἐκ
τῶν αὐτῶν γενναίων αἰσθημάτων τῆς ἀπο-
δόσεως εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν χωρῶν αἱ ὁ-
ποῖαι ὑπῆρξαν ἡ πρώτη κοίτις αὐτοῦ θὰ δι-
αφυσῇ καὶ τὰς σικοφαντίας τῶν ἀποπείρα-
θέντων νὰ παραστήσωσιν τὴν Ἑλλάδα ὡς ἐτε-
ροκίνητον σῶμα, ἔχον ἀνάγκην τῆς ἐξωθεν
ἐπιβολῆς, ἵνα κινηθῇ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν
ἣν κανονίζει ἡ ἀποστολὴ, τῆς ὁποίας τόσον
βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν ἔχει ὁ ἀπὸ αἰῶνων
ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενος Ἑλληνικός λαός.

Καὶ πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ δὲ προβλήματα τε-
λείως ἑπαρκὲς ἔσται τὸ ἐπὶ τοιαύτης εὐδρεί-
ας λαϊκῆς βάσεως ὁργανωμένον κράτος. Δὲν
εἶνε πρόσφορος ἡ στιγμή ἵνα συζητήσωμεν
τὰ μεγάλα προβλήματα, τὰ ὅποια ἡ ἐσωτερι-
κὴ ἡμῶν κατάστασις μᾶς ἐπιβάλλει νὰ ἀντι-
μετωπίσωμεν. Τούτων θὰ ἐπιληφθῶμεν ὅταν
ἀποστείλοντες τὴν τυραννίαν ὁργανώσωμεν τὸ
ἀποσυντεθέν Κράτος, ἵκανὸν νὰ ἐπιζητήσῃ

καὶ ἐπιτύχῃ τὴν λύσιν αὐτῶν. Ἀλλὰ πῶς θὰ
ἐπιτύχωμεν τὴν προσήκουσαν ὁργάνωσιν τοῦ
Κράτους; Ἡ τῶν πάντων ἀντιποιηθεῖσα τυ-
ραννία ἐφαντάσθη ὅτι δύναται νὰ χαράξῃ αὐ-
τῇ τὰ ὅρια ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ κινηθῇ ἡ
λαϊκὴ θέλησις ἐν τῇ ὁργανώσει τοῦ Κράτους.
Ἀφοῦ παρεβίασε καὶ ἀνέκρωσε πάσας τὰς
διατάξεις τοῦ Συντάγματος τολμᾷ ἤδη νὰ λέ-
γῃ ὅτι δὲν ἔχει ἐξουσίαν ὁ Ἕλληνικός λαός
νὰ ἐπιληφθῇ τῆς βρεγανώσεως τοῦ Κράτους
ἔξω τῶν ὁρίων, τὰ ὅποια ὁ περίφημος θάσος
τῶν νευροσπάστων τῆς εἰρησετήθῃ νὰ
καθορίσῃ μετὰ τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν τοῦ Δέν-
θου συζητήσῃ τὴν ἀστέϊαν αὐτοῦ ἀξίωσιν.
Τοῦτο μόνον θὰ παρατηρήσω. Ὁ περίφημος
αὐτὸς ὁμιλος εἰς ὃν ἀναγνωρίζετε τὴν δύνα-
μιν νὰ τάξῃ ὅρια εἰς τὴν ἐνεργείαν τῆς μελ-
λούσης ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας εἶχε συνταγ-
ματικὴν ὑπόστασιν ἐταν τοῦτο ἔπραξε; Γε-
βαίως ὄχι. Διότι ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι ἡ
συνταγματικὰ διαλελυμένος τοῦθ' ὅπερ
εἶς λέγετε ὅτι δὲν παραδέχεται λειτουργῶν
ἐπομένως ὡς ἐλειτουργεῖ, ἔξω τοῦ Συντάγμα-
τος καὶ ἡ λειτουργία αὐτοῦ, ἵνα ἀποκτήσῃ
κῆρος προέπει νὰ ἐγκριθῇ ἀπὸ τὴν ἐκλεχθησο-
μένην Συνέλευσιν. Αὐτὴ βεβαίως ἡμπορεῖ νὰ
ἀρνηθῇ καὶ τὴν ἐγκρίσιν διότι δὲν πιστεύει
ἐν φαντάσει ὅτι εἶνε ὑποχρεωμένη ἡ μελ-
λουσα Συνέλευσις νὰ ἐγκρίνῃ ὡς συνταγμα-
τικῶς γενόμενα ὅσα ὁ ὁμιλος αὐτὸς μετὰ τὴν
ῥῆξιν τῆς συνταγματικῆς ζωῆς του. παρὰ τὸ
Σύνταγμα λειτουργῶν διεπράξεν. Ἄν ὅμως
ἡ Συνέλευσις αὕτη ἡμπορεῖ νὰ μὴ ἐγκρίνῃ
τὴν λειτουργίαν τοῦ ὁμίλου αὐτοῦ, ὡς Βου-
λῆς, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ δεσμεύεται ἐκ προ-
έως γενομένης ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς λειτουργί-
ας αὐτῆς, ἣν δύναται νὰ μὴ ἐγκρίνῃ; Ἡ
φαντάζεσθε ὅτι, ὅπως ἐτολήσατε, νὰ ἀξιω-
σθεῖτε ὅτι ἡμπορεῖτε νὰ ἀλλάσσετε κατὰ τὴν
ἐνθάδε βούλησιν σας τοὺς κανόνες τοῦ
Συντάγματος καὶ τῶν νόμων, ἡμπορεῖται νὰ
ἀλλάσθετε κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν συμ-
φερόντων σας καὶ τοὺς κανόνες τῆς λογικῆς;
Ἄλλ' εἶπον ὅτι περὶ τῆς ἀστέϊας αὐτῆς ἀξί-
ωσως δὲν συζητῶ. Ἄν ἐπρόκειτο νὰ συζη-
τήσῃ, θὰ ἡδυνάμην νὰ ἀντιτάξω σωρεῖαν ἐπι-
χειρημάτων, ἑκαστὸν τῶν ὁποίων μόνον θὰ
ἤκοι νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἀδύνατον τῆς τοιαύ-
της ἀξιώσεως ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ἀλλὰ δὲν
συζητῶ. Καὶ ἀξιών, ὅτι ὁ ἑλληνικός λαός θὰ
ἐκλέξῃ τοὺς ἀντιπροσώπους του μετὰ πλήρη καὶ
ἀνέκλειστον ἐντολήν νὰ ὁργανώσωσιν ἐκ νέου,

κατὰ τὰς ἐνδείξεις τῶν σημερινῶν ἀναγκῶν τὸ ὑπὸ τῆς τυραννίας ἀποσυντεθέν Κράτος ἀπαντῶ εἰς τοὺς ἀξιούντας νὰ θέσωσι φραγμοὺς ἐκ τῆς αὐθαιρέτου βουλήσεως τῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν ταύτην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Παρ' ἡμῶν ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἠδύνασθε νὰ ἐπιβέβηθε. Οἱ λόγχοι σας ἠμβλύνησαν ἐν τῷ ἀπαισώῳ ἔργῳ, τὸ ὁποῖον ἐξετέλεσαν. Τὸ αἷμα τῶν θυμάτων σας κατέφαγεν αὐτάς. Καὶ δὲν θὰ κατορθώσητε νὰ ἀνακτήσητε τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν αὐταὶ σᾶς ἔδιδαν μετὰ ὅσα σὸς καὶ ἂν εἴπητε ἀνοησίας ἀναλόγους πρὸς ἐκεῖνας τὰς ὁποίας λέγετέ ἵνα ὑποστηρίξετε τὴν ἐξουσίαν σας περὶ περιορισμοῦ τῆς ἐξουσίας τοῦ λαοῦ ἐν τῷ οργανωτικῷ τοῦ Κράτους ἔργῳ του. Τὸ ἐσωτερικὸν ὑμῶν ἔργον-ἔργον ἀποτρόπαιον-ἀποσυντέθειν τὸ Κράτος. Ἡ ἀνασύνταξις αὐτοῦ εἶνε καθήκον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιτελέσῃ βεβαίως παρὰ τὴν θέλησίν σας. Ἄν ἐξηγοῦντο ἐκ τῆς θείας λησείας σας, θὰ ἐκρατεῖτο ἐσχατὴ ὑπὸ τὴν ἐλευσινὴν ἐκμεταλλευτικὴν μηχανὴν τὴν ὁποίαν ὑποκατεστήσατε εἰς τὸ Κράτος. Ἄλλ' ὁ ἑλληνικὸς λαὸς θέλει τὴν μηχανὴν ταύτην, ἥτις τὸν κατασπάρασε νὰ ἄρῃ ἐκ τοῦ μέσου. Καὶ θὰ τὴν ἄρῃ ἵνα τὴν ἀντικαταστήσῃ μετὰ ὁργανισμὸν Κράτους ἀληθοῦς. Κράτους ἐλευθέρου ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ ὁργάνωσις πασῶν τῶν ἐν αὐτῇ κοινωνία δυνάμεων, ἥς ζωντανὸν ἀριστονικὸν ὅλον ἐπὶ ἐξυπηρέτησιν ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ πάντων τῶν δικαίων καὶ πάντων τῶν συμφερόντων θὰ καταστήσῃ ἀδύνατον ἐν τῷ μέλλοντι πᾶσαν ἐγκληματικὴν ἐπιχείρησιν ἀνάλωγον μετὰ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τοιαύτην σείς μὲν ἀπὸκαύσατε αὐτὸς δὲ ὑπέστη. Καὶ ἐν τῷ Κράτει τούτῳ πάντες καὶ ὅχι ὀλιγωτέρων οὐδενὸς, σείς οἱ ἴδιοι παρ' ὅσα ἐναντίον τοῦ λαοῦ ἐκακουρήσατε θὰ εὐρωσι τὸν προστάτην, ἐγγυητὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν δικαίων των. Καὶ ὅχι ὅπως ἐν τῷ ἰδιῷ σας κατὰσκευάσματι τὸν ἑμπελὸν μίσους διώκτην.

Χαιρετισμὸς πρὸς τοὺς διωχθέντας ὑπὸ τῆς τυραννίας.

Διότι δὲν λησιμονοῦμεν ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς δεσποτείας σας, ὅ,τι εὐγενές, ὅ,τι ἀγνόν, ὅ,τι ἀκαταφρόνως ἑλληνικὸν εἶχεν ἡ χώρα ἐδίδωκε πλανητικῶς. Τουφεκισμοὶ φυλακίσεις ἀτελείαι, ἐξορία ἐπλήξαν ἀμελητικῶς ὅσους δὲν ἐκλιναν τὸν αἰχμῆνα πρὸ τοῦ

εἰδώλου τοῦ νέου Μολλῶχ, περὶ τοῦ ὁποῦ ἔκαιον ἀφειδῶς τὸ θυμίαμα καὶ ἐτόνιζαν ὕμνους καὶ παιᾶνας αἱ ἀπὸ πάσης γωνίας γῆς ὡς τὰ ἀρπακτικὰ ὄρνεα ἐπιδομαίνοντες εἰς τὴν ἀτυχῆ χώραν. Εἶνε δι' ἡμᾶς ἱερὰ τὰ δὴναια καὶ τῆς τυραννίας. Κατὰ τὴν σοβαρότην ταύτην στιγμήν, καθ' ἣν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐπὶ κοινωγοῦσιν ἐν τῷ κοινῷ πόθῳ τῆς ἀποσείσεως τῆς τυραννίας ἃς στρέφωμεν ἐγγνώμονα τὴν μνήμην πρὸς τοὺς τετιμημένους νεκροὺς, τοὺς ὁποίους ἡ τυραννία ἐθανάτωσε καὶ οἱ ὁποῖοι ἀπὸ ἐκεῖ ἐπ' ἀνω ὅπου ἦδη εὐρίσκονται, ἐπιβλέπουσι καὶ εὐλογοῦσι τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ὁ θάνατος ἠμποδίσεν αὐτοὺς νὰ συντελέσωσι καὶ τὸ ὁποῖον εἰς ἡμᾶς ἐκληροδότησαν. Ἄλλα ἐκ τῶν θυμάτων τῆς τυραννίας ὧν ὁ θάνατος ἐφείσθη, μετ' ὅλας ὅσας ὑπέστησαν κακώσεις στενάζουσιν ἀκόμη εἰς τὰ φυλάκας. Ἄς ἀπευθύνωμεν πρὸς αὐτὰ ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν, ἐγκλείοντα τὴν ἐλπίδα εὐταχείας αὐτῶν ἐλευθέρων ἀποδόσεως εἰς ἐλευθερίαν τὴν Πατρίδα. Ἄλλα τέλος θύματα σύρουσιν ἔξω τῶν φυλάκων τὴν ἀσπλάγχυν κατασυντριβέναν ὑπαρξίν των, ἃς ἡ βία ἀπέσπασε πᾶν ὅ,τι ἀπετέλει τὴν ψυχὴν αὐτῶν. Καὶ πρὸς αὐτοὺς ἃς ἀπευθύνωμεν τῆς ἐγκαρδίου ἡμῶν συμπαιδείας τὴν δῆλωσιν, ἐνέχουσιν τὴν ἐγγύησιν τῆς ταχείας καὶ ἀσφαλτοῦς αὐτῶν ἀποκαταστάσεως εἰς τὴν ἀληθινὴν ζωὴν, τὴν ζωὴν τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ δρασσεως.

Ὁρκὸς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα.

Πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Πατρίδα πέλος, τὴν τοσοῦτον μαρτυρήσανσαν, ἐδρῶσαν δι' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μαρτυρίου ὀλοκλήρον τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς ἵνα τόσον ἐνδόξως συνεχίσῃ τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας, ἃς ὁμοσώμεν ὅτι ὑπόσχεσιν ἀλόγητον θὰ τηρήσωμεν τὴν ἀπόφασιν, ἵνα πάσας τὰς δυνάμεις ἡμῶν συνεισφέρωμεν πρὸς ἀποτίναξιν τῆς τυραννίας καὶ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς πατρίδος εἰς Κράτος ἐπὶ ἀπολύτως λαϊκῆς βάσεως ὁργανωμένον ὑπὸ τῆς ἀγρόπνου ἀγνῆς λαϊκῆς βουλῆσεως αἱ τῆς ἀγρόπνου ἀγνῆς λαϊκῆς βουλῆσεως αἱ ποτὲ διεπόμενον καὶ οὕτω ἐπαρκὲς διὰ τὸ μέγα ἔργον τὸ ὁποῖον ἔχει ταχθῇ ὡς ἀποστολὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὅστις διὰ τῶν ἀρετῶν του κατεδέχθη τοσοῦτον αἵματός ἑαυτοῦ.

ΑΡΙΣΤΟΥ ΚΑΜΠΑΝΗ

ΠΑΛΑΙΑΙ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ ΓΟΥΝΑΡΗΝ

(«Ἀκρόπολις» 15 Μαρτίου 1912)

Οἱ ἀναγνώσται τῆς «Ἀκροπόλεως» θὰ ἔχον διχως ἄλλο, τὴν περιέργειαν νὰ μάθουν ποῖος εἶναι κατὰ τὸν Βασιλέα ὁ καλύτερος πρωθυπουργὸς ποῦ εἶδεν ἡ Ἑλλάς.

Ὁ Γεώργιος ὁ Α'. βασιλεύει πενήντα περίπου χρόνια καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διώρισεν (εἴτε ἡ λέξις τοῦ συνταγματικοῦ χάριτος) ἅλιστα λίγας δεκάδας πρωθυπουργῶν, τὸν Βούλγαρον λ.χ. τὸν Δελφειώτην, τὸν Κωνσταντινουπόλεως, τὸν Θο. Ζαῖμην, τὸν Κανάρην, τὸν Χαρο. Τρικοῦπην, τὸν Θεοδ. Δηλιγιάννην, τὸν Κωνσταντινουπόλεως, τὸν Ν. Δηλιγιάννην, τὸν Σωτηρόπουλον, τὸν Δημήτριον Πάλλην, τὸν Ἀλεξ. Ζαῖμην, τὸν Γ. Θεοτόκην, τὸν Κυρ. Μαυρομιχάλην, τὸν Στεφ. Δραγούμην, τὸν Ἐλευθ. Βενιζέλον καὶ δὲν ἡξεύρω πόσους ἄλλους ἀκόμη, ἐργόντισεν νὰ δοκιμάσῃ ὅλα τὰ πολιτικὰ κεφάλαια, ὅλας τὰς προσωπικότητας τοῦ τόπου ὅσαι ἐξήσαν καὶ ἀνεδείχθησαν ἡ ἐργονίαν εἰς μέσα εἰς τὸ κύλισμα πάντε ὀλοκλήρων δεκαετιῶν.

Ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς τοὺς πρωθυπουργοὺς ποῖον ἐξετίμησε περισσότερο ἡ Μεγαλειότης Του;

Ὅλοι ἐνθυμούμεθα μίαν φράσιν ποῦ κατὰ τινος εἶπεν εἰς τὸν Γ. Θεοτόκην ὁ Βασιλεὺς. «Εἶπατε ὁ καλύτερός μου πρωθυπουργός. Οὐδέποτε μ' ἐπικράνατε».

Καὶ μίαν ἄλλην ποῦ (ὅπως ἀρεταί) εἶπεν εἰς τὸν Δημήτριον Πάλλην πρωθυπουργοῦντα καὶ κατέχοντα τὸ ὑπουργεῖον τὸν ἔξωτερον. «Εἶπατε ὁ καλλύτερος ὑπουργός τῶν ἔξωτερον τῶν τελευταίων ἐτῶν».

Ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ταῦτα ἡμῶς ἐβλήθησαν.

Ἐν τοσοῦτον ὑπάρχει καὶ αὐτὴ, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν εἰρημὴν ἡ Α. Μ. δὲν προτιμᾷ ἀπὸ τοὺς πρωθυπουργοὺς τοῦ οὔτε τὸν Θεοτόκην οὔτε τὸν Πάλλην. Καὶ τοῦτο εὐρίσκειται εἰς μίαν συν ὁμιλίαν ποῦ ἔκαμεν ὁ Μεγαλειώτατος μετὰ τὸν Δημήτριον Γούναρην τὸν ὑπεροχὸν πολίτην τῶν Πατρῶν καὶ σεβαστόν μόνον—μολονότι εἶνε νεώτατος—φίλον.

Εὐρισκόμενος πρὸ τινος εἰς τὰς Πάτρας εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Γούναρην πολλὰς φορές καὶ νὰ τὸν ἀκούσω νὰ ὁμιλῇ περὶ τῶν πολιτικῶν μας πραγμάτων μετὰ ἡρεμίαν—χάρισμα τῶν ὑπερόχων—καὶ ἐγκαρτέρησιν. Ἐβλεπε τὸ ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως ρεῦμα. Ἦτο ὁ μόνος ὁ ὁποῖος δὲν ἠπατάτο ὡς πρὸς τὴν πιθανὴν ἐκβασιν τῶν ἐκλογῶν. Ἀπὸ ὁμιλίαν εἰς ὁμιλίαν μίαν ἡμέραν ὁμιλῆσαμεν διὰ μίαν ἱστορίαν πολιτικῶν ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι σήμερον. Ὁ Γούναρην τὴν ἱστορίαν αὐτῆς θεωρεῖ δύσκολον ἔργον, ἴσως δὲ ἀδύνατον. Ὑπάρχουν τόσα μυστηριώδη σημεῖα. Μυστηριώδης λόγος χάριν εἶνε ἡ παραίτησις τοῦ Τρικοῦπην κατὰ τὴν τελευταίαν τὴν πρωθυπουργίαν δι' αὐτόν. Ἐξ ἄλλου αἱ πηγαὶ μένουν ἀνένδοτοι. Μετὰ ἀγάπην μοῦ ὑπερδύμῃς τὸν ζῆλον τοῦ κ. Βλαχογιάννη διὰ τὴν διάσωσιν μερικῶν πηγῶν τῆς νεωτέρας ἱστορίας καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ συγκροτηθῇ μίση ἱστορία νεοελληνικὴ διὰ καταλλήλου ἐκλογῆς κειμένων λόγων, ἐγγράφων, ἐπιστολῶν μνημείων ὅλων τῶν διαφόρων ἐποχῶν, ὅπως ἔκαμε μίαν τέτοιαν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἰταλίας ὁ ποιητὴς Καρδουτσι. Μοῦ ἔδειξεν ὁ Γούναρην αὐτὴν τὴν ἱστορίαν. Ὁ Ἰταλὸς ποιητὴς πέγει ἕνα λόγον λ.χ. τοῦ 18 αἰῶνος, ἕνα ἀβέλλον, ἕνα διπλωματικὸν ἐγγράφον, μίαν σάτυρον τὰ συναρτῇ διὰ προσιναγωγῆς καὶ δίδει τὴν εἰκόνα μίαν ἐλοκλήρου ἐποχῆς.

Τὸ ἴδιο φρονεῖ ὁ Γούναρην εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ ἐδῶ, ἐφ' ὅσον ὡς ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἐκδόσεως τῶν πηγῶν δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἔχωμεν μίαν νεοελληνικὴν ἱστορίαν.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς συνβέντας μας ὁ Γούναρην μοῦ ἀνέφερε τι τοῦ εἶπε κάποτε ὁ Βασιλεὺς εἰς συνομιλίαν ποῦ ἔκαμε πρὸ καιροῦ μαζὶ του.

Ὁ Γούναρην εἶπεν εἰς τὸν Βασιλέα.

—Κατὰ τὸ διάστημα τῆς πολυετοῦς Βασιλείας Σας, Μεγαλειότης, ὡς ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ δεχθῆτε τὰς ἐπηρεασίας πολλῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν, πολλοὺς πολιτικοὺς νὰ ἐκτιμήσετε. Ποῖον θὰ ἤθελα νὰ μάθω, καὶ ἡ

γνώμη σας είναι πολυτιμωτάτη, εξετιμήσατε περισσότερο; Ποιος περισσότερο; ας εγείμιας το μάτι; Καί ο Βασιλεύς δίχως να διατάξη και με τόνον μάλιστα εκπλήξεως ώσαν να επρόκειτο περί πράγματος πολὺ γνωστοῦ καὶ ανεπιδέκτου συζητήσεως ἀπήντησε·

—Τὸν Βούλγαρον!

Καὶ δικαιολογῶν τὴν ἐκτίμησίν του ταύτην ὁ Βασιλεὺς εἶπεν ἀκόμη.

—Μὴν εκπλήττεσθε. Δὲν ἦτο κοινὸς ἀνθρώπος. Ἐπεβάλλετο, τὸν ἄκουαν, τὸν ἐφοβοῦντο. Δὲν ἐσιζήτουσαν τὰς γνώμας του. Ἦτο ἄρχοντας. Καὶ ἂν δὲν ἤξευρεν ὁ ἴδιος πολλὰ γράμματα ἐν τοσοῦτῳ εἴξευρε νὰ ἐνδύσῃ τοὺς καταλλήλους ἀνθρώπους γιὰ νὰ τοῦ κάνουν τῆς δουλειᾶς του.

Τὸν Σαρίπολον λ. γ.

Καὶ ὁ κ. Γούναρης ἀκολουθῶν δουλῶν μοι περὶ Βούλγαρη καὶ οἶονεὶ ἀναπτύσσων τὴν γνώμην τοῦ Βασιλέως, τὸν ὁποῖον σέβεται τὰ μέγιστα, μοῦ εἶπεν.

Ὁ Νικόλαος Μπουρίδης ἦτο καὶ αὐτὸς φίλος τοῦ Βούλγαρη καὶ κατόπιν ἔγινε Τρικουπικός. Μαζὺ μετὰ τὸν Πατριὸν Τσετίδην εἶναι οἱ μόνοι ἐπιζῶντες. «Στυλῖται». Καὶ ὁ Μπουρίδης σέβεται τὴν μνήμην τοῦ Βούλγαρη ὁμιλεῖ δὲ περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ ἀνθρώπου ἀρχικοῦ, ἐπιβλητικοῦ καὶ ἐξαιρετικοῦ.

Ἐπάνω-κάτω ὁ Βούλγαρη; ὅπως μᾶς τὸν ζωγραφίζει ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος εἶναι μικρογραφία Νιτσιακοῦ ὑπερανθρώπου, ἀνθρώπου γεννημένου διὰ νὰ ἀρχῇ διὰ νὰ θέλῃ νὰ ἐπιβάλλεται, διὰ νὰ εἶναι σκληρός, διὰ ν' ἀποτυπώσῃ τὴν σφραγίδα του ἐπὶ τὰς δεινότητος τοῦ χρόνου ὡσαν ἐπάνω εἰς μαλακὸν κερί. Βεβαίως δὲν εἶνε ὁ ἰδεατὸς τίπος τοῦ Νιτσιακοῦ ἥρωος. Ἀλλὰ ἡ πᾶστα του εἶναι ὑπερανθρωπική.

Ἐξηγεῖται δὲ ἡ προτίμησις τοῦ Βασιλέως μας, τὴν ὁποία ἔδειχνε πρὸς τὸν Τρικουπὴν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἦτο «θεληματικός» καὶ «σκληρός». Αὐτοὶ οἱ τύποι ἀρέσουν οἱ «ἀκαδημαϊκοὶ τίποι», τοὺς ὁποῖους τόσον ἐπεριφρονοῦσεν ὁ Ναπολέων.

Ζητῶ συγγνώμην ἀπὸ τὸν κ. Α. Γούναρη ὅτι ἔκαμα χρῆσιν δημοσίαν μᾶς ἰδιωτικῆς του συνομιλίας, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐξυπηρετῶ τὸν ἐνδιαφέρον τῶν ἀναγνωστῶν μου καὶ

τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ὁρεγομένων τὴν ὑπέρτατα ἀξιωματικὰ τῆς Πολιτείας γράφων ὅσα ἔγραψα.

Ποιτικοὶ τῆς Ἑλλάδος μὴν εἰσθε μαλακοὶ, ὅπως αἱ Ὑβλαῖαι κηρῆθραι!

Ὁ Βασιλεὺς τὸ θέλει.

ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

Εἰς τὸ Προσεχές: Ἡ δευτέρα συνομιλία.—Διάφορα πολιτικὰ ἀνέκδοτα τοῦ παλαίου καίρου.

Ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν «ΝΕΑΝ ΕΠΟΧΗΝ»

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Παρακολουθῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεως τὴν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν Διεύθυνσιν «Ν. Ἐποχήν» καὶ σολλέγων διὰ τὴν πενιχρὰν μου βιβλιοθήκην πᾶν ὅτι ἀφορᾷ τὰ ἐπακολουθήσαντα τραγικὰ γεγονότα τῆς Πατρίδος μας καὶ ἰδίως τὰ τῆς ζωῆς τῶν, γνωστῶ τῷ τρόπῳ, ἐκλειψάντων πέντε πολιτικῶν καὶ ἐνὸς ἀρχιστρατήγου, αἷς γνωρίζω ὅτι ὅπως τοχαίως περιήλθεν εἰς χεῖρας μου ἐν φύλλον ὑπὸ ἡμερομηνίαν 9 Ὀκτωβρίου 1889 τῆς τότε ἐκδιδόμενης ἐφημερίδος ἡ «Ἐφημερίς» ἥτις ἀναγράφει σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ κάτωθι ἄτινα ἀνέγνωσα μετὰ πολλῆς καὶ βαιθείας συγκινήσεως.

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

«Αἰσίως ἤρξαντο προχθὲς αἱ ἐξετάσεις τῆς Νομικῆς Σχολῆς ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐξετασθέντος κατὰ πρόωτον τοῦ ἐκ Πατρῶν εὐφροῦς νέου κ. Δημητρίου Γούναρη, ὅστις ἔτυχε τοῦ σπανίου βαθμοῦ «ἀρίστα».

Ἀπέναντι τῆς διὰ τῆς ὁποιοῦς τοῦ εἰρημένου βαθμοῦ ἐκδηλωθείσης ἐκτιμήσεως τῶν κ. κ. Καθηγητῶν, ὧν ἄλλως καὶ τὴν γνώμην καταλλήλως ἐν τέλει διερμήνευσεν ὡς κοσμήτωρ ὁ κ. Κρασᾶς, εἶνε περὶ τοὺς πάντες οἱ συνήθεις μεγάλοι λόγοι.

Διὸ συγχαίροντες αὐτὸν οἱ φίλοι, τοῦ εὖ χονταὶ ὁμοίαν ἐπιτυχίαν καὶ εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, καὶ ἐπειδὴ πρόκειται μετ' οὐλάς ἡμέρας νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ Γερμανίαν, τοῦ εὖχονται καλὸν ταξίδιον καὶ ὕγειαν, ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἐπίσης εὐδοκίμως τὰς τοσοῦτον εὐέλπιδας μελέτας του».

Μετ' ἀκρας τιμῆς καὶ ὑπολήψεως

ΒΑΣ. Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΟΣ

Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗ ΚΑΙ Ο ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐπέκειντο αἱ ἐκλογαὶ τοῦ 1903, αἱ ἐξ ὁμοῦ τῶν εὐαγγελικῶν μετὰ τὴν ἀνατροπὴν του ὑπουργείου Θεοτόκη.

Ὁ Πέτρος Προτοπαπαδάκης, ἀποφασίσας νὰ πολιτευθῇ ἐν Νάξῳ ἐδήλου φιλίαν πρὸς τὸν Θεόδωρον Π. Δελιγιάννην ὅστις ἐθεωρεῖτο τότε ὡς ὁ ἐρχόμενος. Ἀλλ' ὁ Γέρος τοῦ Μωρητᾶ, δὲν ἀπηνεῖτο τοὺς παλαιούς φίλους, ἀλλὰ δὲν ἀπέκρουε καὶ τοὺς νέους.

—Ὅλοι μὲ τὸ κορδόνι ἦτο τὸ σύνθημά του!

Καὶ θὰ παραμείνῃ ἀθάνατον εἰς τὰ ἐκλογικὰ χρονικά τὸ ἀξιωματικὸν γεγονός τῶν Πατρῶν. Εἰς μίαν ἐκλογὴν εὐρέθησαν καὶ οἱ δύο συνδυασμοὶ νὰ ἦνε κορδονικοί. Παλαιότερος ὁ Ἀχιλλεὺς Γεροκωστόπουλος· νεώτερος φίλος ὁ Θάνατος Κανακάρης.

Ὅλοι συνεζήτησαν πῶς θὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν δύσκολον θέσιν ὁ Γέρος καὶ οἱ οὐδ' ἀμφέβαλλον ἀνδρῶν τὸν λόγον τοῦτον θὰ ἐνεφανίζετο εἰς τὰς Πάτρας. Ἀλλ' ὁ Θεόδωρος Π. Δελιγιάννης κατεῖχεν εἴτε τις καὶ ἄλλος, τὸν μίτον τῆς τῆς Ἀριάνης, εἰς τωαύτας περιστάσεις. Καὶ μετέβη εἰς τὰς Πάτρας καὶ ὁμίλησε. Εἰς τὸν σταθμὸν τὸν ὑπεδέχθησαν καὶ οἱ δύο συνδυασμοί, ἀλλ' ὁ Κορδονάρχης, οὔτε εἰς τοῦ Γεροκωστοπούλου οὔτε εἰς τοῦ Κανακάρη τὸ ἐκλογικὸν κέντρον μετέβη. Προετίμησεν ἀπλούστατα τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Ἀγγλίας καὶ πρὸ τῆς γενικῆς ἀπορίας καὶ ἀδημονίας περὶ τοῦ τί θὰ συνέστα εἰς τὸν λαὸν ἀγορεύων καὶ ποῦ θὰ παρείχε τὴν προτίμησιν του ὁ Θεόδωρος Π. Δελιγιάννης, παρασχὼν τὴν πρόειμῆσίν του εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐλέξε τοιαυτὰ τινὰ πρὸς τοὺς Πατρίεις.

—Ἀγαπητοὶ συμπολίται! Ὁ συναγεμώσας πιστοποιεῖ ὅτι ἐκεῖ ὅπου οἱ ἄλλοι οὐδένα ἔχουσι φίλον, ἡμεῖς οὐδένα ἔχομεν ἐχθρόν!

Ἐξήλθεν οὕτως αἰσίως τοῦ λαβυρίνθου, μνησθεὶς ἴσως καὶ τοῦ ὑπερόχου ἐκείνου ἐπιταφίου τοῦ Χαρολάου Τρικούπη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Κουμουνδούρου:

—Περίε τοῦ τάφου τοῦ Κουμουνδούρου τεῖνοντες πενθοῦντες πρὸς ἀλλήλους τὴν χεῖ-

ρα ὁμόφρονες καὶ ἀντιφρονοῦντες, ἐχθρὸς ὁ μὸς οὐδεὶς, διότι ἐχθρὸν οὐδένα εἶχεν ὁ Κουμουνδούρος....

Μὴ ἀποκρούσας λοιπὸν τὴν δῆλωσιν τοῦ νέου πολιτευτοῦ ὁ Θ. Π. Δελιγιάννης ἀνεκοίνωσε μὲν διὰ τῆς «Πρωΐας» τὸν ἐπίσημον Κορδονικὸν συνδυασμὸν τὸν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μυκωνίων, ταυτοχρόνως ὁ μὸς ἀνῆγγελε διὰ τοῦ αὐτοῦ ἡμιεπισήμου φύλλον του ὅτι «αὐτῷ ἐκτίθεται ὡς ἡμερὸς φίλος καὶ ὁ κ. Π. Προτοπαπαδάκης!» Παρ' ὅλην τὴν ξηρότητα τῆς ἀναγγελίας ὁ ὑποψήφιος, ἀποβλέπων κυρίως εἰς τὸ χεῖμα, ἐμεῖνε ἐνθουσιασμένος, διότι ἀνεγνωρίζετο καὶ ὁ παθὸς τοῦ Κορδονίου. Αὐτὸ ἦτο μία μεγάλη ἐνίσχυσις δι' ἄνδρα, ἔχοντα ἄλλως τε ἐξαιρετικὴν ἐκλεκτικότητα ἐν Νάξῳ.

Ἐφοδιασθεὶς λοιπὸν μὲ ἀρκετὰς «Πρωΐας» (ἡμερομηνία τοῦ χρίσματος) ὁ Π. Προτοπαπαδάκης κατέβη εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ὅπου ἐκ τῶν πρώτων ἐπεσκέφθη ἐνα θεῖόν του δήμαρχον.

Οἱ δήμαρχοι, ἰδίᾳ ἐν Νάξῳ ἤσκουν τρομακτικὴν ἐπιρροὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀθωνος, ὅποτε τοῖς δήμαρχοι συνδυασθέντες ἐξελέγησαν καὶ οἱ τοῖς διὰ νὰ διακηρύξῃ ὁ ἐπίσης ἐκλογεὺς εἰσηγητὴς τῆς μειοψηφίας κατὰ παρῳδίαν τοῦ γνωστοῦ στίχου:

Timeo demarchos aic dona ferendes
(Βλ. πραγματικὰ πρῶτης συνόδου ἑκτῆς βουλευτικῆς περιόδου, συνεδρ. 11 Δεκεμβρίου 1859).

Ὁ θεῖος, παλαιὸς Κορδονικὸς δεχόμενος ὁδηγίαν ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ Κέντρου, ὑπεδέχθη τὸν ἀνεψιὸν μὲ κάποιαν ἐπιφύλαξιν. Εἰς τὸ γέφυμα τὸν ἐρωτᾷ:

—Τι κρίμα καυμένο ἀνεψιὲ νὰ μὴν ἤμασθε μαζί!

—Μαζὴ ἤμασθε, ἀναφωνεῖ ὁ Π. Προτοπαπαδάκης καὶ τοῦ ἐμφανίζει τὴν «Πρωΐαν». Ἀπειρος καὶ ἀγευστος τῶν πολιτικῶν πονηριῶν ἐνόμισεν ὅτι θὰ συνήρτασε πλέον τὸν θεῖον δήμαρχον. Ἀλλ' ὁ θεῖος μηδαμῶς συγκινηθεὶς ἐκ τοῦ ξηροῦ χρίσματος ἐκίνησε θλιβερῶς τὴν κεφαλὴν.

—Ἄλλα παιδί μου, λένε τὰ γραμμένα. Καὶ πρὸ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ ἀνεψιοῦ τῷ ἐμ

φρανίζει ιδιόχειρον επιστολήν του Γέρον, ός τις επιτελλών αυτώ τας προσηκούσας οδηγίας υπέρ του συνδυασμού του Μυκωνίου επέλεγεν :

— Αυτόθι εκτίθεται ως ήμετερος υποψήφιος και ό κ. Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης, αλλά θεωρών επιβλαβή την είσοδον αυτού εις την Βουλήν αποτρέπω τούς συμπολίτας από ταύτης !

Ο νέος υποψήφιος έμεινεν ευβρόντητος από της αποκαλύψεως και κατώρθωσε να περικόψη εις χείρας του ή έπιστολή.

Διά μεγάλης πλειοψηφίας εν τωσούτω ό Π. Πρωτοπαπαδάκης εξέλετ ή βουλευτής Νάξου και με την περιλάλητον επιστολήν επανήλθεν εις Αθήνας, αλλά απέστη του Κορδονισμού. Εφθασεν εις τας ήμέρας των μετεκλογικών βαρκίων.

Τό Κορδόνι στο παλάτι κ' ή Εληά μέσα στ' αλάτι

Αλλ' ή Κορδονική πλειοψηφία έφθασε μόν τότε διά των *σανίδων* εις τό Παλάτι αλλά ήτο κυμαινομένη και οι πιστοι είχαν εξαποσταλή προς προπαγάνδαν.

Ο Ν. Κοτσελόπουλος εμφανίζεται εις την οικίαν του βουλευτού Νάξου.

— Καλώς ώρίσατε καλώς ώρίσατε. Ο κ. Πρόεδρος σάς συγχίρει και σάς περιμένει αύριον τό πρωί εις τό Υπουργείον των Οικονομικών χωρίς άλλο !

Και εισερχόμεθα εις την *πληρωμήν*.

Ο Π. Πρωτοπαπαδάκης εις τας δέκα τό πρωί παρών. Ο Θεόδωρος Π. Δελιγιάννης τον σφίγγει με τας δύο χείρας :

— Πόσον χαίρω διά την επιτυχίαν σας και πόσο είμαι ευτυχής διότι με άνδρας ως ήμεεις ανανεούται τό αίμα της Βουλής.

— Ευχαριστώ πολύ κύριε Πρόεδρε, αλλ' όστις συγχίρει πρέπει και ειλικρινώς να χαίρει άπαντά ό Νάξιος.

— Και πώς αμφιβάλλετε, κύριέ με ;

— Θα μου επιτρέψετε να επικαλεσθώ ιδιόχειρόν σας πιστοποιητικόν προς κύρωσιν των αμφιβολιών μου.

Ταύτα δέ λέγων εξέλαγεν εκ του θυλακίου του την περιλάλητον επιστολήν.

— Μου επιτρέπετε να την αναγνώσω ;

— Ευχαρίστως.

Ο Θεόδωρος Π. Δελιγιάννης αναγινώσκει την επιστολήν την έγχειρίζει είτα προς

τόν κάτοχον και του λέγει :

— Μάλιστα κύριέ μου. *Η τε γραφή και ή υπογραφή* έμά έστι, αλλά τό πνεύμα *άλλότριον των ήμετέρων σκέψεων*. Ώφείλον να υποκύψω εις την άξίωσιν του συνδυασμού Μυκωνίου.

Ούτως όμως ό Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης δέν έγινε Κορδονικός.

Και ό άείμνηστος Δημήτριος Γούναρης ξεκαρδισμένος σιά γέλοια, όταν μάς διηγείτο ταύτα ό Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης εις μίαν όλονυχίαν της Γ' Συνελεύσεως, συνεπλήρου την Κοινοβουλευτικήν άνεκδοτολογίαν διά των άκολουθών χαριεστάτων :

— Ακριβώς έκείνην την εποχήν λόγω της άνυπαρξίας πραγματικής Κορδονικής πλειοψηφίας άμα ως ό Θεόδωρος Π. Δελιγιάννης κατήλθεν των Άνακτόρων με την έντολήν του σχηματισμού του νέου Υπουργείου, περιεκυκλώθη άπειλητικώς υπό των υποψηφίων ύπουργών, όσοι είχαν ύπονοίας ότι είχαν και πάλιν αποκλεισθή του χουσου καταλόγου.

— Πώς τά πέρατες, κύριε Πρόεδρε άπάνω ;

Και ό ευφύεστατος Γοργύνιος έξευρίσκει νέαν μέθοδον σποράς; έλπίδων έστράφη προς τον κ. Θ. Β. και τούς άλλους, τούς εις τά κρύα του λουτρού και πάλιν μένοντας :

— Αγαπητοί μου, λέγει, σεις θα διοικήσετε μίαν ήμέραν τον τόπον αυτόν, προσέτελοιπόν σεις κατ' έξοχήν να γνωρίζετε ότι με τό Στέμμα πρέπει να είσθε πάντοτε *μπουντονέ* !

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΠΕΤΡΑΚΑΚΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Εντός του Δεκεμβρίου εις τον Πανασσόν υπέρ της Δημοσιογραφικής Σχολής θα ομιλήση ό κ. Δημήτριος Α. Πετρακίκος με τό έξόχως ένδιαφέρον και πρωτότυπον θέμα: *Κοινοβουλευτικοί άγώνες και Κοινοβουλευτικοί ήγέται* εν Ελλάδι (άπό του 1844, από της πρώτης δηλαδή Όθωνείου Βουλής).

ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

27-11-1925

Τό συγκληθέν κατά την διαρρεύσαν εβδομάδα πολιτικών συνέδριον έδωσε την ευκαιρίαν διά την άπερίφραστον πρός τούς κρατούντας άνάπτυξιν των γνώμων και των άξιώσεων του πολιτικού κόσμου. Πέραν δέ της συνεπείας ταύτης, της όχι βεβαίως παρορατέας, αλλά πάντως με καθ' ολοκληρίαν ικανοποιητικής, τά ύπόλοιπα πρακτικά άποτελέσματα, τά εύλόγως άναμενόμενα εκ του συνεδρίου τούτου δέν έσημειώθησαν εισέτι. Διότι ούτε ή περι της διαξαγωγής άμέσων εκλογών Γερουσίας άπόφασις της Κυβερνήσεως έτροποποιήθη μέχρι τουδε, ούτε τά επί του τύπου και των άλλων πολιτικών δικαίων έφαρμοζόμενα περιοριστικά μέτρα ήρθσαν εισέτι.

Καθίσταται ένεκα τούτων άδύνατος επί του παρόντος ή διατύπωσις αίσιόδοξων προβλέψεων περί των συνεπειών τας όποιας θα έχη τό πολιτικόν τούτο συνέδριον διά την λύσιν των γενικών πολιτικών ζητημάτων και περαιτέρω διά την αποκατάστασιν ομαλού κοινοβουλευτικού βίου εν τη χώρα.

Εκ των εκδηλωθεισών εν τούτοις διαθέσεων εκ μέρους του πολιτικού κόσμου και εκ των διαπιστωθεισών, διαφωνιών άτινες παρά την δημιουργηθείσαν πρώτην έντύπωσιν υπήρξαν ριζικαί, ιδιαιτέρως των άντιλήψεων των κρατούντων, προκύπτει δυσόλιον συμπεράσμα διά τον τεματισμόν της έσωτερικής άνωμαλίας, ό όποιος δέν φαίνεται ούτε προσεχής ούτε εύχερης. Διότι εφ' όσον δέν κατανοείται γενικώς και ιδία παρά των έπηρρεαζόντων δυναμικώς την εξέλιξιν της έσωτερικής καταστάσεως ότι ή μόνη ένδεδειγμένη προς τούτο λύσις είναι ή δι' έλευθέρων και γνησίων εκλογών εκδήλωσις του λαϊκού φρονήματος, και εφ' όσον εξακολουθεί, παρά πάνσαν έλπίδα, αναζητήσεις παντοειδών τεχνασμάτων τεινόντων εις υπέρκαμψιν της άνάγκης ταύτης, ασφαλώς ή χώρα δέν είναι δυνατόν να επανεύρη την ομαλήν όδόν. Έτι δέ πλέον δέν δύναται άνωχώς και μετά τά τελευταία γεγονότα ν' αποκλεισθ ή ούδ' αυτή κών ή επιδεινώσις της έσωτερικής καταστάσεως διά την αποσάβησιν τουλάχιστον της όποιας θα έδικαιούμεθα να έλπίζωμεν.

W.

ΕΞΟΤΕΡΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΣ

Η έσωτερική κατάστασις εν Γαλλία περιήλθεν έσχάτως εις όξυτάτην φάσιν. Μετά την καταψήφισιν της Κυβερνήσεως Παινλεβέ εν τφ κοινοβουλία παρατηρείται πλήρης άποτυχία των έκτοτε καταβληθεισών προσπάθειών προς σχηματισμόν Κυβερνήσεως. Ο κ. Μπριάν, κληθείς υπό του Προέδρου της Δημοκρατίας και άναδεχθείς την έντολήν σχηματισμού Κυβερνήσεως, ήναγκάσθη να κατέσχη αυτήν μετ' όλίγον μη δυνθείς να λάβη ύπόσχεσιν ύποστηρίξεως από μέρους των σοσιαλιστών, άνευ της όποιας θα ήτο άδύνατον να εξασφαλισθ τό βίωσιμον της Κυβερνήσεως! Το ίδιον ήναγκάσθη να πράξη μετ' αυτόν ό κ. Πωλ Ντουμέρ, επίσης και ό πρώην πρωθυπουργός κ. Ερριώ. Ήδη, άφού ήκούσθησαν εις τά Ήλύσια αί γνώμαι διαφόρων πολιτικών παραγόντων, εκλήθη και πάλιν

παρά τφ Πρόεδρφ ό κ. Μπριάν και άνετέθη εις αυτόν εκ νέου ό σχηματισμός Κυβερνήσεως.

Αλλ' είναι προφανές ότι και ή νέα αυτή προσπάθεια δέν θα καταλήξη εις επιτυχίαν. Οι σοσιαλισται άρνούνται την ύποστήριξιν των εις πάσαν άλλην Κυβέρνησιν μη καθαρώς σοσιαλιστικήν και μη προερχομένην αποκλειστικώς από τά σπλάγχνα του κόμματός των. Διαθέτοντες μεγάλας δυνάμεις και έντος του Κοινοβουλίου και παρά τφ λαφ έννοούν να επιβάλουν τό πρόγραμμά των και να αναλάβουν την διακυβέρνησιν της χώρας. Χαρακτηριστικόν λίαν των διαθέσεων ήφ' όν έμπορεύνται οι Γάλλοι σοσιαλισται είναι τό προσφάτως τηλεγραφηθέν γεγονός ότι ό τελευταίος χρηματίας Πρωθυπουργός κ. Παινλεβέ, όλίγον πρό της αποχωρήσεως του, ήτο

κατά την νύκτα τοῦ παρελθόντος Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακὴν, εἶχε διατάξει τὴν λήψιν ἐκτάκτων στρατιωτικῶν μέτρων εἰς Παρισίους καὶ εἰς τὰς μεγαλύτερας πόλεις τῆς Γαλλίας πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἀποτρέψῃ ἐπαναστατικὸν κίνημα διοργανωθὲν ὑπὸ τῶν σοσιαλιστῶν. Αἱ δημοσιεύσεις τὴν ἀνωτέρω πληροφορίαν γαλλικαὶ ἐφημερίδες προσθέτουν ὅτι τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα εἶχεν ἀποφασίσει νὰ θέσῃ ὀριστικῶς τέρμα εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνωμαλίαν τοῦ Κράτους καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐπαναστατικῶν δικαίῳ σοσιαλιστικὴν Κυβέρνησιν μετὰ πρόγραμμα δικτατορικόν.

Ἡ ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ πολιτικὴ κατάσταση πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ παρουσιάσῃ τὴν εἰδωλλιακὴν εἰκόνα τὴν ὅποیان ἀθαιρέτως ἐχάραττον οἱ σωδινισαὶ τοῦ Βελιγ ἀδίου κατόπιν τῆς προσωπικῆς συμμετοχῆς τοῦ Κροάτου ἀρχηγοῦ Στεφάν Ράδιτς εἰς τὴν Κυβέρ-

νησιν τῶν Φιλελευθέρων. Πλεῖσται ἀπογοητεύσεις ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς ὀρμητικότητος τοῦ νέου ὑπουργοῦ, ὅστις ληρμονῶν ὅτι κρατεῖ ἀπλῶς τὸ χαρτοφυλάκιον τῆς Παιδείας, προβαίνει εἰς δηλώσεις ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας καὶ φθάνει μέχρι τοῦ σημείου νὰ διατυπώσῃ ἀπειλὰς ἐναντίον τῆς Ἰταλίας. Εἰς πρόσφατον ἀγόρευσίν του, ὁ κ. Ράδιτς ἐδήλωσεν ὅτι οἰαδήποτε κινήσεις τῆς Ἰταλίας θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ σὺνολον τῆς Μικρᾶς Ἀντάντ. Εἶνε λοιπὸν φανερόν ὅτι κατόπιν τῶν δηλώσεων τούτων θὰ προκληθῶσιν περιπλοκαὶ μεταξὺ Σερβίας καὶ Ἰταλίας ἀγνωστονποῦ μέλλουσαι νὰ ὁδηγήσουν τὴν Σερβίαν. Ὁ κ. Ράδιτς ὡς γνωστὸν οὐδέποτε διεκρίθη ἐπὶ διπλωματικῇ περινοίᾳ.

PROBUS

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΣ

Τὰ πολιτικὰ γεγονότα τῆς παρελθούσης εβδομάδος ὑπῆρξαν σοβαρώτατα καὶ λίαν ἐνδιαφέροντα προοιωνίζοντα ἀρχὴν λύσεως τῆς καταστάσεως καὶ ὁμαλωτέρας ἐξελίξεως αὐτῆς ἐν τῷ μέλλοντι. Μετὰ μακρὰν διαπάλην τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Βουλῆς πολιτικῶν κομμάτων, ἐπιτεύχθη ἐπὶ ταυτῶ συνάντησις τῶν ἡγετῶν αὐτῶν συνέπειά προσκλήσεως τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ. Καὶ μόνον τὸ γεγονός τῆς συγκλητικῆς τῶν πολιτικῶν προσώπων, ἀντικρὺς μέχρι τῆς χθρᾶς ἀντιθετικῆς πρὸς ἀλλήλα, ἀποτελεῖ εὐνοϊκὸν σημεῖον διὰ τὴν ὅλην κατάστασιν, ἔστω καὶ ἂν κατὰ τὴν γενομένην συζήτησιν διετυπώθωσιν διάφοροι γνώμαι καὶ ἐμφανίσωσιν ἀντιγνώμειαι.

Σημαντικὸν κέρδος ἐκ τῆς γενομένης συσκέψεως εἶνε ὅτι πάντες οἱ συνελθόντες συνεφώνησαν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ταχείας ἐπαρρόδου τῆς χώρας εἰς τὴν ὁμαλότητα διὰ τῆς ἐνεργείας ἐλευθέρων καὶ ἐκλογῶν καὶ ἀποκαταστάσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ Τόπου, ὡς καὶ τῆς ἀρσεως πάντων τῶν περιοριστικῶν μέτρων καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου.

Ἡ Κυβέρνησις δηλώσασα ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς παραμένει ὡς «κατάστασις» ἐδείξεν ὅτι μένει εἰς τὸ δοκίμιον τῆς προγραμματικῆς οἰκονομίας καὶ δὲν ἐννοεῖν ἀναμειχθῆ ὡς

«κόμμα» εἰς τὴν πολιτικὴν διαπάλην. Ἡ δὲ δήλωσις αὕτη τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, προαγίονσα τὴν θέσιν τῆς Κυβερνήσεως, ὡς οὐδμισητὴν τῆς ὅλης καταστάσεως, αἰρεῖ καὶ πάντα διαταγὰν περὶ τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν. Ἐφ' ὅσον δὲ καὶ ἡ Κυβέρνησις ἔμεινεν ἱκανοποιημένη ἐκ τῶν συζητήσεων, ἐδηλώθη δὲ ὅτι καθεστῶτικοι ἄγῶνες δὲν πρόκειται νὰ διεξαχθῶσιν, ἐπίκεινται δὲ αἱ ἐκλογαὶ Βουλῆς καὶ Γερουσίας, δύναται τις νὰ ἐλπίζῃ ὅτι ἡ χώρα θὰ εὖρη τὴν πρὸς τὴν γαλήνην διέξοδον καὶ θάλαυνέλην ἡ νομιμότης καὶ ἡ τάξις, ἥς τόσον ἔχει αὕτη ἀνάγκην.

Τὸ παρελθὸν Σάββατον συνήλθον εἰς πρῶτην συνεδρίαν εἰς τὸ Πολιτικὸν Γραφεῖον παρισταμένον καὶ τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ οἱ κ. κ. Καραντάρης, Μιχαλάκοπουλος, Μεταξᾶς, Παπαναστασίου, Τσαλδάρης, Γ. Ράλλης, Δεμεριτζής, Ζαβιτσιάνος, Τσιριμώκος καὶ Πάπ.

Οἱ συνελθόντες συνεζήτησαν περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἡ χώρα θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ὁμαλότητα. Οἱ κ. κ. Καραντάρης, Μιχαλάκοπουλος καὶ Παπαναστασίου ἐμφανίζοντες ἐνταῖον μέτωπον, ἐπέδειξαν ὅτι εἶνε ἀνάγκη ν' ἀναβληθῶσιν αἱ ἐκλογαὶ τῆς Γερουσίας καὶ νὰ διεξαχθῶσιν ἐκλογαὶ ἀναθεωρητικῆς Βου-

λῆς, ἐντὸς βραχείας προθεσμίας. Συγχρόνως ἐζήτησαν τὴν ἄρσιν τῶν περιοριστικῶν μέτρων κατὰ τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ τὴν ἀπόλυσιν τῶν κρατουμένων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως προσώπων. Ὁ κ. Μεταξᾶς ἐτόνισεν ὅτι ἡ ἀνωμαλία δορεῖται εἰς τὴν δυσπιστίαν τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰς προκατόχους Κυβερνήσεις καὶ ἐπέδειξεν ὅτι πρέπει νὰ γίνουν ἐκλογαὶ ἐλευθέραι παρὰ μείνη δὲ ἡ Κυβέρνησις ὡς «κατάστασις» καὶ διατηρήσῃ μέρος τῶν δικαιωμάτων τῆς πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως, ἀρρη δμως τοὺς περιορισμοὺς τοῦ τύπου καὶ τῶν στρατιωτικῶν νόμων. Οἱ κ. Τσαλδάρης καὶ Δεμεριτζής, δηλώσαντες ὅτι δὲν θὰ προβοῦν εἰς ἀγῶνα κατὰ τοῦ καθεστῶτος, διότι τὸ ζήτημα τοῦ Πολιτεύματος δὲν εἶνε ἀντικείμενον συζητήσεων ἀλλὰ τῆς θελήσεως τοῦ λαοῦ, συνέστησαν ἐλευθέρως ἐκλογὰς καὶ ἐλαοῦ, συνέστησαν κατὰ τῆς Γερουσίας. Οἱ λοιποὶ κηρύχθησαν ὅπως ἐπισπεύδωσιν αἱ ἐκλογαὶ συνεφώνησαν ὅπως ἐπισπεύδωσιν τοῦ κ. Δετιῆς Γερουσίας. Μετὰ τὴν δὴλῶσιν τοῦ κ. Δετιῆς Γερουσίας, ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς πρὸς τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ Πολιτεύματος καὶ μετὰ τὸς ἐκλογὰς δ κ. Πρωθυπουργὸς εἶπεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις μένει μέχρι τῆς στιγμῆς ὡς «κατάστασις», ἐννοήσας ὅτι νὰ διασαφηνίσῃ καὶ τὸ εἶνε ὑποχρεωμένη νὰ διασαφηνίσῃ καὶ τὸ ζήτημα τοῦ Πολιτεύματος μετὰ τὸς ἐκλογὰς καὶ παρακάλεσεν νὰ ἐπανέλθουν τὴν Δευτέραν πρὸς σύσκεψιν.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΣΚΟΥΤΛΟΥΔΗ (ΠΡΩΤΗ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ)

ΕΠΤΑ ΜΗΝΩΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΙΑ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΟΣ.—ΑΙ ΠΙΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ.—Η ΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.—ΑΙ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΡΕΣΒΕΙΣ.—ΤΑ ΣΥΜΒΟΤΛΙΑ ΤΟΥ ΣΤΕΜΜΑΤΟΣ

Συνομιλία μετὰ τοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Ρωσσίας βαρὼν Uxkull τὴν 7 Ἰανουαρίου 1916

Ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Ρωσσίας βαρὼν Uxkull ζήτησε προσήλθῃ τὴν 4ην μ. μ. καὶ μοι ἀέγῳ—ἐπίσης ἐκ σημειώματος—τὴν ἀπάντησιν τῆς Κυβερνήσεώς του εἰς τὴν περὶ παραδίσεως τῆς οὐδετερότητος τῆς Κερκύρας διαμαρτυρίαν μας, ἐπαναληφθέντων δὲ καὶ οἱ πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας μοι εἶχον πρὸ αὐτοῦ εἰπεῖ ἐπὶ τοῦ θεματός. Ἀπάντησα πρὸς τοῦτον ὅπως καὶ πρὸς

Ἡ δευτέρα σύσκεψις ὑπῆρξε μικροτέρα εἰς συζητήσεις, μετέσχον δὲ αὐτῆς καὶ οἱ κ. κ. Δραγοῦμης καὶ Ἑρμανουηλίδης. Μετὰ τινὰ συζητήσεις μετὰ τῶν κ. κ. Καραντάρη καὶ Παπαναστασίου πρὸς τὸν κ. Μεταξᾶν ὡς πρὸς τὴν δυσπιστίαν τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰς κυβερνήσεις τῶν, ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἐζήτησε νὰ δηλωθῇ παρὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων πόλα εἶνε ἡ γνώμη τῶν περὶ τῆς τύχης τοῦ πολιτεύματος μετὰ τὰς ἐκλογὰς. Ὁ κ. Μεταξᾶς ἐδήλωσεν ὅτι τοιοῦτον ζήτημα δὲν ὑφίσταται κατ' αὐτόν, οἱ δὲ κ. κ. Τσαλδάρης καὶ Δεμεριτζής ἀνέπτυξαν τὰς γνώμας τῶν. Ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἐζήτησεν τότε νὰ ὑπογράψουν οὗτοι δὴλῶσιν ἔχουσιν οὕτω:

«1) Δηλοῦμεν, ὅτι ἀναγνωρίζομεν ἀναντιρρήτως τὸ διὰ τοῦ λαϊκοῦ δημοψηφίσματος τῆς 13ης Ἀπριλίου ἐγκαθιδρυθὲν δημοκρατικὸν πολίτευμα.

2) Ἀναλαμβάνομεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ τεθῇ πολιτικὸν ζήτημα κατὰ τὰς προσεχείς βουλευτικὰς ἐκλογὰς, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὅσον θὰ διαρκέσῃ ἡ ἐξ αὐτῶν βουλὴ θ' ἀνταχθῶμεν κατὰ πάσης πρὸς δημιουργίαν πολιτικῶν ζήτημάτων κινήσεως ἢ ἀποπειράς, ἥτοι καίτοι διατηροῦμεν ἀμειώτους τὰς πεποιθήσεις καὶ τὸς ἀρχὰς ἡμῶν, θεωροῦμεν ἐν τούτοις ὡς ἀληθῆ τὴν ἀνάγκην τῆς δοκιμασίας τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα τῆς προσεχοῦς βουλευτικῆς περιόδου».

(Δόγφ πληθώρας ὅλης τὰ τελευταῖα γεγονότα θὰ περιληφθῶσιν εἰς τὴν προσ. ἐσωτ. ἐβδομάδα.)

ἐκείνους, ἀλλ' ὅτε τὸν ἡρώτησα ἂν ἡ Ρωσσία, κατόπιν ὅσων ὁ κ. Ἐπιτετραμμένος εἶπε, θεωρῇ τὴν οὐδετερότητα τῆς Κερκύρας μηκέτι ὑφισταμένην, εὐρέθη εἰς φανεράν ἀμνηστίαν ν' ἀπαντήσῃ, καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ μακρὸν ἔμενε σιωπῶν καὶ ἐν ποσὶ νὰ τὸν βοηθῶ ὅπως ἐξέλθῃ ταύτης καὶ εἰπὺν: ἔσως δὲν ἔχετε ἐπὶ τούτου ὁδηγίαν τῆς Κυβερνήσεώς σας. Μάλιστα, ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ—δὲν ἔχω ὁδηγίαν.

Κατόπιν τῷ ἀνέφερα ὅτι ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν μοι ἐγνώρισεν ὅτι ἡ Γερμανικὴ Πρεσβεία τὸν ἠρώτησεν ἂν ἐν ἐνδεχομένη περιπτώσει θὰ ἠδύνατο νὰ στείλῃ Ἕλληνας ἱερεῖς, ὅπως ἐκτελῶσι ἱερατικά καθήκοντα παρὰ τοῖς ἐν Γερμανίᾳ αἰχμαλώτοις ὀρθόδοξοις Ρώσσοις, καθ' ὅσον δὲν ἐπιτρέπεται εἰς Ρώσους ἱερεῖς νὰ μεταβαίνωσιν εἰς Γερμανίαν διαρκοῦντος τοῦ πολέμου. ὅτι παρήγγειλα εἰς τὸν Μητροπολίτην νὰ μὴ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ Γερμανικὸν ἐρώτημα πρὶν ἢ τὸν εἰδοποιήσω. Ἐπράξα δὲ τοῦτο, ὅπως ἐν τῷ μεταξὺ ἐρωτήσω τὴν Ρωσικὴν Κυβέρνησιν ἂν ἐπιθυμῇ νὰ δεχθῶμεν τὴν γερμανικὴν πρότασιν, καθ' ἣν περίπτωσιν ἤθελε γίνεαι τοιαύτη πρὸς τὸν Μητροπολίτην.

Ὁ κ. Uxkuhl εἶπεν ὅτι θὰ τηλεγραφῇσῃ ἀμέσως εἰς Πετροῦπολιν καὶ θέλει μοι γνωρίσει τὴν ἀπάντησιν.

Στ. Σκουλούδης

Συνομιλία μετὰ τοῦ Πρέσβευος τῆς Ἰταλίας κ. Bosdari, τὴν 8 Ἰανουαρίου 1916.

Ὁ Πρέσβης τῆς Ἰταλίας προσήλθε τὴν 11 π. μ. κομίζων καὶ οὗτος τὴν ἀπάντησιν τῆς Κυβερνήσεώς του εἰς τὴν περὶ οὐδετερότητος τῆς Κερκύρας καὶ κατὰ τῆς μεταφορᾶς Σέρβων διαμαρτυρίαν μας, καὶ ἐπαναλαμβάνων τὰς αὐτὰς σχεδὸν φράσεις, ὡς καὶ οἱ συνάδελφοί του. Ἐδῶκα οὖν καὶ πρὸς ἐκείνους ἀπάντησιν. Ὡς πρὸς τὴν μεταφορὰν ὁ μὲν Σέρβικος στρατὸς, ὁ κ. Bosdari εἶπεν ὅτι καὶ ὁ κ. Guillemin χθές, —ὅτι ἀφοῦ ἐδεχθίμεν πρὸ καιροῦ νὰ εἰσέρχωνται οὗτοι εἰς τὸ ἔδαφός μας καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀφοπλίζωμεν, δὲν ὑπάρχει λόγος ν' ἀρνούμεθα νὰ τοὺς δεχθῶμεν εἰς τὴν Κέρκυραν. —Μὲ συγχωρεῖτε, ἀπήντησα, ἄλλο τὸ ἐν καὶ ἄλλο τὸ ἄλλο, —εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθουν ὡς πρόσφυγες, κατὰ πόδας διωκόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἐπομένως ζήτημα φιλανθρωπίας ἦτο νὰ μὴ τοὺς ἀπαγορεύσωμεν τὴν εἰσόδον ἄλλ' εἰς τὴν Κέρκυραν ζητεῖται νὰ ἔλθουν ὅπως ἀναπαυθῶν καὶ ἀναδιοργανωθῶν, πλὴν δὲ τοῦτου ἡ μὲν Μακεδονία δὲν εἶνε οὐδετέρα, ἡ δὲ Κέρκυρα εἶνε, διὰ τῆς εἰς αὐτὴν μεταβάσεως τῶν καταπατοῦν τὴν οὐδετερότητα αὐτῆς —δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα. Μετὰ βραχείαν σκέψιν ὁ Πρέσβης ἀπήντησε: νομίζω ὅτι εἰς τοῦτο ἔχετε

δίκαιον, ἀλλ' ἐγὼ ὡς σύμμαχος εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ σᾶς ἀνακινῶσω ὅσα σᾶς ἀνεκοίνωσα.

Ὁ κ. Bosdari ἐπανήλθε τὴν 6ην μ.μ. καὶ μοι ἔδειξεν ἐν τῇ ἐφημερίδῃ τῶν Ἀθηνῶν «Χρόνος» ἄρθρον ὑβριστικὸν ἀληθῶς κατὰ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς παρ' ἡμῖν Ἰταλικῆς Ἀποστολῆς πρὸς διογάνωσιν τῆς χωροφυλακῆς καὶ μετὰ σκηνᾶς ἀγανακτήσεως εἶπεν, ὅτι ἀπαιτεῖ νὰ γίνῃ μία διοικητικὴ ἀνάκρισις νὰ γνωσθῇ τίνας ἀπὸ πολλῶν ἤδη μηνῶν δημοσιεύουν τὰ ὑβριστικά κατὰ τῶν Ἰταλῶν ἀξιωματικῶν ἄρθρα, καὶ ὅτι δὲν εἶνε διατεθειμένος ν' ἀνεχθῇ τὴν ἀτιμὸν ταύτην διαγωγὴν τῆς ἐλληνικῆς δημοσιογραφίας, ἡ ὅποια οὐδεμίαν παραλείπει εὐκαιρίαν ἵνα δείξῃ το πρὸς τὴν Ἰταλίαν μῖσος τῆς.

Βλέπων αὐτὸν εἰς ἄκρον ἐρεθισμένον, εἶπον ἡρέμα ὅτι δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι ἡ ἐλληνικὴ δημοσιογραφία τρέφει μῖσος πρὸς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἂν ἀνατρέξῃ τις εἰς οὐχὶ μεμακρυσμένην ἐποχὴν, δύναται νὰ ἴδῃ μετὰ πόσου ἐνθουσιασμοῦ καὶ μετὰ πόσης συμπαιδείας ὁ Ἕλληνικὸς Τύπος ἐξεφράζετο περὶ τῶν ἀδελφῶν Ἰταλῶν. Εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν ἐπιθυμῶ εἰς ἄκρον νὰ τὸν εὐχαριστήσω, ἀλλὰ, ὡς ἡ ἐξοχότης του δὲν ἀγνοεῖ, ὁ περὶ τύπου νόμος δὲν μᾶς παρέχει τὰ μέσα νὰ ἐνεργήσωμεν αὐτεπαγγέλτως ἄλλως θὰ εἶχε τὸ πρᾶγμα ἂν τις τῶν Ἰταλῶν ἀξιωματικῶν ἐπέδιδε μήνυσιν κατὰ τῆς ἐφημερίδος «Χρόνος» ἐν ἣ ἐδημοσιεύθη τὸ σφοδρὸν κατ' αὐτῶν ἄρθρον.

Ὁ Πρέσβης ἐπεφυλάχθη νὰ ἐρωτήσῃ τὸν συνταγματάρχην κ. Aulizio ἂν δύναται ἢ ἂν θέλῃ νὰ προβῇ εἰς τοιαύτην μήνυσιν, ἀλλ' ὁ ἴδιος ἦτο ἡναγκασμένος νὰ προβῇ εἰς τὸ πρὸς ἡμᾶς ἐπίσημον διάβημα, διότι πλὴν ἄλλων φοβεῖται μὴ οἱ ὑβριζόμενοι ἀξιωματικοὶ προκαλέσουν δυσάρεστους σκηνάς.

Στ. Σκουλούδης

ΛΙΣΤΗΝΕΧΕΙΑΙ α' τοῦ ἄρθρου τοῦ τέως Κάξερ περὶ τοῦ κινδύνου, β' τοῦ παγκοσμίου Πολέμου καὶ γ' τῆς μελέτης τοῦ κ. Δ. Σωτηρίου, περὶ Δῆμων καὶ Κοινοτήτων, θὰ δημοσιευθῶν εἰς τὸ π ρ ο σ ε χ ῆ ς τ ε ὗ χ ο ς.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΗΣ ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΗΣ ΠΑΟΥΛΑΣ ΟΛΣΤΑΪΝ

ΑΥΤΟΓΡΑΦΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

[Πῶς περιγράφει τὰ ὡριτικά καὶ διαχωματικά
γεγονότα τῆς ταραχόδου περιόδου 1915-1920
ὁ μάρτυς Βασιλεὺς.]

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

(Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἡ δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος τῆς «Νέας Ἐποχῆς» εἶνε ἡ τελευταία ἐκ τῶν ἀναγομένων εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους κατὰ τοὺς ὁποίους εὐρίσκειτο ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὡς Διάδοχος τοῦ θρόνου κατὰ τὸν πρῶτον καὶ ὡς Βασιλεὺς κατὰ τὸν δεύτερον.

Μὲ πόσον γοητευτικὴν καὶ παρθένον ἀπλότητα ἐξιστορεῖ ὁ Βασιλεὺς —μαχητὴς τὰς τραγωδίας ἐκείνας τῶν μαχῶν καὶ τῶν ἄλλων καταστροφῶν, τὰς ἀτομικὰς τοῦ περιπτώσεως καὶ δοκιμασίας καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολέμου καὶ ποτὶν ἀνθρωπιστικὸν αἶσθημα ἀναβλύζει ἀπὸ τὰς χρονολογικὰς αὐτὰς γραμμὰς του, πόσον δὲ μετριοφρόνως, ὡς ἓνα παρένθετον καὶ τελευταῖον παράγοντα, ἐμφανίζει ἐαυτὸν κατὰ τὴν ἀναγκρὴν τῶν στρατηγικῶν καὶ πολεμικῶν ἐπιτυχιῶν! Ἐὰν αἱ περιγραφαὶ τοῦ εἶνε ἐξόχως χαρακτηριστικαί, ἀποδίδουσιν τὰ ἡθογραφικώτερα καθέκαστα τῶν πολέμων ἐκείνων, κατὰ τοὺς ὁποίους ὑπῆρξε διὰ τελευταίαν φορὰν ἐν τῷ δέῳ του εὐτοχίης καὶ τὴν εὐωτερικότητα, οὕτως εἰπεῖν, αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου μᾶς παρυσιάζουν αὐτὸν ὑπὸ πλήρες φῶς καὶ ὡς ἄνθρωπον, ὅπως τὸν ἐγνώρισάμεν καὶ τὸν ἐπιστεῦσαμεν. Ἡ τελευταία ἡθογραφία —αὐτοῦτογραφία μᾶλλον, μὴ γραφεῖσα μὲ καμμίαν σκοπιμότητα, ἀφοῦ ἐπρόκειτο περὶ ἐντελῶς παρασκευασμένων καὶ ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν — ἡ ἀληθευτέρα ἐξομολόγησις καὶ ἡ πιστικωτέρα ἀπολογία τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, δι' ὅσα ἐπερρίφθησαν καὶ ἐγράφθησαν κατ' αὐτοῦ, εἶνε αἱ ἐπιστολαὶ αὗται πρὸς τὴν ἐξαδέλφην του Πριγκίπισσαν αἰτινες διὰ τοῦτο, καθὼς καὶ διὰ τὴν πληθὺν τῶν ἀγνώστων ἢ γνωστῶν ἀλλὰ διαμφισβητουμέ-

νων, λεπτομερειῶν, τῶν σχετικῶν πρὸς τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ τὸν ἀκολουθήσαντα μέγαν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, θὰ δώσωσι μίαν ἡμέραν εἰς τὸν ἱστορικὸν τὴν ἀληθῆ ἀποφιν περὶ προσώπων καὶ πραγμάτων κατὰ τὰ τρικυμιώδη καὶ τραγικὰ ἔτη τῆς μεγάλης Ἑθνικῆς περιπετείας καὶ κρίσεως, τῆς σημειωθείσης παραλλήλως πρὸς τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον καὶ παραταθείς καὶ μετ' αὐτόν. Πρέπει νὰ εἶνε τις βέβαιος ὅτι ἡ πάροδος τοῦ χρόνου, ἐπιτρέπουσα βαθμυδὸν τὴν ἄρσιν τοῦ σκότους, τοῦ ἐπικαθημένου ἀκόμη ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἀπόψεων τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ἐπιτρέπουσα τοῦτο καὶ ὡς πρὸς ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσωσιν ἐν καιρῷ ἐπ' αὐτῶν, θὰ ἐμφανίσῃ διαρκῶς τὸν Βασιλέα Κωνσταντίνον ὅπως ἀκριβῶς διαγράφεται εἰς τὰς ἐπιστολάς του αὐτάς, ἤτοι Ἡγέτην λαοῦ πλήρη ἀφοσιώσεως εἰς αὐτόν, Ἀρχηγὸν ἔθνους πλήρη πίστεως εἰς τὴν ἀποστολήν του, ρυθμιστὴν τῆς πολιτικῆς τῆς Χώρας του εἰς περιστάσεις καθ' ἃς ἐπεδύλλετο ἡ πρωτοβουλία του, πλήρη προσηλώσεως εἰς τὰ συμφέροντα αὐτῆς καὶ τὸ καθήκον του πρὸς αὐτήν.

Ἡ «Νέα Ἐποχὴ» ἀρχίζουσα ἀπὸ σήμερον τὴν δημοσίευσιν τοῦ δευτέρου μέρους τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κωνσταντίνου πρὸς τὴν πριγκίπισσαν Πάουλαν, τοῦ ἀναγομένου εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, παρέχει εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς τὸ πολυτιμώτερον καὶ ἀποκαλυπτικώτερον ἀνάγνωσμα ἐξ ὧν ἐνεφανίσθησαν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς, τὴν ἀσφαλεστέραν βάσιν κρίσεως ἐπὶ τῶν συνταραχάντων τὴν Ἑλλάδα γεγονότων ἐκείνων. Ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις τοῦ κ. Στ. Σκουλούδη λόγῳ τῆς ἀποκα-

λυπτικότητα αὐτῶν, εἶνε αἱ σπουδαιότεραι ἱστορικαὶ εἰσφοραὶ ὅχι μόνον ἔσον ἀφορᾶ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν πορείαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ κρίσιμα καὶ τραγικὰ ἐπεὶ ἔτη ἀπὸ τοῦ 1915—1920, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς ἐνεργείας τῆς ξένης πολιτικῆς ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην.

Τὸ δράμα τῆς ζωῆς καὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου θὰ τὸ παρακολουθήσουν οἱ ἀναγνώσται τῆς «Νέας Ἐποχῆς» κατανύσσον καὶ μοχλαίτατα συγκινοῦν πᾶσαν εὐγενῆ ψυχὴν διὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, τὰς ὁποίας θ' ἀρχίσῃ δημοσιεύουσα ἀπὸ σήμερον ἡ «Ν. Ἐποχὴ».)

Χ. Π.

ΤΑΤΟ Γ', 18 Ὀκτωβρίου 1915

Ἐποσελοῦμαι τῆς ἀναχωρήσεως ἐνὸς Ἑλλήνου προξένου, μεταβαίνοντος εἰς Γερμανίαν διὰ νὰ σοῦ στείλω τὸ γράμμα μου αὐτὸ, τὸ ὁποῖον πιστεύω νὰ φθάσῃ εἰς χεῖράς σου, χωρὶς ν' ἀνοιχθῇ ἀπὸ λογοκρισίαν.

Νὰ πᾶρῃ τὴν ἀπόφασιν νὰ καθίσω καὶ νὰ γράψω γράμμα μου εἶναι περισσότερον δύσκολον παρὰ νὰ προχωρήσω ὑπὸ τὸ ἐχθρικὸν πῦρ!

Σοῦ ζητῶ συγγνώμην, μολονότι αὐτὴν τὴν φορὰν ἔχω δικαιολογημένην αἰτίαν τῆς σιωπῆς μου. Ἐπ' ἀρκετοὺς μῆνας ἤμην σοβαρώτατα ἀσθενής. Ἀπὸ τέλος Ἀπριλίου μέχρι πρὸ ἐνὸς μηνὸς περίπου, ἤμην τόσο ἀδύνατος, ὥστε τὸ νὰ κρατῶ στο χέρι μου πέννα μου προξενούσε πόνο· στήν πληγὴν μου, ἡ ὁποία δὲν εἶχε ἀκόμη ἐπουλωθῇ. Ἐπειτα εἶνε βλέπεις καὶ ὁ φόβος, τῆς λογοκρισίας. Καθὼς εἶνε δυσχερῆσι μὲν μαζὺ μου, θὰ ἦσαν ἱκανοὶ καὶ νὰ δημοσιεύσουν ἀκόμη τὸ γράμμα μου.

Ἡ κόμησά Μπ.... μοῦ ἔλεγεν ὅτι δὲν γράφει πλέον στοὺς συγγενεῖς τῆς, διότι τῆς ἀνοίγαν ὅλα τὰ γράμματα.

Αἱ δυνάμεις μου δὲν ἀποκαταστάθησαν ἀκόμη τελείως, διότι ἡ ἀνάρρωσίς μου συνέπιπτε μὲ μίαν περίοδον ἐντελὸς θυελλώδης, τὴν στιγμὴν ποὺ ἀπεναντίας, θὰ μοῦ ἦτο ἀναγκαῖα ἀπόλυτο ἡρεμία.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας μου καὶ ἐνῶ ἔμενα μετέωρος μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου, εἶχομεν ἐκλογάς, αἱ ὁποῖαι ἔφεραν πλειονοψηφίαν τὸν Βενιζέλον. Ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν ἤμην ἀπολύτως εἰς θέσιν ν' ἀσχοληθῶ μὲ σοβαρὰς ὑποθέσεις, ἡ Κυβέρνησις ἐδέχθη νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν Ἀρχὴν καὶ ν' ἀναβάλῃ ἐπὶ ἓνα μῆνα τὴν σύγκλησιν τῆς νέας Βουλῆς. Τὴν 16ην

Μαΐου, μεμετέφεραν ἐδῶ μὲ φορεῖον. Ἡμὴν ἀκόμη τόσο ἀδύνατος, ὥστε δὲν ἤμποροῦσα νὰ σηκώσω οὔτε τὸ πηροῦνι νὰ φάγω, ἀλλ' ὁ λαμπρὸς καὶ καθαρὸς ἀέρας ἤρchiσε γρήγορα νὰ μοῦ ἀποδίδῃ τὰς δυνάμεις μου.

Μετὰ ἓνα μῆνα εἶχα τὴν πρώτην μου συνάντησιν μὲ τὸν Βενιζέλον, διὰ νὰ τοῦ ἀναθέσω τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ συνδιάλεξις μας ἦτο τόσο θυελλώδης, ὥστε μοῦ ἔφερεν πυρετὸν. Διότι καὶ ἡ καρδιά μου εἶχεν ἀδυνατήσῃ ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸν καὶ συνεχῆ πυρετὸν ποὺ εἶχα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας. Ἐφθάσα νὰ ἔχω μέχρι 155 σφυγμοὺς. Ὅλοι ἐπερήμεναν τὸν θάνατόν μου καὶ μόνον ἡ ἐξαιρετικῶς ἰσχυρὰ κρᾶσις μου μ' ἔσωσε.

Τέλος αἱ σχέσεις μου μὲ τὸν Βενιζέλον γίνονται καθημερινῶς καὶ χειρότεροι, καὶ διὰ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ δέξτερον σημεῖον ποὺ ἐξαναγύρισεν ἡ ἱμφλουέντζα καὶ ἐξανάπεσα ἐκ νέου στὸ κρεβάτι.

Ἡ ἱμφλουέντζα, ὅπως συμβαίνει πάντοτε μὲ ἐπηρεάσεν εἰς τὸ πλέον ἀδύνατον σημεῖον, τουτέστι εἰς τὴν πληγὴν τῆς ἐγχειρήσεως ποὺ μοῦ ἔκαμαν τὴν 4ην Ἰουνίου.

Εἰς τὴν ἀρχὴν εἶχε περίμετρον 15 ἐκατοστομέτρων ἀλλ' εἶχε κλείσει σχεδόν. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τῆς ἱμφλουέντζας ἐχρειάσθη νὰ τὴν ξανανοήσουν καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ἔτρεχε τόσο, ὥστε παρέστη ἀνάγκη νὰ ἀλλάξουν τοὺς ἐπιστάτας τέσσαρις φοράς. Καὶ ἐνῶ εἶχα πυρετὸν κ' ἓνα βασανιστικὸν πονοκέφαλον ἤμην ὑποχρεωμένος νὰ σηκώνωμαι καθημερινῶς διὰ νὰ συζητῶ μὲ τὸν Βενιζέλον. Φαντάζεσαι τί ὑπέφερα, καθὼς μάλιστα, ἐπὶ πλέον, εἶχα καὶ ἓναν λαοτιχένιον σωλῆνα εἰς τὴν πληγὴν τὸν ὁποῖον φέρω ἀκόμη ἐπειταᾶπὸ τρεῖς ἐβδομάδας.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τέλος διὰ τὸν Βενιζέλον παρητήθη, εἶχα μίαν συνδιάλεξιν μαζὺ τοῦ διαρκέσαντος περισσότερον ἀπὸ μῆνισιν ὅρα καὶ ἡ σύγκρουσις τῶν δύο θελήσεών μας ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ ἰδική μου, εἶταν ἰσχυρότερα μὲ εἶχε τόσο καυτᾶσει, ὥστε μόλις κατόρθωσα νὰ σπεύδω εἰς τὸ κρεβάτι.

Ἀπὸ τότε αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτόν μου πολὺ καλῶτερα, ἀλλ' ἔχω χάσει ἀπὸ τὸ βάρος μου δέκα κιλά καὶ δὲν θὰ ἤμπορέσω ν' ἀνακτῶ τὴν ἐλπίαν μου παρὰ μόνον εἶναι μοῦ βάλουν τὸν σωλῆνα, ποὺ πιστεύω ὅτι θὰ ἤμπορέσουν νὰ κάμουν μετ' ὀλίγας ἡμέρας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΑΤΕ ΟΛΟΙ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΣΑΣ

ΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΟΙ ΤΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΜΕΤΡΗΤΑ ΣΑΣ

ΟΙ ΟΙΚΟΤΕΝΙΑΡΧΑΙ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΙ Γ. Α. Π. ΤΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΑΣ

ΔΙΑ ΝΑ ΕΓΓΡΑΦΗΤΕ
ΕΙΣ ΤΟ ΛΑΧΕΙΟΦΟΡΟΝ ΔΑΝΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΘΝ. ΤΡΑΠΕΖΗΣ
ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
ΔΡΧ. 200.000.000

ΔΞΙΑ ΕΚΑΣΤΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ ΔΡΧ. 250

ΜΟΝΟΝ ΟΥΤΩ ΘΑ ΑΠΟΚΤΗΣΩΜΕΝ ΔΡΟΜΟΥΣ, ΝΕΡΑ, ΦΩΤΙΣΜΟΝ, ΠΛΑΤΕΙΑΣ, ΔΙΜΕΝΑΣ
ΚΑΙ ΕΠΑΡΚΗ ΑΡΘΜΟΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ

ΕΓΓΡΑΦΑΙ ΑΠΟ 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ-15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

«Μηδεὶς ἀγνοῶν Λογιστικὴν εἰδὼ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν καὶ δημοδίαν οἰκονομίαν».

22ον ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1925—1926

ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΡΩΗΝ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΕΝ ΤΗ ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΕΜΠΟΡ. ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΤΟΥ «ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ».

ΤΕΤΡΑΤΑΣΙΟΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ συνδυάζουσα προφορικὴν διδασκαλίαν καὶ ἀτομικὴν ἐργασίαν τοῦ ὁποῦδατοῦ κατὰ νεώτατον παιδαγωγικὸν σύστημα, φερούσα πτυχία 1) Στοιχειώδους Λογιστικῆς καὶ 2) Ἀνωτέρας Λογιστικῆς καὶ πρὸς τοὺς τοὺς παρασκευάζουσα ὑποψηφίους διὰ τὰς προκηρυχθούσας ἐξετάσεις τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Λογιστικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος, διαγωνιζομένους Τραπεζῶν, ἐξετάσεις τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Ἐμπορικῶν Σπουδῶν κλπ. δι' Εἰδικῶν Φροντιστηρίων. ΤΜΗΜΑΤΑ ΣΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ. ΝΥΚΤΕΡΙΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ διὰ τοῦ Ἐμποροῦπαλλήλου.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ κατ' οἶκον διὰ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΩΣ διὰ τοὺς διαμένοντας ἐν Ἐπαρχίαις.

ΕΓΓΡΑΦΑΙ ΜΑΘΗΤΩΝ ἀρχοῦνται ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΑΙ καὶ ΜΑΘΗΤΡΙΑΙ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ἀπὸ 16ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Πρόγραμμα πύπτειαι τῶ αἰτοῦντι : ΝΟΤΑΡΑ 68— ἐν Πειραιεὶ Ἐλαιοῦσι θὰ ἡ ἐγγραφὴ συνδρομητῶν εἰς τὴν Β' Σειρὰν Μαθημάτων Λογιστικῆς ἀντὶ Δραχ. 125. Ἐξεδοῦνται ἤδη τὰ δύο πρῶτα τεύχη α' καὶ β', ὅτινα δίδονται μόνον εἰς τοὺς συνδρομητάς.

ΕΣ ΤΗΝ ΧΑΡΤΑΠΟΘΗΚΗΝ

ΤΗΣ Α. Ε. Β. Ε.

Π. Γ. ΜΑΚΡΗΣ & ΣΙΑ

3 - ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ - 3

ΕΥΡΙΣΚΟΝΤΑΙ

*ὅλα τὰ εἶδη τοῦ χαρτοῦ
εἰς ὅλας τὰς διαστάσεις
εἰς ὅλα τὰ πάχη,
εἰς ὅλα τὰ χρώματα,
εἰς ὅλας τὰς ποιότητας καὶ
εἰς τὰς καλλιετέρας τιμὰς.*

ΧΑΡΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ, ΓΡΑΦΗΣ, ΠΑΡΣΕΜΙΝΕ
ΙΛΛΟΥΣΤΡΑΣΙΟΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΡΩΜΑΤΩΝ, ΕΞΩ-
ΦΥΛΛΩΝ, ΜΠΡΙΣΤΟΛ, ΒΕΛΟΥΤΕ, ΠΕΡΙΤΥΛΙΞΕΩΣ

ΠΑΡΑΛΟΙΣΙΣ ΑΠΕΪΘΣ. ΑΠΟΣΤΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ
ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΤΙΜΟΛΟΓΙΟΝ